

ZAPISNIK

sa 59. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 14. decembra 2015. godine

Sjednica je počela u 15 sati i 10 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, prim. dr Izet Bralić, Rešad Sijarić, Ljerka Dragičević, mr Dritan Abazović i Vuk Roćen, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici/ce: Zoran Miljanić, dr Ljiljana Đurašković, dr Radovan Asanović i Snežana Jonica.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ivan Krkeljić, generalni sekretar institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mr Nikola Vukićević, generalni direktor Direktorata za budžet u Ministarstvu finansija, Aleksandra Tošković, savjetnik u Direktoratu za budžet u Ministarstvu finansija, dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Sjednici su u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovali: Boško Dedeić, samostalni savjetnik I u Zavodu za socijalnu i dječju zaštitu, Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Safet Kurtagić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Izedina Adžović Škrijelj, predstavnik Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Elvisa Erović, predstavnik Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Slobodan Živković, predstavnik Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa".

Sjednici su na njihov zahtjev, a po odobrenju Predsjednika Odbora, prisustvovali: Petar Đukanović, koordinator programa za ljudska prava u Centru za građansko obrazovanje, Marina Vuković, zamjenica izvršne direktorice Centra za razvoj nevladinih organizacija i Miroslava Mima Ivanović, koordinatorica pravnog programa i antidiskriminacije u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

S obzirom da su od dana zakazivanja do dana održavanja 59. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode realizovane još dvije aktivnosti Odbora i da su poslanicima dostavljene Informacija sa Konferencije održane povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“ u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze, koju su organizovali Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje 9. decembra 2015. godine i Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji "Migracije i izbjeglička kriza", održanoj povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava u EU info centru, 10. decembra 2015. godine, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je predložio da se

šesta tačka predloženog Dnevnog reda dopuni usvajanjem ove dvije Informacije, sa čime su se saglasili članovi Odbora.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 57. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 22. septembra 2015. godine i
- 58. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 23. septembra 2015. godine

- 1. Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu** (član 53 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore – “Službeni list CG”, br. 42/2011 i 32/14) sa
 - **Mišljenjem Zaštitnika ljudskih prava i sloboda na Predlog zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru**, br. 00-63-8/15-43 od 9. novembra 2015. godine;
- 2. Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu** sa predlogom da se razmotre sljedeće budžetske potrošačke jedinice (**zainteresovano radno tijelo**):
 - (1) Zaštitnik ljudskih prava i sloboda** – član 53 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, br. 42/11 i 32/14), u okviru Programa Zaštita ljudskih prava i sloboda (str.175 - 50201),
 - (2) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava** u okviru Programa: Administracija, Ostvarivanje ljudskih prava, Ostvarivanje rodne ravnopravnosti, Unapređenje položaja RAE populacije, Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava, Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova (str. 148- 41401),
 - (3) Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu** (str. 170- 41604),
 - (4) Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** u okviru Programa Administracija (str. 186- 51001)
 - (5) Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** (str. 151 - 41402),
 - (6) Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** u okviru programa Administracija (str. 153 - 41405), i
 - (7) Nacionalni savjeti** (str. 154 - 41406) sa
 - **Izvještajem o radu i finansijskom poslovanju Albanskog savjeta za 2014. godinu** i
 - **Izvještajem o radu i finansijskim izvještajem Bošnjačkog savjeta u Crnoj Gori za 2014. godinu;**
/Izvještaji ostalih manjinskih nacionalnih savjeta nijesu dostavljeni/
- 3. Informacija o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01.-31.07. 2015. godine** (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore) sa
 - **Predstavkom NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore – UPIS” od 23. juna 2015. godine;**
- 4. Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i**

Državnom tužilaštvu, koju je dostavilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore);

5. Zahtjev Ministarstva za ljudska i manjinska prava za imenovanje člana Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, br. 00-63-8/15-44 od 10. novembra 2015. godine;

6. Usvajanje Izvještaja i Informacija o aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode od septembra do 10. decembra 2015. godine:

- (1) Informacija sa Seminara “Etički kodeks poslanika”, koji je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), 17. septembra 2015. u Podgorici;
- (2) Izvještaj o učešću zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljane Đurašković na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih parlamenata na temu “Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama”, održanom 23. septembra 2015. u Briselu;
- (3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na događaju u okviru nastavka Kampanje “Svako dijete treba porodicu”, koji su organizovali Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, održanom 28. septembra 2015. u Crnogorskom narodnom pozorištu;
- (4) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa specijalnom savjetnicom za međunarodna prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu Džudit Hjuman, održanog 7. oktobra 2015. u Podgorici;
- (5) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i predstavnika Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje na sastanku sa članovima ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA), održanom 15. oktobra 2015. u Skupštini Crne Gore;
- (6) Informacija o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode Husnije Šabovića na Strateškom sastanku Vlade Crne Gore i sistema Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, održanom 19. i 20. oktobra 2015. u Bečićima;
- (7) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji „Kvalitetno obrazovanje- kvalitet, inkluzija, inovacije- temelji za budućnost“, održanoj 27. oktobra 2015. u Podgorici;
- (8) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Interparlamentarnom seminaru pod nazivom: „Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji- regionalna perspektiva“, održanom 18. i 19. novembra 2015. u Evropskom parlamentu u Briselu;
- (9) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanoj 23. i 24. novembra 2015. u Parlamenarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u Sarajevu;
- (10) Informacija sa Konferencije održane povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“ u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze, koju su organizovali Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje 9. decembra 2015. godine i

- (11) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji “Migracije i izbjeglička kriza”, održanoj povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava u EU info centru, 10. decembra 2015. godine i

7. Tekuća pitanja.

Zapisnik sa 57. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 22. septembra 2015. godine i Zapisnik sa 58. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 23. septembra 2015. usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

Prije prelaska na razmatranje tačaka utvrđenih Dnevnim redom, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je obavijestio učesnike sjednice da Odbor za ljudska prava i slobode iz objektivnih razloga, zbog nemogućnosti obezbjeđivanja kvoruma za rad, više od dva i po mjeseca nije imao sjednica. Podsjetio je na Odluku Predsjedništva Demokratskog fronta da poslanici Demokratskog fronta ne učestvuju u radu Skupštine i njenih radnih tijela, kao i na činjenicu da je član Odbora za ljudska prava i slobode dr Srđa Popović zbog prelaska na novu funkciju, razriješen dužnosti poslanika, shodno Zakonu o sprječavanju sukoba interesa. Iz tih razloga, Odbor za ljudska prava i slobode nije zasijedao više od dva i po mjeseca, zbog čega nijesu razmatrana ni dokumenta koja su Odboru u međuvremenu dostavljena.

PRVA TAČKA- Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu (član 53 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore – “Službeni list CG”, br. 42/2011 i 32/14) sa

- Mišljenjem Zaštitnika ljudskih prava i sloboda na Predlog zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, br. 00-63-8/15-43 od 9. novembra 2015. godine;

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa članom 53 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavio Odboru Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava za 2016. godinu, koji Odbor razmatra shodno Zakonu i na osnovu kojeg utvrđuje Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku.

U međuvremenu, Vlada Crne Gore je utvrdila Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu koji Odbor takođe razmatra na ovoj sjednici, pa je ocijenio da je najprihvatljivije da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u okviru druge tačke Dnevnog reda obrazloži i Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava za 2016. godinu, uz osvrt na sredstva koja su planirana za tu Instituciju Predlogom zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu.

DRUGA TAČKA- Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu sa predlogom da se razmotre sljedeće budžetske potrošačke jedinice (**zainteresovano radno tijelo**):

- (1) **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda** – član 53 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, br. 42/11 i 32/14), u okviru Programa Zaštita ljudskih prava i sloboda (str.175 - 50201),

- (2) **Ministarstvo za ljudska i manjinska prava** u okviru Programa: Administracija, Ostvarivanje ljudskih prava, Ostvarivanje rodne ravnopravnosti, Unapređenje položaja RAE populacije, Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava, Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova (str. 148- 41401),
- (3) **Zavod za socijalnu i dječju zaštitu** (str. 170- 41604),
- (4) **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** u okviru Programa Administracija (str. 186- 51001)
- (5) **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** (str. 151 - 41402),
- (6) **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** u okviru programa Administracija (str. 153 - 41405), i
- (7) **Nacionalni savjeti** (str. 154 - 41406) sa
 - **Izveštajem o radu i finansijskom poslovanju Albanskog savjeta za 2014. godinu i**
 - **Izveštajem o radu i finansijskim izvještajem Bošnjačkog savjeta u Crnoj Gori za 2014. godinu;****/Izveštaji ostalih manjinskih nacionalnih savjeta nijesu dostavljeni/**

Uvodno obrazloženje Predloga zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu dao je mr Nikola Vukićević, generalni direktor Direktorata za budžet u Ministarstvu finansija.

Saopštio je da su zahvaljujući velikom angažovanju Vlade Crne Gore i Ministarstva finansija na naplati prihoda uspjeli da ne smanje budžetska sredstva za narednu godinu, već da ih uvećaju u odnosu na 2015. Sredstva su planirana u maksimalnom mogućem iznosu u skladu sa realnom ekonomskom situacijom. I pored restriktivnog pristupa, posebno u dijelu koji se tiče diskrecionih troškova, Budžet za narednu godinu je veći za 142 miliona eura u odnosu na Budžet za 2015. Usled intenziviranja radova na Auto-putu, kapitalni budžet je veći za 50 miliona eura, dok je tekući budžet veći za 94 miliona eura, a budžet državnih fondova za 20 miliona eura. Saopštio je da su u Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu uključene i projekcije budžetskih sredstava za bruto zarade i doprinose, utvrđene po koeficijentima iz Predloga zakona o zaradama u javnom sektoru. Naveo je da su na osnovu iskustva izvršenja budžeta iz prethodnih godine i raspoloživih sredstva planirali budžetska sredstva za 2016. godinu, a za institucije koje imaju poseban tretman pojedinih skupštinskih odbora, kao što su Državna revizorska institucija i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, ostaju otvoreni da, ukoliko bude potrebe, intervenišu tokom godine na način utvrđen Zakonom, naglašavajući da sada nema mandat da prihvati nešto mimo onog što je Vlada utvrdila Predlogom zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu.

U raspravi su učestvovali predstavnici potrošačkih jedinica: Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava, Boško Dedeić, samostalni savjetnik I u Zavodu za socijalnu i dječju zaštitu, Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Safet Kurtagić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Izedina Adžović Škrijelj i Elvira Erović, predstavnice Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, predstavnici nevladinog sektora: Petar Đukanović, koordinator programa za ljudska prava u Centru za građansko obrazovanje, Miroslava Mima Ivanović, koordinatorica pravnog programa i antidiskriminacije u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa" i poslanici: Ljerka Dragičević, mr Dritan Abazović i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da je Zaštitnik u skladu sa svojim potrebama i planiranim programskim aktivnostima dostavio Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava u 2016. godini. Zahtjevom upućenim Ministarstvu finansija i Odboru za ljudska prava i slobode zahtijevali su 575.551,00 €, a Predlogom zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu opredijeljeno im je 686.439,10 €, što je uvećanje za 110.888 eura. Za bruto zarade i doprinose Zaštitnik je tražio 427.249,99 €, a Predlogom zakona o budžetu za 2016. godinu opredijeljeno im je 576.219 eura, što je uvećanje od 148.000 eura. Za rashode za materijal tražio je 15.000 eura, a odobreno je 11.657 eura. Za rashode i usluge tražio je 61.800 eura, a odobreno je 53.311 eura. Za rashode za tekuća održavanja tražio je 2.000 eura, koliko je i odobreno, dok je za ostale izdatke zahtijevao 16.500 eura, a odobreno je 13.500 eura. Značajno uvećanje je planirano za bruto zarade i doprinose, što je uzrokovano očekivanim novim zakonom o zaradama u javnom sektoru. Za rashode za materijal, usluge i ostale izdatke odobreno im je 14.831 euro manje od onog što su zahtijevali.

U cjelini gledano, Zaštitnik je zadovoljan predloženim budžetskim sredstvima, ali je zamolio, da mu se izađe u susret po pitanju rashoda za materijal, rashoda za tekuće održavanje i rashoda za usluge i da se ta sredstva neznatno uvećaju s obzirom na povećanje broja zaposlenih službenika, jer je u ovoj godini zaposlio četiri nova službenika, a u narednoj će, shodno Akcionom planu Vlade za poglavlje 23 biti takođe primljena četiri nova službenika. Zbog povećanja broja službenika potrebna su uvećanja i na ovim stavkama, a ne samo za bruto zarade i doprinose. Zaštitnik je pojasnio da je u skladu sa propisima o trošenju sredstava u toku godine moguće sa jedne budžetske stavke na drugu izvršiti preraspodjelu najviše 10%, pa je zamolio da u slučaju nedostatka sredstava Vlada, odnosno Ministarstvo finansija opredijele sredstva iz budžetske rezerve.

Poslanica Ljerka Dragičević je podsjetila na njen predlog iz jula 2015. da se Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina ukine, 30% sredstava koja pripadaju Centru svake godine dodjeljuje određenoj manjini koja treba da organizuje dane tog manjinskog naroda, a ostatak sredstava da se vrati u budžet. Smatra da bi se iz tih budžetskih sredstava mogao izdvojiti određeni iznos za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naglasila je da nije usamljena u ovom predlogu i da su manjine dosta saglasne oko njega.

Poslanik mr Dritan Abazović je ocijenio da je predlog poslanice Ljerke Dragičević realan, ali tehnički teško izvodljiv, pa je predložio da Odbor podnese amandman u vezi sa sredstvima koja Zaštitnik potražuje i da se ona inkorporiraju u budžet.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je predložio članovima Odbora da podrže ovakav predlog budžeta za Zaštitnika, uz napomenu da se u slučaju potrebe određena finansijska sredstva tokom godine mogu izmjestiti sa jedne na drugu stavku kako institucija Ombudsmana ne bi došla u situaciju da nema sredstava za svoj rad, s tim što vjeruje da neće doći u situaciju da nemaju sredstava za realizaciju programskih aktivnosti. Ukoliko bude potrebe, do razmatranja Predloga zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu na plenumu mogu dogovoriti i podnijeti amandman. Napomenuo je da su prethodnih godina sva sredstva instituciji Ombudsmana redovno izmirivana, pa vjeruje da će tako biti i ubuduće i podsjetio je da je institucija Ombudsmana bila štedljiva, pa je i vraćala sredstva u budžet.

Petar Đukanović iz NVO „Centar za građansko obrazovanje“ koji je na sjednici govorio u ime četiri nevladine organizacije: Juventas, Centar za građansko obrazovanje, Queer Montenegro i CRNVO je najprije izrazio negodovanje povodom odluke Odbora da jedan predstavnik govori u ime četiri NVO smatrajući da to nije primjereno, jer ih postavlja u neravnopravan položaj s obzirom da su samostalno zahtijevali da prisustvuju sjednici. Smatra da je svakom trebalo dati

moćnost da samostalno iznese svoje mišljenje u vezi sa svim tačkama dnevnog reda. Napomenuo je da je njihovo iskustvo u dosadašnjoj saradnji sa Odborom za ljudska prava i slobode bilo veoma pozitivno, jer ovaj Odbor po otvorenosti i sluhu za inpute nevladinog sektora može da služi kao primjer drugim odborima i institucijama, o čemu treba voditi računa i u narednom periodu.

Iznio je nekoliko sugestija u vezi sa predloženim budžetskim sredstvima za Zaštitnika. Ukupna vrijednost budžeta za 2016. je 686.439,10 €, što je uvećanje za oko 30% u odnosu na Budžet za 2015. Ukazao je da je prethodnih godina Zaštitnik trošio manje sredstava od onog što mu je bilo opredijeljeno. U prethodnih pet godina vratio je u Budžet preko 380.000 eura, što je 50% budžeta koji mu je planiran za 2016. Saopštio je da je u godišnjim Izvještajima institucija Ombudsmana u kontinuitetu navodila da nema dovoljno sredstava za adekvatno funkcionisanje, odnosno obavljanje svih aktivnosti u okviru nadležnosti. Ombudsman je ukazivao i na potrebu veće samostalnosti u upravljanju tim sredstvima, ali nikad u godišnjem Izvještaju nije predložio konkretno rješenje za taj problem.

S obzirom da su u instituciji zaposleni novi ljudi, razumljivo je povećanje sredstava za zarade, kao i to da najveći dio sredstava bude namijenjen tome, ali, po njihovoj ocjeni, alarmantna je činjenica da će za aktivnosti Institucije biti nešto manje od 15.000 eura i to u godini kad je Zaštitnik doživio najoštrije kritike od Evropske komisije u Izvještaju o Crnoj Gori za 2015. Za stručno usavršavanje opredjeljuje se samo 1.500 eura što je manje od planiranih troškova reprezentacije i troškova za službena putovanja. Iznos sredstava za studije i različita istraživanja je oko 2.000 eura. U Predlogu budžeta dominiraju cifre za zarade, troškove goriva, putovanja, reprezentaciju i telefone.

Petar Đukanović je saopštio da nije riječ o razvojnom budžetu za instituciju Ombudsmana, uz ocjenu da je ova Institucija na početnom nivou razvoja po svim izvještajima međunarodnih i domaćih institucija. Evropska komisija je u svom Izvještaju oštro navela da je to institucija čiji su kapaciteti izrazito slabi u pogledu primjene međunarodnih standarda i u tom pogledu institucija bi poseban fokus trebalo da usmjeri na unapređivanje kapaciteta. Zaključio je da je začuđujuća ovakva struktura budžeta po kojoj se u oblastima gdje su ključne zamjerke u funkcionisanju Institucije opredjeljuje skroman iznos sredstava.

Komentarišući kritike na račun odluke da na sjednici Odbora govori jedan predstavnik u ime četiri nevladine organizacije, Predsjednik Odbora je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode uvijek bio otvoren za sve nevladine organizacije, ali zbog zahtjeva predstavnika pet nevladinih organizacija da prisustvuju ovoj sjednici i značajnog broja tačaka dnevnog reda, isključivo iz racionalnosti, predložio je da se predstavnici nevladinih organizacija dogovore ko će se obratiti učesnicima sjednice.

Miroslava Mima Ivanović iz Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore je dala opšti osvrt na budžetska sredstva za instituciju Zaštitnika i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Smatra da je veliki propust napravljen prilikom usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom kada je ocijenjeno da nijesu potrebna dodatna sredstva za njegovu primjenu. Radi harmonizacije drugih zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom biće potrebna sredstva, jer je cilj da se osnaže mehanizmi za zaštitu od diskriminacije.

Zaštitnik je prokomentarisao izlaganje Petra Đukanovića. Naveo je da je tačno da je Zaštitnik nekoliko zadnjih godina trošio manje sredstava od onog što mu je bilo dodijeljeno. Pojasnio je da je riječ o neutrošenim sredstvima kad je u pitanju prijem novih službenika. Podsjetio je da su bili raspisali oglas za prijem četiri lica, a primljen je samo jedan službenik, jer ostali nijesu

prošli u postupku provjere sposobnosti, zbog čega su bili prinuđeni da mijenjaju Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji kojim su snizili kriterijume. Ušteda je ostvarena na račun zarada i doprinosa, što su strogo namjenska sredstva i ne mogu se usmjeravati za druge namjene. Saopštio je da se nijesu neracionalno ponašali, već u skladu sa propisima o budžetu i fiskalnoj odgovornosti. U prošloj godini su primili četiri nova službenika, a odluka o prijemu je postala pravosnažna tek sredinom godine, pa od januara do jula sredstva za njihove plate nijesu utrošena. Podsjetio je da je tvrdio da im za pojedine budžetske stavke nijesu dovoljna sredstva. Saopštio je da je dinamika trošenja sredstava u skladu sa mjesečnim prilivima za sve budžetske stavke, sem za zarade. Istakao je da je svaki put govorio da će u instituciji raditi u granicama mogućnosti i raspoloživih sredstava.

Zaštitnik se nije složio sa mišljenjem da budžet nije razvojni, jer oni internim pravilima utvrđuju način trošenja sredstava, a planiranje budžeta vrše po utvrđenoj metodologiji. U vezi sa tvrdnjom da je Evropska komisija navela da su kapaciteti institucije izrazito slabi i da je institucija na početnom nivou Zaštitnik je saopštio da Evropska komisija u svom posljednjem Izvještaju nije tako konstatovala, već je ukazala da su kapaciteti institucija za zaštitu ljudskih prava, uključujući i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i dalje slabi, što znači da ih treba jačati. Zaštitnik smatra da je to tako ocijenjeno jer su prošle godine krajem marta primili četiri službenika, odluka je postala pravosnažna tek krajem maja, dok je monitoring Evropske komisije bio u martu, pa isto nije zabilježeno u Izvještaju Evropske komisije, usled čega je uslijedila ocjena da su kapaciteti slabi.

Zaštitnik je saopštio da je za reprezentaciju zahtijevao 2.000 eura, od čega je odobreno 1.300 eura, uz napomenu da tokom godine mora održati najmanje dvije konferencije budući da je član pet međunarodnih mreža za ljudska prava.

U vezi sa sredstvima za službena putovanja, saopštio je da moraju učestvovati na međunarodnim aktivnostima, za šta najčešće ne troše novac iz Institucije, već samo u situacijama kada troškovi nijesu plaćeni od organizatora.

U vezi sa ocjenom da je institucija Zaštitnika na samom početku, Zaštitnik je saopštio da stanje nije takvo. Naveo je da skoro sve obuke realizuju putem međunarodnih projekata, podsjećajući da je ovih dana završetak Projekta za jačanje kapaciteta Ustavnog suda Crne Gore i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji je sprovodio Savjet Evrope, a finansirala Evropska unija. U okviru ovog projekta sprovedene su veoma značajne obuke u oblasti antidiskriminacije i prevencije torture. Saopštio je da se mora imati u vidu da se ovdje radi o više institucija u jednoj instituciji Zaštitnika. Istakao je da se racionalno ponašaju i da nijesu imali problema u obezbjeđivanju budžetskih sredstava, a ukoliko institucija u ostvarivanju svojih planskih aktivnosti bude došla u situaciju da ne može da izvršava svoje obaveze, uvjeren je da bi od Vlade dobili sredstva za realizaciju određenih projekata.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović je saopštio da je Predlogom zakona o budžetu Crne Gore za 2016. Ministarstvu opredijeljeno 20% više sredstava u odnosu na 2015. godinu, čime su zadovoljni. Mišljenja je da neće biti problema ni oko preraspodjele tih sredstava. Ukazao je da posljednjih nekoliko godina rade na kadrovskom jačanju Ministarstva, podsjećajući da je to Ministarstvo nekad imalo i manje od 10 zaposlenih. Podsjetio je da je Ministarstvo sada nadležno i za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i da su zajedno sa ekspertima i nevladinim sektorom uradili analizu zakonodavstva i utvrdili da je potrebno preko 30 zakona uskladiti sa ovim Zakonom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom. To će zahtijevati i finansijska sredstva kod svih nadležnih ministarstava. Uzimajući u obzir da su dobili sredstva za kontribuciju u dva IPA projekta, smatra da će tim sredstvima i ovim iz Budžeta realizovati sve planirane obaveze. U Direktoratu za ljudska prava se može desiti manjak sredstava,

ali se nada da će tokom godine, u saradnji sa Ministarstvom finansija, naći način da to riješe, a bio bi zahvalan i Odboru za ljudska prava i slobode ako im pomogne u slučaju potrebe. Planirano je da tokom godine zaposle još četiri lica, ali smatra da bi Ministarstvo finansija trebalo da im omogućiti da se iz sredstava budžetske rezerve opredijeli novac za zaposlenje još tri lica, pa je zamolio da Odbor za ljudska prava i slobode pruži podršku Ministarstvu za ljudska i manjinska prava u tom pogledu, ukoliko bude potrebe.

Boško Dedeić, predstavnik Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu je saopštio da su sredstva planirana za Zavod uvećana za 35% i to najvećim dijelom za bruto zarade i doprinose, jer je u prosjeku ove godine bilo osam zaposlenih, a u 2016. planiraju povećanje na 19, koliko je propisano Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji. Za posebno značajne pozicije za rad Zavoda-konsultantske usluge, projekte i studije i usluge stručnog usavršavanja opredijeljeno je duplo manje od onog što su zahtijevali. Tokom ove godine Zavod je realizovao sve aktivnosti u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Evropskom komisijom, UNICEF-om, UNDP-ijem. U aktivnostima Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu učestvovalo je preko 400 zaposlenih iz oblasti socijalne i dječje zaštite, lokalne samouprave, školstva, zdravstva i NVO sektora. Planiraju da nastave sa obukama lica zaposlenih u oblasti socijalne i dječje zaštite, a u vezi sa dobijanjem obaveznih licenci stručnih radnika. Zavod će u prvom kvartalu 2016. godine započeti sa postupkom raspisivanja javnog poziva za akreditaciju programa obuke za stručne radnike u sistemu socijalne i dječje zaštite što će biti dodatno opterećenje na Budžet Zavoda. Stoga, Zavod zahtijeva povećanje budžetskih sredstava samo na dvije navedene pozicije koje su i osnovna djelatnost Zavoda.

Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, je saopštio da je Agencija počela sa radom 2010. kada je bila nadležna samo za zaštitu ličnih podataka, a sad i za slobodan pristup informacijama, dok će uskoro dobiti još jednu nadležnost, a kapaciteti nijesu uvećani, pa je Agencija do sada preživljavala. Podsjetio je da su donijeli 11.000 akata, od čega preko 2.000 odluka. Zadovoljan je budžetskim sredstvima, ali je u okviru postojećih tražio preraspodjelu sredstava. Najmanje 10 radnih mjesta moraju popuniti naredne godine da bi mogli da funkcionišu. Ukazao je i da se oni bave ljudskim pravima, naglašavajući važnost prava na privatnost i prava na slobodan pristup informacijama.

Direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Safet Kurtagić je saopštio da je Fondu opredijeljeno 140.000 eura više nego u prethodnoj godini i da je zadovoljan visinom sredstava, ali se nada da će u narednoj godini predstavnici Ministarstva finansija bolje sagledati potrebe Fonda i da će malo više računati o strukturiranju budžeta. Podsjetio je na odredbu kojom je propisan način finansiranja Fonda. Podsjetio je da je imao sastanak i sa ministrom i pomoćnikom ministra finansija kada mu je saopšteno da se u 2016. ne mogu više uvećati sredstva, ali je izrazio nadu da će biti bolje. Smatra da se treba pridržavati važećeg zakonskog rješenja. Zbog vršenja monitoringa nad projektima za koje su data sredstva Fonda, potrebno im je više sredstava za službena putovanja i rashode za gorivo. Smatra da im treba povećati dio sredstava za neto zarade, jer im je opredijeljen iznos za sedam službenika i namještenika, a imaju u planu da u narednoj godini zaposle još jednog kako bi mogli izvršavati obaveze. Smatra da treba povećati sredstva za službena putovanja jer moraju vršiti monitoring realizacije projekata u cijeloj Crnoj Gori, a žele i predstaviti aktivnosti Fonda u inostranstvu. Istakao je da Crna Gora ima najbolje u okruženju riješena ova pitanja, što žele predstaviti i kolegama iz okruženja. U slučaju da se prihvati ovaj predlog, smanjio bi se iznos sredstava za transfere nevladinim organizacijama.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da Fond još uvijek nije dostavio Skupštini Izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava za 2014. godinu, a direktor Fonda je odgovorio da će to uraditi uskoro, možda i naredne sedmice.

Izedina Adžović Škrijelj, predstavnica Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je upitala da li mogu da dobiju obrazloženje Odbora u vezi sa inicijativom poslanice Ljerke Dragičević, da li je to njen lični stav, navodeći da su iz medija saznali o njenoj inicijativi i uputili joj dopis u vezi s kojim nijesu dobili odgovor. Saopštila je da je u Upravnom odboru Centra i predstavnik Hrvatske nacionalne zajednice koji je na prošloj sjednici Upravnog odbora saopštio da je to lični stav poslanice, a ne stav manjine kojoj pripada, niti stav nacionalnog savjeta.

Predsjednik Odbora je saopštio da svaki poslanik ima pravo da podnese bilo koju inicijativu, kao i da raspoláže svojim mandatom, a podsjetio je da ova tema nije predmet rasprave na današnjoj sjednici.

Predstavnica Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Elvira Erović je saopštila da su sredstva Centra u 2016. uvećana za oko 20% u odnosu na tekuću godinu i to uglavnom za konsultantske usluge, projekte i studije, što predstavlja programske aktivnosti Centra. Navela je da je njihov zahtjev bio mnogo veći, ali su svjesni ukupne ekonomske situacije. Saopštila je da realizuju brojne aktivnosti i da je do sada u 2015. realizovano oko 30 projekata. Istakla je da su značajnije uvećanje dobili na poziciji zarada, jer u Centru trenutno radi troje službenika, a za 2016. opredijeljena su sredstva za još troje. Kada se steknu uslovi, počće proceduru za zaposlenje ta tri službenika.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da je Predlogom zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu Nacionalnim savjetima opredijeljen isti iznos sredstava kao u Budžetu za 2015. godinu.

Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa" je saopštio da bi za Savjet za građansku kontrolu rada policije trebalo izdvojiti još 2420 eura, od čega 420 eura za sajt i 2000 eura za objavljivanje godišnjeg Izvještaja. Smatra i da Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava treba uvećati budžet za 100 000 eura ili da se u već postojećem budžetu jasno definiše da se od ukupno 100.000 eura 50% opredijeli za javne emitere, a 50% drugim komercijalnim medijima u cilju razvoja programskih sadržaja na manjinskim jezicima.

Generalni direktor Direktorata za budžet mr Nikola Vukićević je saopštio da postoji prostor da se ubuduće poboljša kvalitet rada svih institucija, kao i kvalitet njihovih aktivnosti. Na osnovu iskustva izvršenja budžeta iz prethodnih godina i raspoloživih sredstava planirali su budžetska sredstva za Zaštitnika, a tokom godine ostaju otvoreni za intervencije na način utvrđen Zakonom. Tokom godine će pratiti aktivnosti Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu kao nove i mlade institucije i intervenisati ukoliko bude potrebe.

U vezi sa zahtjevom predsjednika Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama za preusmjerenje sredstava, saopštio je da treba analizirati strukturu budžeta i vidjeti šta bi značilo preusmjerenje sredstava od 50.000 eura sa jedne na drugu budžetsku poziciju. Napomenuo je da se još uvijek na Vladinim komisijama vodi diskusija o Predlogu zakona o zaradama u javnom sektoru i nije izvjesno da će biti donešen do kraja godine, a koeficijenti planirani tim Predlogom zakona su inkorporirani u Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu, pa će to pitanje biti otvoreno do samog glasanja u plenumu.

U vezi sa Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava saopštio je da su imali detaljnu korenspodenciju sa direktorom Fonda gdje su mu na četiri strane objasnili način planiranja i izvršenja budžeta, kao i odredbu koja se odnosi na 0,15 % izdvajanja od ukupnih budžetskih sredstava umanjnih za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Ukazao je na postojanje

međunarodnih sporazuma koji su iznad nacionalnog zakonodavstva, a kojima je definisana i ova oblast.

Generalni direktor Direktorata za budžet je naglasio da neće dozvoliti da nijedna institucija ostane bez novca za obavljanje redovnih aktivnosti, jer postoji tekuća rezerva, a u krajnjem slučaju i rebalans budžeta koji nije bio praksa posljednjih tri godine, jer su sredstva bila na nivou koji omogućava normalno funkcionisanje institucija.

Nakon rasprave, Odbor je odlučio da u skladu sa čl. 69 i 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, kao matičnom odboru, podnese sledeće

MIŠLJENJE O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2016. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore na 59. sjednici, održanoj 14. decembra 2015. godine, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, **kao zainteresovani odbor**, razmotrio je **PREDLOG ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2016. GODINU** u dijelu sledećih budžetskih potrošačkih jedinica:

- (1) **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda** – član 53 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, br. 42/11 i 32/14), u okviru Programa Zaštita ljudskih prava i sloboda (str.175 - 50201),
- (2) **Ministarstvo za ljudska i manjinska prava** u okviru Programa: Administracija, Ostvarivanje ljudskih prava, Ostvarivanje rodne ravnopravnosti, Unapređenje položaja RAE populacije, Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava, Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova (str. 148- 41401),
- (3) **Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu** (str. 170- 41604),
- (4) **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** u okviru Programa Administracija (str. 186- 51001),
- (5) **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** (str. 151 - 41402),
- (6) **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** u okviru programa Administracija (str. 153 - 41405), i
- (7) **Nacionalni savjeti** (str. 154-41406)

Nakon obrazloženja predstavnika predlagača, direktora Direktorata za budžet u Ministarstvu finansija, mr Nikole Vukićevića i predstavnika potrošačkih jedinica, Odbor je:

(1) većinom glasova (pet „za“ i jedan „uzdržan“), **podržao** Predlog budžeta za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji**;

(2) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji**;

(3) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Zavod za socijalnu i dječju zaštitu i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(4) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(5) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(6) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji, i**

(7) većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) **podržao** Predlog budžeta za Nacionalne savjete i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji.**

Za izvjestioca Odbora na sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet određen je poslanik dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

TREĆA TAČKA- Informacija o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01.-31.07. 2015. godine (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore) sa

- Predstavkom NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore – UPIS” od 23. juna 2015. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Zaštitnik sačinio i dostavio Odboru za ljudska prava i slobode Informaciju o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika za period 1.1.-31.7. 2015. godine.

Takođe, podsjetio je da je NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore- UPIS” dostavila Odboru Predstavku 23. juna 2015. Saopštio je da je u saznanju da je NVO “UPIS” na dan održavanja ove sjednice Odbora, oko 13 časova, dostavila Odboru Dopis i Studiju “Diskriminacija u Skupštini Crne Gore i crnogorski Ombudsman u funkciji zloupotreba ljudskih prava i sloboda”, koje nije vidio, ali vjeruje da će isto dobiti svi članovi Odbora.

Podsjetio je da je razmatranje Informacije o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika definisano i Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2015. godinu. Ukazao je da u Informaciji nije sadržan predlog mjera za unapređenje stanja, iako se neke od njih mogu uočiti i definisati na osnovu same sadržine Informacije. Oblast zaštite od diskriminacije je vrlo važna i institucija Zaštitnika treba da ima najznačajniju ulogu u ovoj oblasti.

Uvodno obrazloženje o Informaciji o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period od 01.01.-31.07.2015. godine dao je mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Saopštio je da Informacija sadrži preliminarne podatke u ovoj oblasti, a u godišnjem izvještaju biće sadržane detaljne informacije. U vrijeme pisanja ove Informacije Zaštitnik je dobio i 2-3 nove nadležnosti.

Osvrnuo se i na budžet za narednu godinu, navodeći da se ne radi samo o povećanju broja zaposlenih u Instituciji, već i o širenju jednog dijela nadležnosti. Kada je riječ o preporukama i mjerama u oblasti zaštite od diskriminacije, najavio je da će biti sadržane u Godišnjem izvještaju o radu Zaštitnika, a da ovdje nijesu posvetili pažnju tome, s obzirom da se radi o preliminarnim podacima na osnovu kojih se može vidjeti dinamika rada i obim predmeta pred institucijom Zaštitnika.

Prema podacima koje posjeduje, došlo je do povećanja broja pritužbi u vezi sa diskriminacijom. S obzirom na ocjene da Ombudsman nije bio dovoljno angažovan po pitanju obavještenja javnosti o svom radu i najvećem dijelu aktivnosti koje svakodnevno sprovodi u obavljanju nadležnosti, saopštio je da je kao direktno zadužen za ovaj sektor, zahtijevao od službenika da vode evidenciju o broju angažovanja, broju primljenih stranaka, vremenu koje su utrošili vršeći komunikaciju sa građanima, što na određeni način predstavlja parasudsku funkciju, što zaštita od diskriminacije i jeste. Istakao je da nije tačno da nijesu ništa radili tokom 2015. Ovo posebno naglašava u kontekstu priče o kapacitetima institucije Ombudsmana. Naveo je da su u ovoj godini riješili sve zaostale predmete iz prethodnih godina, od kojih su neki iz 2012. pa se stiče utisak da se radilo u samoj instituciji.

Saopštio je da se slaže sa pojedinim zaključcima nevladinih organizacija gdje se navodi da institucija Zaštitnika još uvijek nije u dovoljnoj mjeri usvojila standarde i znanja iz oblasti ljudskih prava i sloboda. Pri tom, ukazao je da ti standardi nijesu statični, već se mijenjaju. Naveo je da je institucija Zaštitnika učinila korak više, jer za razliku od dosadašnjih postupaka koji su uglavnom okončavani time što se utvrđivalo da je došlo do povrede, ali bez detaljnog zalaženja u meritum, sada istom pridaju posebnu pažnju i 80% predmeta rješavaju u meritumu. Mišljenja koja donosi Ombudsman su i na po 17 strana i obuhvataju ne samo meritornu odluku, nego i pozive na sve standarde međunarodnog i domaćeg prava. Svi koji žele da se upoznaju sa radom Ombudsmana lako mogu da dođu u instituciju.

Izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti predstavke koje su ranije upućivane Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, sada se upućuju Ombudsmanu. Ministarstvu nije podnešena nijedna predstavka u ovoj oblasti, a Ombudsmanu jeste i vjeruje da će ih biti još. Planirali su aktivnosti sa ženskim nevladinim organizacijama i jedan od prioriteta biće promocija i podsticaj za jačanje ovog mehanizma od strane Ombudsmana.

S druge strane, potrebno je vidjeti kako funkcioniše još jedna važna oblast i to sa stanovišta Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju borbe protiv nasilja nad ženama koja u članu 3 definiše da je nasilje nad ženama kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije. Istakao je da je i to osnovna nadležnost Ombudsmana.

Novim Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, institucija je dobila novu materijalno pravnu osnovu, što znači ne samo širenje nadležnosti u procesnom smislu, nego širenje i materijalnog prava za koje u ovom trenutku u Crnoj Gori ne postoje uslovi, zbog čega se mora hitno raditi na stvaranju uslova za implementaciju ovog Zakona. Istakao je da ne govori samo o finansijskim uslovima o kojima je bilo dosta riječi.

Kada je riječ o obuci službenika, Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštio da je cijela ova godina posvećena obuci, a da u ovom trenutku imaju šest službenih obuka, u okviru SOCCER programa koji se realizuje uz pomoć Savjeta Evrope u cilju jačanja

kapaciteta Ustavnog suda i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. U potpunosti je odbacio tezu da je institucija Ombudsmana na nižem nivou od onog na kojem je bila.

U vezi sa ocjenama Evropske komisije, saopštio je da su već razgovarali sa Dirk Langeom koji će biti u cjelosti obaviješten na koji način je do ovih informacija došlo i zbog čega oni u Instituciji tvrde suprotno. Saopštio je da su u njihovom radu u konsultativnom dijelu učestvovali međunarodni eksperti, radi jačanja same institucije. S druge strane, u Izvještaju Evropske komisije, između ostalog, se konstatuje da od strane Ombudsmana nije postupano po pritužbama civilnog sektora koji se bavi zaštitom LGBT osoba i da nije postupano u predmetima koji se tiču diskriminacije ovih lica. Izrazio je žaljenje što sjednici Odbora ne prisustvuju Danijel Kalezić, Stevan Milivojević, Elvir Đoković, a ukazao da, prema podacima koje imaju, ni u Juventasu tokom ove godine nijesu imali pritužbi po pitanju zaštite prava LGBT osoba. S tim u vezi, saopštio je da u ovom trenutku ne može da shvati odakle dolazi zaključak da nijesu postupali po pritužbama za zaštitu prava LGBT osoba. Saopštio je da posjeduju i pismo od Stevana Milivojevića u vezi sa ovim.

Naveo je da dnevno dobijaju 10-15 obavještenja o aktivnostima i poziva za promociju prava LGBT osoba i drugih osjetljivih grupa, a gdje god mogu odazivaju se. U vezi sa upitom zašto nije planirano više novca za realizaciju obuka, saopštio je da je u planu novi projekat, kao nasljednik SOCCER projekta. Istakao je da bi volio da se javi nevladina organizacija u Crnoj Gori koja je pozvala predstavnike institucije Ombudsmana na bilo koji oblik neformalne obuke, a da su predstavnici institucije izostali sa nje. Ogromno vrijeme troše da izađu u susret svim organizacijama.

Predstavio je i statističke podatke sadržane u Informaciji. Do 31. jula 2015. godine imali su završena 52 predmeta, od čega je u četiri predmeta utvrđena diskriminacija i dato mišljenje sa preporukom, u 17 nije bilo povrede prava, u dva predmeta Zaštitnik nije postupao. Statistički podaci ukazuju da su u periodu od sedam mjeseci ove godine dostigli nivo od 85,18% od čitave prošle godine. U tom periodu, postupak nije bio završen po 14 pritužbi.

Saopštio je da su uočili i problem nepoznavanja kojem se mora posvetiti više pažnje i tu bi im bila značajna pomoć civilnog sektora koji bi objasnio građanima da mobing više nije u nadležnosti Zaštitnika, jer je regulisan Zakonom o zabrani zlostavljanja na radu, a ne Zakonom o zabrani diskriminacije. Isto je i sa pravom na slobodan pristup informacijama koje je u nadležnosti Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Mr Siniša Bjeković je saopštio da će jedan od većih problema biti pitanje evidencije s obzirom da se evidencije dijelom vode u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, a dijelom u Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Ministarstvu unutrašnjih poslova. Izrazio je bojazan da statistika neće biti objedinjena duži vremenski period. Nema elektronske evidencije koju treba da vode svi državni organi shodno Pravilniku propisanom od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, pa je prilika da se vidi kako riješiti problem, jer je to problem koji zahtijeva i finansijska sredstva.

Saopštio je da gdje god mogu pokreću postupak i pokušavaju to uraditi i po službenoj dužnosti. Takođe, pokreću postupak za zaštitu prava, a i sudski postupak gdje je to moguće. Ukazao je da za pokretanje sudskog postupka, aktivnu legitimaciju, nemaju svojstvo pravnog lica, jer je tuženi najčešće državni organ pa nije moguće da i tužilac i tuženi budu država Crna Gora. U takvoj situaciji, primjenjuju mogućnost miješanja u sudski postupak. Već su imali iskustvo sa Udruženjem mladih sa hendikepom gdje realizuju 3-4 postupka u kojima su umješaci. Kada je riječ o prekršajnom postupku, ta povreda se najčešće odnosi na postupanje državnih organa, a državni

organ po Zakonu o prekršajima ne može biti okrivljen u prekršajnom postupku, već može starješina unutar samog državnog organa.

U vezi sa Predstavkom NVO Udruženje priređivača igara na sreću- UPIS, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da zna da su upućene predstavke i pritužbe od strane ove nevladine organizacije i samom Zaštitniku, a da su se obratili i međunarodnim organizacijama. Pažljivo je pročitao Studiju koja je tom prilikom napravljena, ali učitavoj toj priči samo jedna stvar nedostaje, a to je da je o tom predmetu pokrenut sudski postupak i bila donijeta prvostepena odluka. Eksplicitna obaveza Zaštitnika je da obustavi postupak istog trenutka kad sazna da je pokrenut sudski postupak. Sve ono što se kasnije dešavalo, a to su pritužbe koje su išle uglavnom na zaposlene kod Zaštitnika, odnosno one koji su postupali u tim predmetima su se ticale prvog i još jednog slučaja koji se desio pred Odborom za ljudska prava i slobode. Saopštio je da ima moralno pravo i obavezu da zaštiti NVO UPIS kao i svakog drugog, možda čak i više. Saopštio je da u odgovorima koje su im slali samo što nijesu nacrtali šta je potrebno uraditi i kako postupiti u ovom predmetu. Nažalost, umjesto toga dobili su Studiju u kojoj će se naći ponešto i što se nije dešavalo. Nijesu bili uvaženi kao što su oni bili uvaženi od strane Zaštitnika, ali je uvjerio da će dok je on na ovoj poziciji u instituciji Zaštitnika NVO UPIS imati status kao i svaki drugi subjekat i ničim neće biti diskriminisan od strane Zaštitnika. Dalje ne može komentarisati, jer je pokrenut postupak i protiv njega lično, jer je postupao u tom predmetu.

Još nešto što se tiče ove nevladine organizacije moraće se rješavati u širem kontekstu, a to je slika koja se javlja u javnosti ne samo o predstavnicima ove nevladine organizacije, već i nekih drugih. Ukazao je da je riječ o zaštiti časti i ugleda u Crnoj Gori. Uvjerio je da što se tiče ove nevladine organizacije, institucija Zaštitnika se ničim, pogotovo otkad je on na mjestu Zamjenika nije ogriješila.

U prvoj pritužbi, uslovno rečeno, okrivljena je Skupština Crne Gore, a nije rečeno nijedan odbor posebno, već pravno lice Skupština Crne Gore i starješina organa Skupštine Crne Gore. Problem se može riješiti tako što bi se Skupština Crne Gore poravnala sa NVO UPIS, odnosno onima koji su u prvostepenom postupku dobili presudu koja je pozitivna i time riješiti problem i konačno staviti tačku na ovaj slučaj, ukoliko se želi i ima uslova da se to desi.

Kad je riječ o instituciji Ombudsmana, dobili su još jednu Predstavku NVO UPIS, ali ne mogu definisati novu nadležnost državnih organa, jer je jasno propisano šta je čija nadležnost u državi- ko prati izvršavanje zakona, ko ih donosi. Jasno je da Ombudsman nema mogućnost da utvrđuje materijalne činjenice na nivou svoje organizacije, jer nema organe gonjenja. Kada se govori o tim predmetima, jasno je da Ombudsman ne vrši apstraktnu procjenu da li je povrijeđeno nečije pravo, jer načelo ustavnosti i zakonitosti utvrđuje Ustavni sud. Ima uslova da se pokrene to pitanje, jer nešto ne funkcioniše u državi po pitanju zaštite elementarnih vrijednosti kao što su zaštita časti i ugleda. Jedan od načina jeste, a oni su to planirali i vrlo brzo će realizovati, da Zaštitnik pozove sve predstavnike medija da se priča o slobodi izražavanja i balansu sa pravom na privatnost, odnosno zaštitom časti i ugleda svede na pristojan i dostojanstven nivo, ko god bio u pitanju.

Kada je riječ o jačanju kapaciteta institucije Ombudsmana, saopštio je da posljednje četiri zaposlene službenice u instituciji Ombudsmana dolaze iz CEMI-ja, Centra za građansko obrazovanje i UNHCR-a, pri čemu je svaka od njih bila prva na listi za izbor po rezultatima testiranja u Upravi za kadrove, svaka govori engleski jezik i izuzetno dobro su se uključile u rad Institucije.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković, član Odbora mr Dritan Abazović i Marina Vuković, zamjenica izvršne direktorice Centra za razvoj nevladinih organizacija.

Predsjednik Odbora je saopštio da Skupštinu Crne Gore i Odbor ne interesuje nevladina organizacija, već da li je zakonodavstvo u oblasti zabrane diskriminacije dobro i da li ga nadležni organi dobro primjenjuju. Istina je da u posljednje vrijeme, ne samo od NVO „UPIS“, već i drugih nevladinih organizacija postoje kritike na račun rada Ombudsmana, što se poklapa i sa ocjenama Evropske komisije datim u Izvještajima o Crnoj Gori za 2014. i 2015. godinu. U Izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori za 2014. i 2015. upućene su određene kritike na račun rada te institucije, a razlog za to je vjerovatno što institucija nije imala zamjenika skoro godinu dana, a razlozi što nije imenovan odmah su vjerovatno unutrašnji odnosi u samoj instituciji Zaštitnika.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je i Odbor za ljudska prava i slobode uradio mnogo u ovoj oblasti, počev od aktivnosti iz 2010. godine kada je donešen Zakon o zabrani diskriminacije, preko brojnih javnih tribina na tu temu, do razmatranja informacija o zaštiti od diskriminacije koje su nadležni organi dostavljali. Ocijenio je da je Odbor doprinio razvoju i afirmaciji institucije Zaštitnika, što je i obaveza Odbora koji će to nastaviti i u narednom periodu. Istakao je da i Odbor mora ukazati na sve kritike upućene instituciji Ombudsmana. Odbor interesuje da li je postupano u skladu sa Zakonom i da li su ti zakoni dobri, a institucija Zaštitnika je mjerodavna da to saopšti. U tom cilju se pominju sve pritužbe na račun institucije Ombudsmana, dostavljene od strane nevladinih organizacija. Zaključio je da se mora zajednički raditi na rješavanju svih ovih problema, a Crna Gora kao država koja odgovorno radi na ispunjavanju obaveza u procesu pristupanja Evropskoj uniji, posebno u poglavljima 23 i 24, mora raditi na jačanju ljudskih prava i sloboda, posebno u oblasti zabrane diskriminacije. Tu se moraju ostvariti rezultati da bi i Izvještaj bio onakav kakav svi želimo. Saopštio je da je za nas u Crnoj Gori mnogo više mjerodavno ono što neko sa strane kaže, nego ono što sami uočimo, pa je u tom smislu važna ocjena Evropske komisije.

Poslanik mr Dritan Abazović je saopštio da kad je riječ o NVO UPIS nije riječ o civilnom sektoru, već, najblaže rečeno, o lobističkom sektoru koji, po njegovoj ocjeni, maltretira, između ostalog, i poslanike. Ne bi glasao za ovakav dnevni red da je bio na početku sjednice. Ne zna zašto se na Odboru svako malo priča o UPIS-u i zašto na Odbor dolaze iz Televizije 777. Saopštio je da oni imaju drugog problema sa Zakonom, jer ne plaćaju porez i žao mu je što država tu ne reaguje. Formalno se radi o nevladinoj organizaciji, a neformalno i suštinski o lobističkom udruženju vrlo štetnom i po ekonomske interese naše države i moral našeg društva.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da je suština da se radi o nevladinoj organizaciji koja se direktno obratila Odboru. Naveo je i da nije jedina i da svaka koja se obratila Odboru prezentovana je. Da li su oni u pravu ili nijesu, treba da se rješava na nekoj drugoj instanci, prije svega u instituciji Ombudsmana, ali svaka predstavka koja se uputi Odboru makar se mora predstaviti poslanicima, zbog onog za šta se Odbor zalaže, a to je borba za ljudska prava i slobode sa posebnim akcentom na zabranu diskriminacije.

Mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštio da se sa poslanikom Abazovićem ne slaže samo jedno- ne zna da li je NVO UPIS formalna ili neformalna nevladina organizacija, ali je ona za instituciju Ombudsmana stranka sa punom obavezom da se poštuje njen dignitet i predstavka koju je podnijela. Prema onom što je našao, odnosno što je Zaštitnik našao u svojoj ovoj priči, postupano je u svim slučajevima i imaju dokaz da je NVO “Udruženje pripređivača igara na sreću Crne Gore- UPIS” obaviještena o svim činjenicama o kojima je ranije govorio, a čak u tim Mišljenjima može da se nasluti gdje je problem i gdje ga treba locirati, čime su ispoštovali samu stranku.

Marina Vuković iz Centra za razvoj nevladinih organizacija je ukazala da su imali sastanak sa Predsjednikom Crne Gore na kojem su ukazali da nije dobro da jedini kandidat za Zaštitnika bude gospodin Baković. Smatra da za razvoj koncepta ljudskih prava u Crnoj Gori nije dobro da postoji samo jedan kandidat koji će potencijalno obavljati tu funkciju. Mišljenja je da bi Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore trebalo detaljnije regulisati postupak izbora Ombudsmana o čemu su ukazali i Predsjedniku Crne Gore, jer sada samo član 7 Zakona reguliše kako se taj postupak sprovodi. Smatra da Zaštitnik Šučko Baković do sada nije pokazao da ima proaktivnu ulogu u smislu zagovaranja ljudskih prava u javnosti i da bi trebalo da bude mnogo vidljiviji, a dovoljno je vidjeti iskustva Ombudsmana Srbije i mjeru u kojoj on proaktivno djeluje. Takođe, mali je broj predmeta koje je Zaštitnik pokrenuo po sopstvenoj inicijativi, jer analizom ukupnog broja predmeta godišnje, od 2009. do 2014. godine, vidi se da taj broj varira od 12 do 27, što je takođe jedan od pokazatelja nedovoljnog stepena proaktivnosti Ombudsmana. Dugo je trajao i postupak zapošljavanja novih službenika u instituciji Zaštitnika i pitanje je zašto je trebalo toliko godina da bi se problemi ljudskih resursa riješili 2015. Upitala je zašto se čekalo 5-6 godina da bi se to pitanje riješilo i smatra da odgovornost jeste na instituciji Ombudsmana i samom Ombudsmanu, a u određenoj mjeri i na Odboru za ljudska prava i slobode.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je i Odbor ukazivao na određene probleme u radu Ombudsmana, iako ne zna kako su shvaćeni, ali sve što je Odbor dao u svojim ocjenama i zaključcima povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sadržano je i u Izvještaju Evropske komisije. Da li je Predsjednik Crne Gore pravilno postupio kad je predlagao kandidata za Zaštitnika, nije tema na ovoj sjednici Odbora, ali po Zakonu Predsjednik mora da predloži samo jednog kandidata za Zaštitnika. U vezi sa samom procedurom, smatra da ima prostora za izmjenu Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, o čemu treba razgovarati u narednom periodu. Saopštio je i da je Odbor za ljudska prava i slobode dobio Dopis od grupe nevladinih organizacija koje su izrazile negodovanje načinom izbora kandidata za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da sve upućene kritike smatra korisnim. U vezi sa postupkom predlaganja kandidata za Zaštitnika, saopštio je da je bio u Radnoj grupi zaduženoj za izradu zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i kad se pokušao šire elaborirati način i postupak izbora Zaštitnika iz Sekretarijata za zakonodavstvo je sugerisano da bi se time zašlo u pravo koje je Ustavom Crne Gore dato u nadležnost Predsjedniku Crne Gore. Uputio je otvoren poziv da se zajednički analizira šta nije dobro u Zakonu o zabrani diskriminacije, naglašavajući da po njegovoj ocjeni polovina Zakona nije dobra. Prije pet godina u Zakonu je bio napravljen propust, jer su pomiješani bili područja, vrste i oblici diskriminacije. Drugo, u Zakonu nema ograničenja šta se ne smatra diskriminacijom. Vrijeme je da se uradi sveobuhvatna analiza ovog Zakona.

Podsjetio je da je prije godišnjih odmora poslao pozive i da je trebalo u nekoliko grupa obaviti razgovore sa civilnim sektorom. Da li je dobar postupak što se predlaže samo jedan kandidat za Zaštitnika, ne zna. Što se tiče vidljivosti Zaštitnika, saopštio je da treba posjetiti web sajt institucije i vidjeti koliko je puta Zaštitnik dao saopštenja povodom različitih dešavanja. Saopštio je da su i nakon incidenta u Budvi predvidjeli šta će se desiti u Nikšiću u vezi sa pravima LGBT osoba i održavanjem povorke ponosa.

U vezi sa Izvještajem Evropske komisije, saopštio je da nije rekao da Izvještaj nije utemeljen na pojedinim iskazima predstavnika civilnog sektora, samo je zahtijevao da se navede koji su to predmeti po kojima Zaštitnik nije postupao i naglasio je da tu informaciju još nije dobio.

Usled nedostatka kvoruma izjašnjenje o Informaciji o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period od 01.01.-31.07.2015. godine, odloženo je za narednu sjednicu Odbora.

Na 60. sjednici, održanoj 18. februara 2016. godine članovi Odbora za ljudska prava i slobode su se izjasnili o trećoj i četvrtoj tački Dnevnog reda 59. sjednice, o kojima je rasprava završena 14. decembra 2015. godine, ali je glasanje o istima tada odloženo zbog nedostatka kvoruma.

Povodom razmatranja Informacije o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01-31.07.2015. godine sa Predstavkom NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore – UPIS” od 23. juna 2015. godine, Odbor za ljudska prava i slobode sa 59. i 60. sjednice, održanih 14. decembra 2015. godine i 18. februara 2016. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J
O RAZMATRANJU INFORMACIJE O ZAŠTITI OD DISKRIMINACIJE SA
STANOVIŠTA DJELOVANJA INSTITUCIJE ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I
SLOBODA CRNE GORE ZA PERIOD 01.01-31.07.2015. GODINE
SA PREDSTAVKOM NVO “UDRUŽENJE PRIREĐIVAČA IGARA NA SREĆU
CRNE GORE – UPIS” OD 23. JUNA 2015. GODINE

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine je, imajući u vidu da je zabrana diskriminacije temelj demokratskog društva i da je neophodno uspostaviti kvalitetne mehanizme za zaštitu od diskriminacije za sva lica, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori od 11. marta 2015. godine,
- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore iz oktobra 2014. godine,
- Rezolucije 2030 (2015) PSSE,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2015. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2014. godinu,

na 59. sjednici održanoj 14. decembra 2015. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 stav 1 učestvovali: Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Ivan Krkeljić, generalni sekretar institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore,

realizovanjem petnaeste aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, razmotrio Informaciju o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01-31.07.2015. godine. Takođe, u okviru iste tačke Dnevnog reda, Odbor je razmotrio Predstavku NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore – UPIS” od 23. juna 2015. godine.

Odbor u kontinuitetu realizuje brojne aktivnosti u oblasti zabrane i zaštite od diskriminacije. Osim razmatranja predloga zakona iz ove oblasti, Odbor je organizovao više javnih tribina na kojima je razmatrana implementacija antidiskriminatornog zakonodavstva, a na tu temu Odbor je 2011. godine organizovao kontrolno saslušanje tadašnjeg ministra za ljudska i manjinska prava. Takođe, u okviru kontrolne uloge, Odbor je razmotrio više informacija i izvještaja o zaštiti

od diskriminacije, kao i o sprovođenju predmetnog zakonodavnog okvira, koje su dostavili nadležni organi.

Informacija o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01.-31.07.2015. godine sadrži informacije koje se zasnivaju na važećem zakonodavstvu, pritužbama u postupku pred Zaštitnikom, razgovorima sa građanima, podnosiocima pritužbi, kao i na učešću predstavnika institucije Zaštitnika na okruglim stolovima, konferencijama, seminarima.

Uvodno obrazloženje o Informaciji o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period od 01.01.-31.07.2015. godine dao je mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji je u svom izlaganju naveo:

- da je došlo do povećanja broja pritužbi u vezi sa diskriminacijom;
- da su do 31. jula 2015. godine imali 52 završena predmeta, od čega je u četiri predmeta utvrđena diskriminacija i dato mišljenje sa preporukom, u 17 nije bilo povrede prava, dok u dva predmeta Zaštitnik nije postupao;
- da statistički podaci ukazuju da su u periodu od sedam mjeseci 2015. dostigli nivo od 85,18% od čitave prethodne godine i da u tom periodu postupak nije bio završen po 14 pritužbi;
- da su u 2015. riješili sve zaostale predmete iz prethodnih godina, od kojih su neki iz 2012. godine;
- da 80% predmeta rješavaju u meritumu;
- da se, shodno izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, predstavke koje su ranije upućivane Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, sada upućuju Zaštitniku ljudskih prava i sloboda;
- da je novim Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom institucija Zaštitnika dobila novu materijalno pravnu osnovu;
- da i dalje nema elektronske evidencije koju treba da vode državni organi shodno Pravilniku propisanom od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- da gdje god mogu pokreću postupak i pokušavaju to uraditi i po službenoj dužnosti, pokreću i sudski postupak gdje je to moguće, a primjenjuju i mogućnost miješanja u sudski postupak,
- da su kod građana uočili problem nepoznavanja, odnosno nedovoljnog poznavanja sistema zaštite od diskriminacije,
- da će preporuke i mjere u oblasti zaštite od diskriminacije biti sadržane u Godišnjem izvještaju o radu Zaštitnika i
- da u ovom trenutku imaju šest službenih obuka, u okviru SOCCER programa koji se realizuje uz pomoć Savjeta Evrope u cilju jačanja kapaciteta Ustavnog suda i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

Bjeković je potpuno odbacio tezu da je institucija Ombudsmana na nižem nivou od onog na kojem je bila. U vezi sa ocjenama Evropske komisije, saopštio je da su već razgovarali sa Dirk Langeom koji će biti u cjelosti obaviješten na koji način je do ovih informacija došlo i zbog čega oni u Instituciji tvrde suprotno. Saopštio je da su u njihovom radu u konsultativnom dijelu učestvovali međunarodni eksperti, radi jačanja same institucije. S druge strane, u Izvještaju Evropske komisije, između ostalog, se konstatuje da od strane Ombudsmana nije postupano po pritužbama civilnog sektora koji se bavi zaštitom LGBT osoba i da nije postupano u predmetima koji se tiču diskriminacije ovih lica. Ukazao je da, prema podacima koje imaju, ni u Juventasu

tokom ove godine nijesu imali pritužbi po pitanju zaštite prava LGBT osoba. S tim u vezi, saopštio je da u ovom trenutku ne može da shvati odakle dolazi zaključak da nijesu postupali po pritužbama za zaštitu prava LGBT osoba. Saopštio je da posjeduju i pismo od Stevana Milivojevića u vezi sa ovim.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković, zamjenica izvršne direktorice Centra za razvoj nevladinih organizacija Marina Vuković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković i član Odbora mr Dritan Abazović.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je ukazao da u Informaciji nije sadržan predlog mjera za unapređenje stanja, iako se neke od njih mogu uočiti i definisati na osnovu same sadržine Informacije. Istakao je da je oblast zaštite od diskriminacije vrlo važna i da institucija Zaštitnika treba da ima najznačajniju ulogu u ovoj oblasti. Ocijenio je da je Odbor doprinio razvoju i afirmaciji institucije Zaštitnika, što je i obaveza Odbora koji će to nastaviti i u narednom periodu. Istakao je da Odbor mora ukazati i na sve kritike upućene instituciji Ombudsmana.

Marina Vuković iz Centra za razvoj nevladinih organizacija se osvrnula na postupak izbora Zaštitnika i iznijela mišljenje da bi u tom dijelu trebalo mijenjati Zakon. Takođe, mišljenja je da Zaštitnik Šučko Baković do sada nije pokazao proaktivnu ulogu u smislu zagovaranja ljudskih prava u javnosti, pokrenuo je mali broj predmeta po sopstvenoj inicijativi (od 2009. do 2014. taj broj varira od 12 do 27) i trebalo bi da bude mnogo vidljiviji u javnosti. Dugo je trajao i postupak zapošljavanja novih službenika u instituciji Zaštitnika i pitanje je zašto je trebalo toliko godina da bi se problem ljudskih resursa riješio.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je NVO "Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore- UPIS" dostavila Odboru Predstavku 23. juna 2015. U saznanju je da je NVO "UPIS" na dan održavanja 59. sjednice Odbora, dostavila Odboru Dopis i Studiju "Diskriminacija u Skupštini Crne Gore i crnogorski Ombudsman u funkciji zloupotreba ljudskih prava i sloboda".

Zamjenik Zaštitnika je saopštio da zna da su upućene predstavke i pritužbe od strane ove nevladine organizacije i samom Zaštitniku, a da su se obratili i međunarodnim organizacijama. Pažljivo je pročitao Studiju, ali u čitavoj priči samo jedna stvar nedostaje, a to je da je o tom predmetu pokrenut sudski postupak i bila donijeta prvostepena odluka. Eksplicitna obaveza Zaštitnika je da obustavi postupak istog trenutka kad sazna da je pokrenut sudski postupak. Saopštio je da ima moralno pravo i obavezu da zaštiti NVO UPIS kao i svakog drugog, možda čak i više. Takođe, u odgovorima koje su im slali samo što nijesu nacrtali šta je potrebno uraditi i kako postupiti u ovom predmetu.

Još nešto što se tiče ove nevladine organizacije moraće se rešavati u širem kontestu, a to je slika koja se javlja u javnosti ne samo o predstavnicima ove nevladine organizacije, već i nekih drugih. Ukazao je da je riječ o zaštiti časti i ugleda u Crnoj Gori. Ima uslova da se pokrene to pitanje, jer nešto ne funkcioniše u državi po pitanju elementarnih vrijednosti, kao što je zaštita časti i ugleda. Jedan od načina jeste, a oni su to planirali i vrlo brzo će realizovati, da Zaštitnik pozove sve predstavnike medija da se otvori priča o slobodi izražavanja i balansu sa pravom na privatnost, odnosno zaštitom časti i ugleda koju treba svesti na pristojan i dostojanstven nivo, ko god bio u pitanju.

U prvoj pritužbi, uslovno rečeno, okrivljena je Skupština Crne Gore, a nije rečeno nijedan odbor posebno, već pravno lice Skupština Crne Gore i starješina organa Skupštine. Problem se

može riješiti tako što bi se Skupština poravnala sa NVO UPIS, koji su u prvostepenom postupku dobili presudu koja je pozitivna i time riješiti problem.

Kad je riječ o instituciji Ombudsmana, dobili su još jednu Predstavku NVO UPIS, ali ne mogu definisati novu nadležnost državnih organa, jer je jasno propisano šta je čija nadležnost u državi- ko prati izvršavanje zakona, ko ih donosi.

Predsjednik Odbora je saopštio da Skupštinu i Odbor ne interesuje nevladina organizacija, već da li je zakonodavstvo u oblasti zabrane diskriminacije dobro i da li ga nadležni organi dobro primjenjuju. U posljednje vrijeme, ne samo od NVO „UPIS“, već i drugih nevladinih organizacija postoje kritike na račun rada Ombudsmana, što se poklapa i sa ocjenama Evropske komisije u Izvještajima o Crnoj Gori za 2014. i 2015. godinu.

Poslanik mr Dritan Abazović je saopštio da kad je riječ o NVO UPIS nije riječ o civilnom sektoru, već, najblaže rečeno, o lobističkom sektoru koji, po njegovoj ocjeni, maltretira, između ostalog, i poslanike. Saopštio je da oni imaju drugog problema sa Zakonom, jer ne plaćaju porez i žao mu je što država tu ne reaguje. Formalno se radi o nevladinoj organizaciji, a neformalno i suštinski o lobističkom udruženju vrlo štetnom i po ekonomske interese naše države i moral našeg društva.

Predsjednik Odbora je ponovio da Odbor interesuje da li je postupano u skladu sa Zakonom i da li su ti zakoni dobri, a institucija Zaštitnika je mjerodavna da to saopšti. U tom cilju se pominju sve pritužbe na račun institucije Ombudsmana dostavljene od nevladinih organizacija. Podsjetio je da je i Odbor ukazivao na određene probleme u radu Ombudsmana, iako ne zna kako su shvaćeni, ali sve što je Odbor u junu 2015.god. dao u svojim ocjenama i zaključcima povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. (Skupština Crne Gore ih je usvojila 28. decembra 2015. i objavila u Službenom listu CG), sadržano je i u posljednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori od novembra 2015. Zaključio je da se mora zajednički raditi na rješavanju svih ovih problema, a Crna Gora koja odgovorno radi na ispunjavanju obaveza u procesu pristupanja Evropskoj uniji, posebno u poglavljima 23 i 24, mora raditi na jačanju ljudskih prava i sloboda, posebno u oblasti zabrane diskriminacije.

Mr Siniša Bjeković je saopštio da je NVO UPIS za instituciju Ombudsmana stranka sa punom obavezom da se poštuje njen dignitet i predstavka koju je podnijela, kao i da je postupano u svim slučajevima i imaju dokaz da je NVO UPIS obaviještena o svim činjenicama.

Povodom razmatranja Informacije o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01-31.07.2015. godine sa Predstavkom NVO “Udruženje priređivača igara na sreću Crne Gore – UPIS” od 23. juna 2015. godine Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da Informacija o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01-31.07.2015. godine sadrži statistički prikaz pritužbi koje su se odnosile na diskriminaciju, kao i određena zapažanja Zaštitnika, ali ne i ocjenu stanja i konkretne preporuke za poboljšanje stanja u oblasti zaštite od diskriminacije.

Polazeći od navedenog, Odbor poziva Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da u posebnom dijelu Godišnjeg izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2015. godinu obavijesti Skupštinu i nadležni Odbor o uočenim pojavama diskriminacije na način propisan članom 47 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

2. I pored napora i aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode na afirmaciji institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, upućenih kritika prilikom razmatranja Izvještaju o radu Zaštitnika za 2013. i 2014. godinu, ukazivanja na ocjene sadržane u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2014. i 2015. godinu, Zaštitnik nije preduzeo dovoljne aktivnosti na poboljšanju efikasnosti i postupanja u konkretnim slučajevima diskriminacije, te imajući u vidu zabrinutost povodom kvalifikacija izrečenih u poslednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori od novembra 2015. godine na račun Zaštitnika u ovoj oblasti, kao i nezadovoljstvo građana i građanki i/ili pravnih lica o nepostupanju Ombudsmana u konkretnim slučajevima diskriminacije, Odbor poziva Zaštitnika da uloži dodatne napore u cilju eliminisanja upućenih kritika i s tim u vezi preporučuje Zaštitniku doslednu i istrajnu implementaciju dva systemska Zakona u ovoj djelatnosti- Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakona o zabrani diskriminacije.

3. Polazeći od predstavki NVO „Udruženje priređivača igara na sreću-UPIS“ dostavljenih Odboru za ljudska prava i slobode od oktobra 2013. do decembra 2015. godine, kao i podnesaka i javnih negodovanja drugih NVO, u kojima je ukazano na probleme u postupanju tim povodom u instituciji Zaštitnika i u funkcionisanju sistema zaštite od diskriminacije, Odbor izražava zabrinutost zbog neefikasne i nedjelotvorne primjene Zakona o zabrani diskriminacije i ukazuje na neophodnost uspostavljanja saradnje između svih aktera koji se bave implementacijom Zakona, u cilju uspostavljanja nesmetanog mehanizma sistema zabrane diskriminacije u Crnoj Gori, zasnovanog na jednakom tretmanu i pristupu za sve građane.

4. Skupštinu Crne Gore i Odbor ne interesuje nevladina organizacija, već da li je zakonodavstvo u oblasti zabrane diskriminacije dobro i da li ga nadležni organi dobro primjenjuju, a institucija Zaštitnika je mjerodavna da to saopšti. Istina je da u poslednje vrijeme, ne samo od NVO „UPIS“, već i drugih nevladinih organizacija postoje kritike na račun rada Ombudsmana, što se poklapa i sa ocjenama Evropske komisije datim u Izvještajima o Crnoj Gori za 2014. i 2015. godinu, u kojima su upućene određene kritike na račun rada te institucije, a razlog za to je vjerovatno što institucija nije imala zamjenika skoro godinu dana, a razlozi što nije imenovan odmah su vjerovatno unutrašnji odnosi u samoj instituciji Zaštitnika.

Suština je da se radi o nevladinoj organizaciji koja se direktno obratila Odboru i da nije jedina, a svaka koja se obratila Odboru prezentovana je. Da li su oni u pravu ili nijesu, treba da se rješava na nekoj drugoj instanci, prije svega u instituciji Ombudsmana, ali svaka predstavka koja se uputi Odboru makar se mora predstaviti poslanicima, zbog onog za šta se Odbor zalaže, a to je borba za poštovanje ljudskih prava i sloboda, sa posebnim akcentom na zabranu diskriminacije.

Odbor je ukazivao na određene probleme u radu Ombudsmana, iako ne zna kako su shvaćeni, ali sve što je Odbor u junu 2015. god. dao u svojim ocjenama i zaključcima povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sadržano je i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori iz novembra 2015.god.

Stoga se mora zajednički raditi na rješavanju svih ovih problema, a Crna Gora kao država koja odgovorno radi na ispunjavanju obaveza u procesu pristupanja Evropskoj uniji, posebno u poglavljima 23 i 24, mora raditi na jačanju ljudskih prava i sloboda, posebno u oblasti zabrane diskriminacije.

5. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zabrinutost za kapacitete institucije Zaštitnika da se efikasno bavi pritužbama građana i pravnih lica, posebno ako se ima u vidu da se tokom 2015. Odboru obratilo šest nevladinih organizacija neposredno prije izbora Zaštitnika koje su izrazile svoje negodovanje, kao i NVO „UPIS“ koja u kontinuitetu ukazuje Odboru za ljudska prava i slobode i brojnim državnim i međunarodnim instancama na neefikasnost institucije Zaštitnika u postupanju po njihovim pritužbama za diskriminaciju.

6. U vezi sa Dopisom od grupe nevladinih organizacija koje su izrazile negodovanje načinom izbora kandidata za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenom Odboru za ljudska prava i slobode, Odbor podsjeća da je Zakonom utvrđeno da Predsjednik Crne Gore mora da predloži samo jednog kandidata za Zaštitnika. Kako u vezi sa samom procedurom ima prostora za izmjenu Zakona, Odbor predlaže da se o tome razgovara u narednom periodu.

7. Odbor ukazuje na dugo trajanje postupka zapošljavanja novih službenika u instituciji Zaštitnika, što je uticalo na efikasnost u radu. Stoga Odbor izražava očekivanje da će zaposlenje četiri službenika u 2015. i najavljeno zaposlenje još četiri službenika u skladu sa Akcionim planom Vlade za poglavlje 23, riješiti dugogodišnji problem nedostatka kadra, a što je takođe bila kritika i u Izvještajima Evropske komisije.

8. Uvažujući značaj obuka za kadar u instituciji Zaštitnika, među kojima su šest obuka u okviru SOCCER programa koji se sprovodi uz pomoć Savjeta Evrope, shvatajući njihov značaj za poboljšanje rada institucije, Odbor preporučuje Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore inteziviranje aktivnosti na obukama, s obzirom da je i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. ukazano da „znanje kadra o međunarodnom i evropskom pravu i standardima u oblasti ljudskih prava kao i njihova sposobnost da vrše nadzor nad trošenjem sredstava, i dalje je nedovoljno.“

9. Odbor naglašava da je i dalje mali broj predmeta koje Zaštitnik pokreće po sopstvenoj inicijativi (u periodu od 2009. do 2014. njihov broj varira od 12 do 27) i poziva ga na proaktivnije djelovanje u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom.

10. Imajući u vidu da je pored nadležnosti utvrđenih Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakonom o zabrani diskriminacije, izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti i novim Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom institucija Zaštitnika dobila nove nadležnosti, Odbor preporučuje Zaštitniku da uloži dodatne napore kako bi svoje aktivnosti i nadležnosti doslednim sprovođenjem zakona učinio vidljivim i prepoznatljivim u javnosti.

11. I pored većeg broja sugestija Odbora za ljudska prava i slobode, koje su iskazane i u Zaključku Skupštine broj 00-72/15-5/5 EPA 779 XXV od 28. decembra 2015, donešenom povodom Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu, još uvijek ne funkcioniše elektronska evidencija slučajeva diskriminacije koja je trebalo da bude uspostavljena nakon donošenja Zakona o zabrani diskriminacije 2010. godine. Odbor poziva nadležne organe da u što kraćem roku sprovedu sve neophodne aktivnosti na uspostavljanju ove evidencije radi dosledne implementacije Zakona.

12. Odbor za ljudska prava i slobode ukazuje na potrebu produblјivanja saradnje između svih nadležnih subjekata u oblasti zaštite od diskriminacije i ukazuje na potrebu zajedničkog djelovanja u cilju afirmacije, promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda, sa posebnim akcentom na zaštiti od diskriminacije, izražavajući spremnost da i ubuduće učestvuje u ovom procesu, u skladu sa svojim nadležnostima. Odbor takođe ukazuje na potrebu daljeg jačanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Ministarstva za ljudska i manjinska prava, čemu bi trebalo da doprinese najavljena izmjena zakonodavnog okvira u oblasti zaštite od diskriminacije, što je ukazano i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu.

13. Kako je u Informaciji o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 01.01-31.07.2015. godine navedeno da je jedna od dominantnih pojava zapaženih tokom izvještajnog perioda nepoznavanje ili nedovoljno poznavanje sistema zaštite od diskriminacije, Odbor poziva Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da promocijom zakonodavnog okvira kojim je regulisana oblast antidiskriminacije, u saradnji sa nadležnim subjektima, uloži dodatne napore u cilju približavanja ove značajne oblasti u javnosti.

14. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Savjetu za zaštitu od diskriminacije, na dalji postupak, NVO-i „Udruženje priređivača igara na sreću-UPIS“, kao i Delegaciji Evropske unije u CG, šefu Delegacije, izvanrednom i opunomoćenom ambasadoru Mitji Drobniču, na upoznavanje.

ČETVRTA TAČKA- Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu, koju je dostavilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (član 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore)

Uvodno obrazloženje o Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu dao je Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Saopštio je da je djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan od najvažnijih segmenata njihove unutrašnje integracije. Bez prisustva predstavnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na važnim mjestima u sistemu državnih i lokalnih vlasti, na mjestima gdje se kreira politika i donose odluke, nema njihove pune integracije, niti punog ostvarivanja prava. To je garantovano Ustavom Crne Gore, kao i brojni zakoni, po principu afirmativne akcije. Rezultati istraživanja realizovanog u 2014. i 2015. godini mogu se djelimično upoređivati sa rezultatima istraživanja iz 2011. Podaci prikupljeni na osnovu upitnika odnose se na državne organe, organe državne uprave, lokalne uprave, sudove i Državno tužilaštvo.

Saopštio je da se se u nacionalnom smislu zaposleni izjasnili kao: Crnogorci- 74,76%, Srbi- 11,24%, Albanci - 2,51%, Bošnjaci- 5,62%, Muslimani- 2,46%, Romi- 0,02%, Hrvati- 0,76% i ostali- 0,42%. Prikazujući uporedne podatke sa 2011. godinom, saopštio je da kod Srba postoji određeni rast, kod Albanaca je manje-više isto stanje, kod Bošnjaka je evidentan rast od 1,5%, kod

Muslimana je isti nivo kao 2011. godine, kod Roma postoji procenat blagog rasta, a kod Hrvata stanje je kao 2011. godine. Istraživanjem su dobijeni podaci o polnoj, obrazovnoj i starosnoj strukturi zaposlenih. Zaključio je da i dalje treba preduzimati brojne aktivnosti kako bi se u praksi realizovalo sve što je Ustavom i zakonom definisano. Naglasio je da princip afirmativne akcije jeste prepoznat Ustavom i zakonom i oni do sada nijesu zabilježili nijednu primjedbu u postupku zasnivanja radnog odnosa po ovom osnovu, niti su dobili primjedbu da je neko ostao bez posla zbog toga što pripada određenoj manjinskoj zajednici. Zaključio je da je riječ o dugoročnom procesu i da je Crna Gora jedna od rijetkih zemalja gdje ovakva istraživanja sprovode državni organi.

Usled nedostatka kvoruma izjašnjenje o Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu odloženo je za narednu sjednicu Odbora.

Na 60. sjednici, održanoj 18. februara 2016. godine članovi Odbora za ljudska prava i slobode su se izjasnili o trećoj i četvrtoj tački Dnevnog reda 59. sjednice, o kojima je rasprava završena 14. decembra 2015. godine, ali je glasanje o istima tada odloženo zbog nedostatka kvoruma.

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu, koju je dostavilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Odbor za ljudska prava i slobode sa 59. i 60. sjednice, održanih 14. decembra 2015. godine i 18. februara 2016. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU INFORMACIJE O ZASTUPLJENOSTI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U DRŽAVNIM ORGANIMA, ORGANIMA DRŽAVNE UPRAVE, ORGANIMA LOKALNIH UPRAVA, SUDOVIMA I DRŽAVNOM TUŽILAŠTVU,

koju je Odboru za ljudska prava i slobode dostavilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine je, cijeneći upoznavanje sa zastupljenošću manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu važnim za praćenje poštovanja manjinskih prava u Crnoj Gori, u funkciji kontrolne uloge Parlamenta, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori od 11. marta 2015. godine,
- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore iz oktobra 2014. godine,
- Rezolucije 2030 (2015) PSSE,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2015. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2014. godinu,

na 59. sjednici održanoj 14. decembra 2015. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 stav 1 učestvovali dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava,

realizovanjem sedamnaeste aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, razmotrio Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu, koju je Odboru dostavilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu pored statističkih pokazatelja, sadrži i Predlog mjera za obezbijedjivanje djelotvornog učešća i zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore, kao i za dosljedno sprovođenje ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave.

Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu posvećuje pažnju ovoj problematici. Na 47. sjednici, održanoj 5. marta 2015. godine, u skladu sa Planom aktivnosti za 2014. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je razmotrio Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, koju je dostavilo Ministarstvo za ljudska prava i slobode, o čemu je Kolegijumu predsjednika Skupštine podnio Izvještaj, koji je dostavljen i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Prethodno, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 24. saziva na 44. sjednici, održanoj 27. jula 2011. godine, u skladu sa Planom aktivnosti za period od decembra 2010. do oktobra 2011. godine, razmotrio je Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, koju je ministar za ljudska i manjinska prava, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore (kontrolna uloga), podnio Odboru za ljudska prava i slobode.

Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava dao je uvodno obrazloženje o Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.

Saopštio je da je djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan od najvažnijih segmenata njihove unutrašnje integracije. Bez prisustva predstavnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na važnim mjestima u sistemu državnih i lokalnih vlasti, na mjestima gdje se kreira politika i donose odluke, nema njihove pune integracije, niti punog ostvarivanja prava. To je garantovano Ustavom Crne Gore, kao i brojnim zakonima, po principu afirmativne akcije. Rezultati istraživanja realizovanog u 2014. i 2015. godini mogu se djelimično upoređivati sa rezultatima istraživanja iz 2011. Podaci prikupljeni na osnovu upitnika odnose se na državne organe, organe državne uprave, lokalne uprave, sudove i Državno tužilaštvo.

U nacionalnom smislu zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci- 74,76%, Srbi- 11,24%, Albanci - 2,51%, Bošnjaci- 5,62%, Muslimani- 2,46%, Romi- 0,02%, Hrvati- 0,76% i ostali- 0,42%. Prikazujući uporedne podatke sa 2011. godinom, saopštio je da kod Srba postoji određeni rast, kod Albanaca je manje-više isto stanje, kod Bošnjaka je evidentan rast od 1,5%, kod Muslimana je isti nivo kao 2011. godine, kod Roma postoji procenat blagog rasta, a kod Hrvata stanje je kao 2011. godine. Istraživanjem su dobijeni podaci o polnoj, obrazovnoj i starosnoj strukturi zaposlenih.

Zaključio je da i dalje treba preduzimati brojne aktivnosti kako bi se u praksi realizovalo sve što je Ustavom i zakonom definisano. Naglasio je da princip afirmativne akcije jeste prepoznat Ustavom i zakonom i oni do sada nijesu zabilježili nijednu primjedbu u postupku zasnivanja radnog odnosa po ovom osnovu, niti su dobili primjedbu da je neko ostao bez posla zbog toga što pripada određenoj manjinskoj zajednici.

Zaključio je da je riječ o dugoročnom procesu i da je Crna Gora jedna od rijetkih zemalja gdje ovakva istraživanja sprovode državni organi.

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu Odbor za ljudska prava i slobode je većinom glasova (četiri „za“ i dva „uzdržana“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode je podržao Predlog mjera sadržanih u Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu, koje je neophodno da preduzmu nadležni organi kako bi se obezbijedilo djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore, kao i dosljedno sprovele Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, a kojima je utvrđeno da je potrebno:

- Obezbijediti dosledno sprovođenje člana 45 Zakona o državnim službenicima i namještenicima (“Starješina državnog organa, prilikom donošenja odluke o izboru, mora voditi računa o ostvarivanju prava na srazmjernu zastupljenost pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica“);
- S obzirom na buduće aktivnosti u dijelu reforme javne uprave, obavezati starješine organa da, prilikom izrada planova potrebnog broja zaposlenih, pored stručnosti i referentnosti, moraju voditi računa o Ustavnim i zakonskim garancijama o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- Sprovesti dugoročne aktivnosti u cilju školovanja i osposobljavanja određenog broja kadrova iz redova pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz finansijsku podršku države.

2. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je ostvaren određeni napredak u pogledu zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, ali da je riječ o dugoročnom procesu, pa je i dalje potrebno preduzimati aktivnosti kako bi se postigla njihova srazmjerna zastupljenost.

3. Imajući u vidu važnost sprovođenja Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, Odbor za ljudska prava i slobode će i ubuduće nastaviti da prati poštovanje ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, a u okviru toga i zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.

4. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, na dalji postupak.

PETA TAČKA- Zahtjev Ministarstva za ljudska i manjinska prava za imenovanje člana Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, br. 00-63-8/15-44 od 10. novembra 2015. godine

Povodom Zahtjeva Ministarstva za ljudska i manjinska prava za imenovanje člana Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, br. 00-63-8/15-44 od 10. novembra 2015. godine, Odbor za ljudska prava i slobode je odlučio da imenuje dva predstavnika Odbora u Radnoj grupi imajući u vidu da je ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović na samoj sjednici saopštio da Odbor može predložiti dva predstavnika.

Odbor je jednoglasno odlučio da predstavnici Odbora u Radnoj grupi budu poslanici dr Halil Duković, predsjednik Odbora i mr Dritan Abazović, član Odbora.

ŠESTA TAČKA- Usvajanje Izvještaja i Informacija o aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode od septembra do 10. decembra 2015. godine:

- (1) Informacija sa Seminara “Etički kodeks poslanika”, koji je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), 17. septembra 2015. u Podgorici;
- (2) Izvještaj o učešću zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljane Đurašković na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih parlamenata na temu “Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama”, održanom 23. septembra 2015. u Briselu;
- (3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na događaju u okviru nastavka Kampanje “Svako dijete treba porodicu”, koji su organizovali Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, održanom 28. septembra 2015. u Crnogorskom narodnom pozorištu;
- (4) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa specijalnom savjetnicom za međunarodna prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu Džudit Hjuman, održanog 7. oktobra 2015. u Podgorici;
- (5) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i predstavnika Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje na

sastanku sa članovima ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA), održanom 15. oktobra 2015. u Skupštini Crne Gore;

- (6) Informacija o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode Husnije Šabovića na Strateškom sastanku Vlade Crne Gore i sistema Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, održanom 19. i 20. oktobra 2015. u Bečićima;
- (7) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji „Kvalitetno obrazovanje- kvalitet, inkluzija, inovacije- temelji za budućnost“, održanoj 27. oktobra 2015. u Podgorici;
- (8) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Interparlamentarnom seminaru pod nazivom: „Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji- regionalna perspektiva“, održanom 18. i 19. novembra 2015. u Evropskom parlamentu u Briselu;
- (9) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanoj 23. i 24. novembra 2015. u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u Sarajevu;
- (10) Informacija sa Konferencije održane povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“ u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze, koju su organizovali Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje 9. decembra 2015. godine i
- (11) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji “Migracije i izbjeglička kriza”, održanoj povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava u EU info centru, 10. decembra 2015. godine

Navedeni Izvještaji i Informacije prihvaćeni su jednoglasno od članova Odbora za ljudska prava i slobode.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Izvještaji i Informacije budu sastavni dio Zapisnika sa 59. sjednice Odbora.

Takođe, odlučeno je da se:

- Izvještaj o učešću zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljane Đurašković na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih parlamenata na temu “Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama”, održanom 23. septembra 2015. u Briselu;

- Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Interparlamentarnom seminaru pod nazivom: „Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji- regionalna perspektiva“, održanom 18. i 19. novembra 2015. u Evropskom parlamentu u Briselu i

- Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanoj 23. i 24. novembra 2015. u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u Sarajevu,

u skladu sa članom 210 Poslovnika Skupštine Crne Gore dostave Odboru za međunarodne odnose i iseljenike.

SEDMA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda članovi Odbora nijesu imali predloge i teme o kojima bi se vodila rasprava.

Sjednica je završena u 17 sati i 30 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- (1) Informacija sa Seminara “Etički kodeks poslanika”, koji je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), 17. septembra 2015. u Podgorici;
- (2) Izvještaj o učešću zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljane Đurašković na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih parlamenata na temu “Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama”, održanom 23. septembra 2015. u Briselu;
- (3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na događaju u okviru nastavka Kampanje “Svako dijete treba porodicu”, koji su organizovali Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, održanom 28. septembra 2015. u Crnogorskom narodnom pozorištu;
- (4) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa specijalnom savjetnicom za međunarodna prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu Džudit Hjuman, održanog 7. oktobra 2015. u Podgorici;
- (5) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i predstavnika Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje na sastanku sa članovima ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA), održanom 15. oktobra 2015. u Skupštini Crne Gore;
- (6) Informacija o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode Husnije Šabovića na Strateškom sastanku Vlade Crne Gore i sistema Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, održanom 19. i 20. oktobra 2015. u Bečićima;
- (7) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji „Kvalitetno obrazovanje- kvalitet, inkluzija, inovacije- temelji za budućnost“, održanoj 27. oktobra 2015. u Podgorici;
- (8) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Interparlamentarnom seminaru pod nazivom: „Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji- regionalna perspektiva“, održanom 18. i 19. novembra 2015. u Evropskom parlamentu u Briselu;
- (9) Izvještaj o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanoj 23. i 24. novembra 2015. u Parlamenarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u Sarajevu;
- (10) Informacija sa Konferencije održane povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“ u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze, koju su organizovali Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje 9. decembra 2015. godine i
- (11) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji “Migracije i izbjeglička kriza”, održanoj povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava u EU info centru, 10. decembra 2015. godine

INFORMACIJA
sa seminara “Etički kodeks poslanika”,

**koji je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i
Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR),
17. septembra 2015. u Podgorici**

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) organizovao je 17. septembra 2015. godine seminar na temu „Etički kodeks poslanika“, čime je realizovana još jedna aktivnost utvrđena Planom aktivnosti Odbora za 2015. godinu.

Učesnici seminara bili su: predsjednik Odbora dr Halil Duković, zamjenica predsjednika dr Ljiljana Đurašković, članovi Odbora: Husnija Šabović, prim. dr Izet Bralić i Rešad Sijarić, kao i poslanici Marta Šćepanović, Nada Drobnjak i Nikola Gegaj. Seminar su pratili predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i predstavnici NVO „Institut Alternativa“.

Eksperti OEBS-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava dr Christoph Konrath i dr Robin Travis predstavili su svoja iskustva iz oblasti etike i regulisanja ponašanja i djelovanja poslanika, a tokom diskusije bilo je riječi o izazovima implementacije Etičkog kodeksa.

U okviru sesija na teme „Važnost etike u parlamentu kao preduslova za izgradnju odgovornog upravljanja – principi i izazovi; procedure“ i „Iskustvo donošenja i sprovođenja Etičkog koda – nalaženje balansa između individualne i kolektivne odgovornosti poslanika“ eksperti ODIHR-a, koji su službenici parlamenata Austrije i Švedske, upoznali su poslanike crnogorskog Parlamenta sa iskustvima i praksom njihovih parlamenata u ovoj oblasti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je zahvalio Misiji OEBS-a u Crnoj Gori na dosadašnjoj saradnji, podršci i pomoći, naglašavajući da je organizovanje seminara izuzetno važno za budući rad Odbora, kao radnog tijela Skupštine nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Kodeksa. Podsjetio je da je Skupština Crne Gore donijela Etički kodeks poslanika u decembru 2014. godine. Istakao je da su Etičkim kodeksom utvrđena etička načela i standardi ponašanja kojih treba da se pridržavaju poslanici u obavljanju svojih dužnosti, a cilj Etičkog kodeksa je očuvanje, afirmacija i unaprjeđenje dostojanstva i ugleda poslanika i jačanje povjerenja građana prema Skupštini. Naglasio je da od stupanja na snagu Etičkog kodeksa poslanika do danas Odboru za ljudska prava i slobode nije podnešena nijedna prijava povodom povrede odredaba Kodeksa. Mišljenja je da je crnogorski Parlament po kulturi dijaloga među poslanicima lider u regionu, te da neće biti puno slučajeva kršenja Kodeksa. Iako je bilo pojedinih, rijetkih situacija u kojima su poslanici u žaru političke debate uputili oštrije riječi kolegama, ubrzo bi uslijedilo izvinjenje, zbog čega u dosadašnjoj praksi, na zadovoljstvo svih, nije bilo prijava kršenja odredbi Etičkog kodeksa.

Predsjednik Duković je saopštio da bi se potencijalni problemi mogli javiti prilikom donošenja odluka o postojanju povrede odredaba Kodeksa, jer je za očekivati da će u tim situacijama poslanici odlučivati na osnovu partijske pripadnosti. Zaključio je da će iskustva razvijenih demokratskih zemalja kao što su Austrija i Švedska biti značajna za sagledavanje problematike i rješavanje mogućih nedoumica u primjeni Etičkog kodeksa poslanika.

Dan Redford, zamjenik šefice Misije OEBS-a u Crnoj Gori je poželio dobrodošlicu učesnicima seminara u ime Misije OEBS-a i izrazio zadovoljstvo što su u mogućnosti da pruže podršku Odboru za ljudska prava i slobode. Istakao je da se proces razvoja demokratskog društva oslanja na principe dobrog upravljanja, a to su transparentnost, odgovornost i aktivno učešće građana. Posvećenost Misije ovim principima ogleda se i u stalnoj podršci koju pruža razvoju demokratskih institucija u Crnoj Gori. I pored razvoja demokratskih institucija, od suštinske je važnosti da se osigura da pojedinci koji se bave javnim poslom poštuju određene profesionalne i etičke standarde.

Skupština ima ključnu ulogu u nadgledanju rada javnih institucija koje su ustanovljene Ustavom Crne Gore, a ona je takođe glavni forum za političku debatu, dijalog i razmjenu mišljenja između izabrane većine i opozicije. Iz tog razloga, odgovornost prema javnosti i politički kredibilitet poslanika su ključni principi koje su usvojile sve zemlje OEBS-a. Redford smatra da regulisanje ponašanja u Skupštini i etički standardi predstavljaju suštinski element koji osigurava povjerenje javnosti u efikasnost, transparentnost i pravičnost demokratskog sistema. Regulisanje ponašanja takođe ohrabruje kulturu javnog djelovanja koja

daje prednost javnom interesu, a ne ličnoj dobiti. U nekim parlamentarnim sistema ova oblast je regulisana Ustavom i pojedinim zakonima koji se odnose na javne funkcionere, konflikt interesa ili krivični zakonik. Redford je saopštio da je u Evropi zabilježen trend rastućeg nepovjerenja glasača u one koji ih predstavljaju, a razlozi za to se uglavnom tiču raspolaganja javnim finansijama, konflikta interesa, neprisustva zasjedanjima skupštine i sjednicama odbora, korišćenja zaštićenih informacija i dodatnih poslaničkih primanja. Predstavnicima OEBS-a smatraju da donošenje posebnih etičkih regulativa na inkluzivan i transparentan način predstavlja važan faktor za povratak poljuljanog povjerenja u demokratske sisteme upravljanja.

Peter Mossop, službenik za demokratsko upravljanje u Kancelariji za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) je naveo da države članice moraju da ispune određene političke obaveze, među kojima je i uvođenje etičkih standarda u rad parlamenta, pa su države članice podstaknute da donesu dokument koji će regulisati ponašanje poslanika. Za sada 15 država članica OEBS-a je usvojilo akte u kojima su predstavljeni etički standardi, među kojima je i Crna Gora, što je pohvalno. Naglasio je da je povjerenje u nacionalne parlamente država OEBS-a na vrlo niskom nivou, a da 62 % građana ovih država nema povjerenja u poslanike i parlament. Upravo parlamenti spadaju u institucije kojima se najmanje vjeruje, što je neophodno promijeniti. Grupa Savjeta Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO) je izvršila evaluaciju rada švedskog parlamenta i pozitivno ocijenila usvajanje Etičkog kodeksa, a Parlamentu je preporučeno da promoviše ovaj dokument i podigne svijest o njegovom značaju. Mnoge države potpisale su Deklaraciju o otvorenom parlamentu, koja predstavlja inicijativu za podizanje svijesti o značaju promovisanja otvorenosti.

Mossop je ocijenio da je Etički kodeks poslanika crnogorskog Parlamenta jedan od najboljih u regionu, a pohvalnim je ocijenio način komunikacije crnogorskog Parlamenta sa građanima. Kodeks ne treba da bude dokument koji ima za cilj da proziva i posramljuje poslanike i suština ne treba da bude u sankcijama, već on treba da služi za upoznavanje sa time kakvi standardi treba da budu. Zaključio je da Kodeks ne treba koristiti u političke svrhe, jer bi se na taj način derogirala važnost ovog akta.

Dr Robin Travis, ekspert Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i šef Službe za istraživanja u Parlamentu Švedske je istakao da je on bio sekretar Radne grupe za izradu Nacrta etičkog kodeksa poslanika švedskog parlamenta. Donošenje ovakvog dokumenta se nije razmatralo u Parlamentu Švedske do 2013. godine. Kada je GRECO objavio Izvještaj u kojem je izvršena evaluacija stanja u Švedskoj i navedena potreba donošenja Kodeksa, Predsjednik i potpredsjednik Parlamenta su odlučili da se odmah pristupi ispunjavanju preporuke GRECO-a, pa je imenovana Radna grupa koju su činili predstavnici svih političkih partija, a na čijem čelu je bio potpredsjednik Parlamenta. Zadatak Radne grupe je bio da bez predrasuda sagleda fenomen etičkog kodeksa i upozna se sa već donešenim etičkim kodeksima drugih država. Postavili su pitanje da li je njegovo donošenje neophodno Švedskoj i došli do zaključka da će ono imati pozitivan učinak. Takođe, sagledali su legislativu iz ove oblasti, nakon čega su radili na izradi Kodeksa, koji su usvojili 2014. godine. Za razliku od crnogorskog, Etički kodeks poslanika Švedske sadrži i brošuru- upustvo za primjenu. Travis je naveo da se njihov Kodeks sastoji iz dva dijela- etičkog i regulatornog. Etički dio Kodeksa je vrlo sličan crnogorskom Kodeksu, jer su predstavljene iste vrijednosti i načela. Značajan dio švedskog Kodeksa poslanika posvećen je onim pojavama koje se sankcionišu, kao što je, na primjer, uzimanje mita. Kodeks predstavlja sredstvo za podizanje povjerenja javnosti u rad parlamenta. Travis je zaključio da birači danas očekuju puno od parlamenta, a da se od poslanika traži da imaju visoke moralne standarde.

Imajući u vidu mali stepen korupcije u Švedskoj, poslanici su bili mišljenja da nije neophodno donošenje Kodeksa. Dr Travis je predstavio podatke o stepenu povjerenja u institucije Švedske i istakao da švedski Parlament uživa izuzetno visoko povjerenje, iako je veliki broj onih koji nemaju stav po ovom pitanju.

Prilikom izrade Kodeksa poslanika švedskog Parlamenta cilj je bio da se objedine postojeći akti iz ove oblasti. Ukoliko postoji jedan tako precizan dokument, ne mogu se priznati izgovori da pravila nijesu jasna. Nepostojanje pravila, uredbi i kodeksa je problematično za legitimitet, jer se stvara utisak da poslanici mogu da rade ono što žele. Činjenica da su mediji prisutni tokom rada u parlamentima podiže nivo zahtjeva kada je etika u pitanju. Zahvaljujući Etičkom kodeksu, poslanik se može pozvati na odgovornost i za

ponašanje koje nije suprotno zakonima, ali je u suprotnosti sa moralnim ponašanjem. Takođe, prednost Kodeksa je što je jeftin za primjenu, za razliku od nekih zakona, shodno kojima je potrebno uraditi mnogo toga da bi mogli biti primijenjeni. Smatra da je neophodno voditi računa da Kodeks ne postane dokument koji nema značenje i primjenu, već ga treba implementirati. Potrebno je pojasniti šta u praksi znače odredbe Kodeksa, jer su one vrlo apstraktne. Dr Travis je mišljenja da u ovoj oblasti administracija ima važnu ulogu. Nužno je obezbijediti da Kodeks ne postane političko oruđe koje će se koristiti u obračunavanju sa neistomišljenicima i političkim protivnicima. Iz tog razloga je potrebno postojanje filtera, odnosno tijela koje će raditi istrage po prijavama. Ukoliko se neko lažno optuži, treba postidjeti onog ko je optuživao. O Kodeksu treba razmišljati kao o alatu koji će biti od pomoći poslanicima i koji će ih štiti. Administracija Parlamenta Švedske je pripremila upustvo za primjenu Kodeksa poslanika, u kojem je precizno opisano na koji način će se on primjenjivati u praksi. Takođe, ona vodi računa o tome da poslanici redovno i blagovremeno prijavljuju imovinu.

Neophodno je definisati ko radi istragu po prijavi, šta se tačno ispituje, koji će se resursi koristiti i koje informacije se mogu zatražiti. Postavlja se pitanje šta se dešava u slučaju ukoliko se tokom istrage zaključi da je riječ i o krivičnom djelu. Kada se podnese lažna prijava ili kada se tokom istrage dođe do zaključka da nije riječ o prekršaju, sama činjenica da je protiv nekog poslanika vršena takva istraga može biti štetna za njega. Vrlo je važno da onaj ko prekrši odredbe Kodeksa bude kažnjen, jer će se na taj način dobiti povjerenje javnosti. Kako bi Etički kodeks mogao da zaživi, od velike važnosti su diskusije, obuke i seminari. Travis smatra da nepolitička tijela mogu da budu od pomoći.

Istakao je da je impresioniran Etičkim kodeksom poslanika crnogorskog Parlamenta i mišljenja je da je isti prilično detaljan i moderan.

U slučaju kršenja Kodeksa vrlo bitno je primjenjivati procedure i jasno definisati ko će vršiti nadzor nad njegovom primjenom. Vršenje istrage na objektivan način biće veoma veliki izazov, pa bi bilo dobro napraviti istraživačku jedinicu koja bi jedina mogla da odradi taj posao na objektivan način. Takođe, mogu se postaviti pitanja administraciji da li je neko ponašanje ispravno ili ne. U nekim parlamentima administracija operacionalizuje kodeks i to dobro funkcioniše.

Dr Robin Travis je zaključio da je donošenje Etičkog kodeksa samo početak procesa, naglašavajući da bi bilo važno realizovati sljedeće aktivnosti: utvrđivanje obrasca za prijavu kršenja Kodeksa, procedura za djelovanje po prijavi i eventualno uputstva za primjenu Kodeksa. U tom pogledu veoma je važna dalja razmjena iskustava u ovoj oblasti.

Ekspert ODIHR-a dr Christoph Konrath, službenik Pravne službe Parlamenta Austrije i profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beču, fokusirao se na pitanja koja se odnose na procedure. Mišljenja je da se poslanici suočavaju sa problemima prilikom donošenja odluka o procedurama i pravilima u parlamentu povodom konkretnih slučajeva, jer u tim situacijama treba da donesu odluke koje se tiču njih samih. S obzirom da poslanici donose pravila, ali ih i tumače i sprovode, veoma je važno da među njima postoji povjerenje i međusobno razumijevanje. Kako često odlučuju i o sopstvenim poslovima, veoma je teško napraviti razliku između pravnih i političkih odluka. Za donošenje parlamentarnih pravila potreban je širok konsenzus, pa se ista teško i mijenjaju, jer je to zahtjevan proces. Pravila kojima se reguliše djelovanje i ponašanje poslanika moraju biti jasna, precizna i razumljiva široj javnosti.

Ekspert Konrath je uporedio odnose među poslanicima u parlamentu sa odnosima među članovima porodice, navodeći da su nekada svi problemi rješavani interno, unutar parlamenta, kao što su i problemi u porodici rješavani unutar nje. Obračanja državnim organima i sudovima, pravne procedure i intervencije posmatrane su kao prijetnja integritetu porodice i društva. Tokom XX vijeka problemi u porodici su počeli da se rješavaju na institucionalnom nivou. Takođe, praksa se mijenjala i u parlamentima koji su vremenom postali mnogo transparentniji. Pravna sredstva zasnovana na zakonima i propisima postala su osnov za rješavanje konflikata i problema na svim nivoima. Istakao je da je veoma važno da postoje mehanizmi za rješavanje konflikata, kao i da se poveća svijest o obavezama praćenja i poštovanja pravila.

Govoreći o pravilima kojima je uređeno ponašanje javnih funkcionera ekspert dr Christoph Konrath je predstavio tri slučaja iz Austrije, Švajcarske i Velike Britanije.

Naveo je da u Austriji postoje brojni propisi kojima je regulisano ponašanje i djelovanje poslanika. Međutim, austrijski Parlament nema Etički kodeks. Donošenje normativnih akata kojima su definisani

standardi djelovanja poslanika počelo je ranih 1980-ih. Glavni pokretač svih pravnih regulativa i promjena bili su javni skandali. Samoregulativa je bila pravilo, a djelovanje spoljnih subjekata izuzetak. Radna tijela su radila dosta posla van očiju javnosti, pa su često optuživana za tajnost djelovanja i do 2012. godine neotkrivanje informacija i postupaka bilo je standard. 2012. godine u Austriji su se desile promjene i donešen je set zakona koji su doprinijeli transparentnosti, a među njima su: Zakon o transparentnosti lobiranja i zastupanja interesa, Zakon o nekompatibilnosti i transparentnosti, izmjene Zakona o političkim partijama i Krivičnog zakonika. Naglasio je da poslanici imaju odgovornost za tačnost podataka iz izvještaja o funkcijama i njihovim aktivnostima. S obzirom da značajan broj poslanika nije pravne struke i ne može se baviti složenim propisima, odlučili su da utvrde standardne procedure i formulare za prijavu imovine i svih ostalih podataka koje poslanici, kao javni funkcioneri moraju dostaviti. Sve što se objavi na sajtu Parlamenta lako je dostupno javnosti, što je smanjilo kritike na račun netransparentnosti iz prethodnog perioda. Izradili su brojne brošure za poslanike i organizuju uvodne seminare za nove poslanike kako bi ih upoznali sa njihovim pravima i obavezama, što je doprinijelo da se parlamentarci u visokom stepenu pridržavaju svojih obaveza.

Predstavljajući primjer Švajcarske ekspert Konrath je saopštio da je u proljeće 2015. godine otkriveno da je jedna poslanica 2013. godine bila uključena u lobiranje za Kazahstan i da je u svom djelovanju otkrila tajne podatke koji su joj bili dostupni kao članu nadležnog odbora. S obzirom da Poslovnik švajcarskog nacionalnog savjeta propisuje da članovi odbora moraju da čuvaju tajne podatke do kojih dođu u radu i da u slučaju njihovog otkrivanja odbor može izdati upozorenje ili suspendovati člana, odlučeno je da se ispita navedeni slučaj. Odbor je zaključio da se radi o povredi formalne tajnosti, ali ne i materijalne, jer su te informacije dijelom već bile objavljene. Kako bi se izbjegli problemi, švajcarski Parlament je odlučio da donese izmjene pojedinih zakona koji se tiču lobiranja.

Treći slučaj je iz Parlamenta Velike Britanije u kojem funkcionise sistem koregulacije, jer parlamentarna povjerenica za standarde razmatra žalbe na poslanike, dok Odbor za standarde nadgleda njen rad i razmatra pitanja koja se odnose na ponašanje poslanika. Podsjetio je da je 2012. godine podnešena prijava protiv članice Kabineta zbog navoda da je zloupotrijebila dohodak u periodu od 2005. do 2009. godine. Slučaj je privukao veliku pažnju medija. Parlamentarna povjerenica je istraživala slučaj više od godinu dana, a Odbor za standarde je odlučio da je Povjerenica bila prestroga i nadglasao je u odluci. Slučaj ipak nije završen, pa su uslijedile policijske provjere da bi na kraju članica Kabineta podnijela ostavku na tu funkciju.

Ekspert ODIHR-a dr Christoph Konrath je predstavio svoje zaključke i preporuke u ovoj oblasti. Istakao je da su standardi i kodeksi ponašanja izuzetno osjetljive, ali ne nužno interne stvari. Veoma je bitno da sve procedure budu jasne, precizne i razumljive široj javnosti. Uloga poslanika je važna tako da on u svakom trenutku treba da se ponaša profesionalno. Zaključio je da je formalizacija pravila i procedura, u kombinaciji sa nepristrasnošću u odlučivanju, ključna za uspješno rješavanje konflikta. S obzirom da političari imaju određeni način komunikacije, bitno je što više formalizovati pravila i procedure kako bi se lakše pratilo njihovo poštovanje. Veoma je važno da su razvijeni administrativni kapaciteti parlamenta koji treba da budu od pomoći poslanicima. Naglasio je da su dokumentacija, transparentnost, konzistentnost i koherentnost u donošenju odluka veoma važni.

Tokom diskusije zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković koja je bila član Radne grupe za izradu Etičkog kodeksa poslanika je saopštila da cilj Kodeksa nije da se poslanici "disciplinuju" i kažnjavaju, već da se poboljša kultura dijaloga i unaprijede međuljudski odnosi. Istakla je da je predlog Radne grupe bio da nadzor nad praćenjem i primjenom Etičkog kodeksa vrši posebno radno tijelo sa jednakim brojem članova iz vlasti i opozicije, ali da je Kolegijum Predsjednika Skupštine odlučio da to bude Odbor za ljudska prava i slobode, kako je na kraju izglasano i na plenumu. Bilo je predloga da se poslanici zbog kršenja Kodeksa kažnjavaju novčanim kaznama, ali to nije prihvaćeno, jer nema novčanog ekvivalenta za moralnu normu. Istakla je da je Etičkim kodeksom definisano da prijavu zbog kršenja odredbi Kodeksa može podnijeti predsjedavajući Skupštine, svaki poslanik, Kolegijum predsjednika Skupštine, šef kluba poslanika ili poslanik kojeg on ovlasti. Prijava mora biti u pisanoj formi, potpisana od strane podnosioca, dok se anonimne prijave odbacuju. Kodeks je objavljen na sajtu Skupštine

Crne Gore, a i odluka Odbora o kršenju odredbi Kodeksa se takođe objavljuje na web sajtu Skupštine, u trajanju od 30 dana.

U cilju dobijanja odgovora na potencijalne probleme sa kojima bi se mogli suočiti prilikom primjene Etičkog kodeksa i donošenja odluka o eventualnom kršenju Kodeksa poslanici dr Halil Duković, Nada Drobnjak, Marta Šćepanović i saradnica u "Institutu Alternativa" Ana Đurnić postavili su veći broj pitanja.

Pitanja su se odnosila na do sada podnešene prijave kršenja odredbi Kodeksa u švedskom Parlamentu i odluke koje su donešene u ovim slučajevima, nosioca nadležnosti nad primjenom Kodeksa u Parlamentu Švedske, način utvrđivanja individualne i kolektivne odgovornosti za kršenje Kodeksa, način za izbjegavanje donošenja odluka po prijavi za kršenje Kodeksa na osnovu političke pripadnosti i uvođenje mogućnosti da građani mogu da prijave kršenje Kodeksa.

Odgovarajući na pitanja, eksperti ODIHR-a su istakli da je u Švedskoj do sada bilo dva slučaja kršenja Kodeksa, a da je nakon istrage utvrđeno da su prekršene odredbe. Kazna je bila javna opomena na plenumu od strane predsjednika Parlamenta. Predstavnici ODIHR-a su mišljenja da ne treba omogućiti da građani podnose prijave za kršenje kodeksa, jer bi postojao veliki broj neosnovanih i neopravdanih prijava. U vezi sa donošenjem odluke o eventualnoj povredi Kodeksa, naveli su primjer bivšeg generalnog sekretara Evropskog parlamenta koji je prilikom razmatranja prijava o povredi Etičkog kodeksa konsultovao objektivnog eksperta ODIHR-a koji je pripremao stručna mišljenja o tome da li je došlo do kršenja odredbi Kodeksa. Eksperti su predložili da se prilikom razmatranja prijave za kršenje Kodeksa koriste izvještaji sačinjeni od strane neutralnog stručnog lica. Na taj način bi se pokušalo izbjeći odlučivanje na osnovu političke pripadnosti.

Takođe, učesnike seminara zanimalo je da li su poslanici u obavezi da se pridržavaju Etičkog kodeksa samo dok su u Parlamentu, na plenumu i sjednicama radnih tijela ili i u privatnom životu, tokom cijelog dana. Interesovalo ih je da li se može pokrenuti pitanje odgovornosti poslanika koji izvrši porodično nasilje koje se kod nas tretira kao prekršaj i da li u toj situaciji treba donijeti odluku da je poslanik prekršio Etički kodeks i istu javno objaviti u Parlamentu. Poslanike je zanimalo kakva je procedura, ko podnosi pritužbu, vodi postupak i prikuplja dokaze zbog kršenja Etičkog kodeksa u situaciji kada poslanik objavi tajne podatke koje posjeduje kao član određenog odbora. Postavljeno je pitanje kome može da se uloži žalba na odluku komisije koja odlučuje o kršenju odredbi Kodeksa. Crnogorske poslanike je interesovalo kako je u Austriji i Švedskoj uspostavljena ravnoteža između prava na privatnost i prava javnosti da zna, s obzirom da je poslanicima, zbog funkcije koju obavljaju, pravo na privatnost u značajnoj mjeri ugroženo. Ukazujući da je novim Zakonom o sprječavanju korupcije propisano da radi provjere podataka iz izvještaja o prihodima i imovini, javni funkcioner može Agenciji za sprječavanje korupcije dati saglasnost za pristup podacima na računima bankarskih i drugih finansijskih institucija, poslanici su upitali da li postoji slična praksa u Austriji i Švedskoj i da li je to ugrožavanje privatnosti javnih funkcionera.

Odgovarajući na postavljena pitanja, eksperti su saopštili da o porodičnom nasilju odlučuju nadležni organi, prvenstveno sudovi, a imajući u vidu da su suđenja javna, građani se na taj način upoznaju sa počiniocima nasilja i osuđuju takvo djelovanje. U takvim situacijama, Odbor ne bi morao da djeluje. Složili su se da je teško napraviti granicu između javnog i privatnog i da poslanici moraju prihvatiti činjenicu da su mnogo više od običnih građana izloženi javnosti. Smatraju da Etički kodeks treba primjenjivati u svakom trenutku života i rada poslanika. Ekspert Robin Travis je saopštio da su u švedskom Parlamentu imali slučaj otkrivanja tajnih podataka od strane jednog poslanika, ali nijesu djelovali u konkretnom slučaju, jer ova oblast nije definisana Etičkim kodeksom i mišljenja je da će partija kojoj poslanik pripada odlučivati o takvom njegovom djelovanju. U vezi sa prijavom imovine funkcionera, ekspert Robin Travis je mišljenja da je neophodno uspostaviti granicu između privatnog i javnog i da imovinu i prihode supružnika i djece javnog funkcionera ne treba prijavljivati. Iako je GRECO zahtijevao od javnih funkcionera da prijavljuju imovinu i prihode supružnika i djece, švedski Parlament nije prihvatio tu obavezu. Međutim, istakli su da su u njihovim zemljama brojni registri u kojima su sadržani važni podaci o javnim funkcionerima objavljeni javno, tako da se uvijek može izvršiti uvid u iste. Ekspert dr Christoph Konrath je ocijenio da je pristup podacima sa bankovnih računa javnih funkcionera zadiranje u njihovu

privatnost, jer bi se na osnovu tokova novca mogli otkriti brojni drugi podaci o funkcionerima, pa čak i njihovo zdravstveno stanje.

Na samom kraju seminara, učesnici su izrazili zadovoljstvo zbog razmjene iskustava i informacija koje će biti od koristi u praćenju primjene i poštovanja Etičkog kodeksa poslanika.

IZVJEŠTAJ
o učešću zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode
dr Ljiljane Đurašković na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode,
pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih
parlamenta na temu "Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama",
održanom 23. septembra 2015. godine u Briselu

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković učestvovala je na Interparlamentarnom sastanku Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i nadležnih odbora nacionalnih parlamenta, koji je održan 23. septembra 2015. godine u Evropskom parlamentu, u Briselu. Na Sastanku je učestvovao i član Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, poslanik Šefkija Murić.

Sastanak je organizovao Evropski parlament uz podršku Direktorata za odnose sa nacionalnim parlamentima, a tema sastanka je bila "Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama".

Prethodno, 17. decembra 2014. godine Evropski parlament je usvojio Rezoluciju o situaciji na Mediteranu i potrebi za cjelovitim pristupom Evropske unije migracijama. Rezolucijom je naloženo nadležnom Odboru, Odboru za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove da procijeni različite politike u oblasti migracija, azila i granične kontrole, razvije niz preporuka i da izvijesti na plenumu u formi strateškog izvještaja prije kraja 2015. godine.

Nakon toga, Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove je počeo da na sopstvenu inicijativu, radi na strateškom izvještaju o situaciji na Mediteranu i potrebi za cjelovitim pristupom migracijama. Koizvjestioci na ovom Izvještaju su gđa Roberta Metsola, predstavnica Evropske narodne partije i gđa Kashetu Kyenge predstavnica Socijalista i demokrata. Tokom rada na izvještaju, Odbor je kontaktirao brojne eksperte iz ove oblasti, fokusirajući se na 8 tema-pitanja:

- 1) Član 80 – Solidarnost i pravedna raspodjela odgovornosti, uključujući obaveze istrage i spašavanja;
- 2) Borba protiv krijumčarenja, trgovine ljudima i radne eksploatacije nelegalnih migranata;
- 3) Upravljanje granicama i vizna politika, uključujući ulogu Frontexa i ostalih relevantnih agencija;
- 4) Razvoj sigurne i zakonite rute za tražioce azila i izbjeglice u EU uključujući politiku Evropske unije u oblasti preseljenja i odgovarajuće politike integracije;
- 5) Strategija saradnje sa trećim državama, posebno na programima regionalne zaštite, preseljenja, povratka i bavljenje uzrocima migracijama;
- 6) Razvoj adekvatnih legalnih ekonomskih kanala migracija;
- 7) Analize o načinu trošenja sredstava unutrašnjih poslova u kontekstu migracija i razvoja, uključujući hitna sredstva; i
- 8) Efikasno sprovođenje Zajedničkog evropskog sistema azila, uključujući ulogu Evropske organizacije za sistem azila (EASO).

U međuvremenu, Evropska komisija je usvojila, u maju, svoju Informaciju „Evropska agenda o migracijama“, u kojoj je najavljeno kreiranje punktova, gdje bi relevantne agencije Evropske unije radile na terenu sa državama članicama radi brze identifikacije, registracije i uzimanja otisaka prstiju pristiglih migranata. Punktovi su postavljeni u Italiji i Grčkoj.

U tom kontekstu, organizovan je i Interparlamentarni sastanak odbora na temu "Situacija na Mediteranu i potreba za cjelovitim pristupom migracijama“.

Cilj Interparlamentarnog sastanka je bila razmjena mišljenja između članova Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta i poslanika nacionalnih parlamenata o migracijama, azilu i graničnim politikama.

Na otvaranju Interparlamentarnog sastanka uvodne napomene dali su Claude Moraes, predsjednik Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta, kao i koizvjestioci Strateškog izvještaja o situaciji na Mediteranu i potrebi sa cjelovitim pristupom migracijama Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove, Roberta Metsola i Kashetu Kyenge. Takođe, u uvodnom dijelu sastanka učesnicima se obratio i Claude Adam, član Odbora za vanjske i evropske poslove, odbranu, saradnju i imigraciju Parlamenta Luksemburga.

Agendom su bile utvrđene dvije sesije: „Uloga agencija za pravdu i unutrašnje poslove u ovoj oblasti“ i „Rješavanje migracija na nacionalnom i lokalnom nivou“.

U prvoj sesiji „Uloga agencija za pravdu i unutrašnje poslove u ovoj oblasti“ govorili su: direktor Generalnog direktorata za migracije i unutrašnje poslove Evropske komisije Marta Cygan, šef italijanskog Odjeljenja za građanske slobode i imigraciju Mario Morcone, predstavnik Evropske kancelarije za podršku azilu (EASO) Jean-Pierre Schembri i direktor Odjeljenja za operacije Evropske agencije za upravljanje (Frontex) Klaus Rosler. U okviru ove sesije svoja iskustva i znanja učesnicima sastanka podijelili su i: Michael Rauschenbach, šef Sektora za poslove „Organizovanog kriminala“ Evropske policijske službe (Europol), Nikolaos Ornerakis, grčki predstavnik Jedinice za pravosudnu saradnju Evropske unije (Eurojust) i Ann-Charlotte Nygard, programski menadžer Odjeljenja za azil, migracije, granice, slobodu i pravdu Agencije za osnovna prava (FRA).

Tema druge sesije je bila „Rješavanje migracija na nacionalnom i lokalnom nivou“, a na ovu temu izlaganje su imali: koizvjestioci Strateškog izvještaja o situaciji na Mediteranu i potrebi sa cjelovitim pristupom migracijama Roberta Metsola i Kashetu Kyenge, predsjednik Komiteta regiona Komisije za državljanstvo, upravljanje, institucionalne i vanjske poslove (CIVEX) i izvjestilac za predstojeće Mišljenje Evropske agende o migracijama François Decoster, predsjednik Stalnog komiteta za unutrašnje poslove Predstavničkog doma Kipra Yiannos Lamarinis i predsjednik Odbora za istragu prijema, identifikacije i zadržavanja migranata Gennaro Migliore. U okviru ove sesije riječi je bilo o programskim intervencijama predsjedavajućih, odnosno izvjestioca parlamenata koji sprovode ili su nedavno sproveli istrage ili izvještaje o migracijama. O načinima za rješavanje pitanja migracija na nacionalnom i lokalnom nivou govorili su i: Francisco Marquez de la Rubia, predstavnik Odbora za unutrašnje poslove Kongresa poslanika Španije, Kari Henriksen, predstavnik Stalnog komiteta za pravdu Parlamenta Norveške, Keith Vaz, predsjednik Odbora za unutrašnje poslove Donjeg doma Parlamenta Ujedinjenog kraljevstva i Stefano Mallia i Cristian Pîrvulescu, koizvjestioci Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta za predstojeće Mišljenje Evropske agencije o migracijama.

Nakon prve i druge sesije poslanici Evropskog parlamenta i nacionalnih parlamenata su imali priliku da postavljaju pitanja, kao i da odgovaraju na već otvorena pitanja. U ovom dijelu sastanka učešće u diskusiji uzeli su i poslanici Skupštine Crne Gore.

Mišljenja razmijenjena tokom sastanka pružila su koizvjestiocima Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove, gđi Roberti Metsoli i gđi Kashetu Kyuenge, doprinos u izradi Strateškog izvještaja o situaciji na Mediteranu i potrebi cjelovitog pristupa migracijama.

Polazeći od aktuelne debate o politikama Evropske unije u oblasti migracija, azila i granica, na sastanku su razmotrene postojeće politike Evropske unije u ovoj oblasti, a prilikom izrade Izvještaja koizvjestioci će utvrditi set preporuka za poboljšanje stanja i prevazilaženje postojećih problema.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković upoznala je učesnike Interparlamentarnog sastanka sa rezultatima koje je Crna Gora postigla u oblasti migracija i azila.

Istakla je da Crna Gora nije u velikoj mjeri izložena trenutnim migracionim tokovima, što predstavlja prednost u smislu ranog upozorenja u slučaju širenja migracione krize na njenu teritoriju. Trenutna migraciona ruta obuhvata teritoriju Makedonije i Srbije, a u slučaju promjena ruta bi mogla biti

preusmjerena preko Albanije i Kosova. S tim u vezi, Crna Gora se priprema za odgovor na priliv migranata ka njenoj teritoriji.

Poslanica Đurašković je saopštila da je Crna Gora, na desetom Forumu Regionalne inicijative za migracije, azil i raseljena lica održanom u junu 2015. godine u Skoplju, preuzela od Makedonije jednogodišnje predsjedavanje ovom regionalnom organizacijom. Tokom predsjedavanja Crna Gora će posebnu pažnju posvetiti jačanju same Inicijative, kao i stvaranju preduslova za intenzivnije aktivnosti na širokom polju upravljanja migracijama, kao i na podizanju efikasnosti sistema azila, procedura readmisija i rješavanja statusa raseljenih lica u svim državama učesnicama Regionalne inicijative.

Informisala je da je Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) izradilo Informator za radnike strance - brošure koje sadrže sve relevantne informacije o prijavi boravka, izdavanju dozvole za privremeni boravak, te dozvole za privremeni boravak i rad, kako bi stranci bili pravovremeni informisani o vrstama boravka u našoj zemlji.

Podsjetila je da se Crna Gora u posljednjih dvadeset godine suočila sa priličnim brojem izbjeglih i raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije, što je posledica ratova na području bivše Jugoslavije. U periodu 1998. i 1999. godine Crna Gora je na svojoj teritoriji pružila utočište za 140 hiljada izbjeglih i raseljenih, prije svega sa Kosova, što je u tom trenutku predstavljalo četvrtinu stanovništva Crne Gore.

Sa zadovoljstvom je istakla da Crna Gora ostvaruje kontinuirani napredak u unapređenju i promovisanju ljudskih prava što je ocijenjeno i u Rezoluciji 2030 (2015) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope, od 27. januara 2015. kojom je zatvorena monitoring procedura u odnosu na Crnu Goru i otvoren post-monitoring dijalog koji bi mogao biti zaključen do kraja 2017. godine, ukoliko Crna Gora ispuni zahtjeve koje Skupština smatra neophodnim.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode je saopštila da je rješavanje pravnog statusa osnov za rješavanje svih drugih prava raseljenih i interno-raseljenih lica, što je i definisano kao prioritet Strategijom za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa posebnim osvrtom na oblast Konik 2011.- 2015. godine. S tim u vezi, u Skupštini Crne Gore četiri puta je produžavan rok za podnošenje zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka raseljenim i interno raseljenim licima, što dovoljno govori o spremnosti crnogorskih vlasti da izađu u susret ovim licima.

Poslanica Đurašković je navela podatak da su u periodu od novembra 2009. do avgusta 2015. godine raseljena i interno raseljena lica podnijela ukupno 14.022 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 11.672 zahtjeva, dok je po 2.350 zahtjeva postupak u toku.

Saopštila je da je sistem azila u Crnoj Gori počeo da se implementira donošenjem Zakona o azilu koji je stupio na snagu 25. jula 2006. godine, a primjena istog počela je 25. januara 2007. godine. Nakon donošenja Zakona o azilu formirana je Direkcija za azil koja prima zahtjeve za azil, vodi postupak i donosi odluke po zahtjevu za azil, donosi odluke o prestanku i ukidanju azila, vodi postupak i donosi odluke o statusu lica koja već imaju status, izdaje isprave za dokazivanje identiteta i putovanje u inostranstvo, pravnog statusa i prava u skladu sa propisima, vodi evidenciju o situaciji u državi porijekla, vodi postupak za odobravanje, odnosno ukidanje dodatne zaštite, privremene zaštite i vrši druge poslove u oblasti azila. Postupak po žalbama izjavljenim na odluke prvostepenog organa vodi Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil koja je obrazovana Odlukom Vlade Crne Gore.

Zbrinjavanje lica iz sistema azila vrši Ministarstvo rada i socijalnog staranja - Uprava za zbrinjavanje izbjeglica. Lica koja su podnijela zahtjeve za dobijanje azila u Crnoj Gori, zbrinuta su u Centru za tražioce azila i obezbjeđuju im se tri obroka i medicinska zaštita. Obezbjedenje dodatnih smještajnih kapaciteta za tražioce azila vrši se kroz alternativne sadržaje.

Dr Đurašković je informisala da je, uvažavajući proces pregovora Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji, sa ciljem usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije, planirano donošenje novog Zakona o azilu. U cilju jačanja tehničkih kapaciteta u oblasti azila, Delegacija Evropske komisije u Crnoj Gori je uložila značajne napore kako bi se opredijelila sredstva EU kroz Projekat „Podrška sistemu azila i migracija“ i na taj način pomogla opremanje novih prostorija namijenjenih Direkciji za azil.

Na kraju obraćanja, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković je istakla da je Crna Gora odlučna da i u narednom periodu nastavi aktivnosti na poboljšanju položaja raseljenih i interno raseljenih lica koji borave na teritoriji naše države.

Sastanak je završen izlaganjima Roberte Metsole i Kashetu Kyenge, koizvjestilaca Strateškog izvještaja o situaciji na Mediteranu i potrebi sa cjelovitim pristupom migracijama, Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove, koje su predstavile zaključke do kojih se došlo razmjenom mišljenja i iskustava na Sastanku, a koji će biti uvršteni u Strateški izvještaj.

INFORMACIJA

o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na događaju u okviru nastavka Kampanje „Svako dijete treba porodicu“, koji su organizovali Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, održanom 28. septembra 2015. godine u Crnogorskom narodnom pozorištu

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na događaju koji su organizovali Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, u okviru nastavka Kampanje „Svako dijete treba porodicu“, održanom 28. septembra 2015. godine u Crnogorskom narodnom pozorištu.

Kampanju „Svako dijete treba porodicu“ pokrenuli su Vlada Crne Gore, UNICEF i Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori u septembru 2013. godine, a istoj se priključio i Odbor za ljudska prava i slobode, koji je u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a 2. marta 2015. godine organizovao Javnu tribinu “Prava djeteta-hraniteljstvo”, u Herceg Novom.

Nakon prikazivanja novog TV spota o hraniteljstvu, o razvoju hraniteljstva u Crnoj Gori govorili su ministarka rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević i šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks, a učesnicima se obratio i Nicholas Lyndhurst, glumac poznat po ulozi Rodnija Trotera u BBC-evoj seriji „Mučke“, koji je 2013. godine već boravio u Crnoj Gori povodom otvaranja Kampanje.

Ministarka rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević je istakla da je Crna Gora posvećena pitanju smanjenja smještaja djece u institucijama, kao i pitanjima socijalne i dječije zaštite. U skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i Smjernicama za socijalnu brigu o djeci potrebno je omogućiti djeci da odrastaju u biološkoj porodici kad god je to moguće i kada je to u njihovom najboljem interesu, a djeci uzrasta do tri godine obezbijediti smještaj u institucijama samo kad su iscrpljene sve druge mogućnosti. Predstavljajući statističke podatke, ukazala je na poboljšanje stanja u ovoj oblasti u Crnoj Gori. Saopštila je da je broj djece smještene u porodičnom smještaju u periodu od 2008. do 2015. godine u Crnoj Gori povećan za 38%, dok je broj djece smještene u Dječijem domu „Mladost“ u Bijeloj u istom periodu smanjen za 46%. Cilj Kampanje i aktivnosti koje Ministarstvo rada i socijalnog staranja preduzima u saradnji sa UNICEF-om je da do 2017. godine nijedno dijete uzrasta do tri godine ne bude smješteno u institucijama.

Ministarka rada i socijalnog staranja je podsjetila na rezultate istraživanja o znanju, stavovima i ponašanju građana Crne Gore prema djeci bez roditeljskog staranja, sprovedenog u februaru 2014. godine, koji su pokazali da se pod uticajem Kampanje “Svako dijete treba porodicu” povećala svijest građana o osnovnom ljudskom pravu i potrebi svakog djeteta da raste u toplom porodičnom okruženju. Najznačajniji rezultat ove Kampanje je porast broja djece koja su smještena u nesrodničke hraniteljske porodice za 200% u odnosu na period prije Kampanje, o čemu svjedoči podatak da je prije Kampanje četrnaestoro djece bilo u nesrodničkim porodicama, a početkom 2015. godine 42 djece.

Ministarka rada i socijalnog staranja je istakla da su tokom Kampanje svi centri za socijalni rad u Crnoj Gori organizovali događaje pod nazivom „Dan otvorenih vrata“ gdje su zainteresovani građani i potencijalni hranitelji dobili detaljne informacije o hraniteljstvu. U cilju unapređivanja zaštite djece, poboljšanja uslova života i podrške razvoja djece i mladih u hraniteljskim porodicama, u skladu sa njihovim

potencijalima, definisani su strukturalni i funkcionalni standardi za hraniteljstvo, program obuke i pripreme potencijalnih hranitelja, sprovedena je obuka profesionalaca za primjenu standarda za hraniteljstvo, kao i za procjenu potreba djece, njihovog najboljeg interesa i planiranje njihove zaštite.

Ministarka je zaključila da će Ministarstvo rada i socijalnog staranja i u narednom periodu nastaviti s aktivnostima na podizanju svijesti javnosti o značaju odrastanja djeteta u porodici.

Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, saopštio je da kada govori o hraniteljstvu uglavnom priča o ljudskim pravima i socijalnoj pravdi, ali da je neophodno govoriti i o ljubavi koja nedostaje djeci bez roditeljskog staranja i njihovoj nadi da će postati dio neke porodice. Djeci je neophodna roditeljska ljubav kao što su im neophodni voda i vazduh. Iznio je podatak da je u centralnoj i istočnoj Evropi oko milion djece smješteno u institucijama, od čega je polovina sa smetnjama u razvoju. Naglasio je da osoblje u institucijama, koliko god dobro obavljalo svoj posao, nije u stanju da djeci pruži ljubav koju bi im pružili članovi porodice. S tim u vezi, predstavio je prikaz skeniranog mozga djeteta koje odrasta u porodici i djeteta od tri godine koje odrasta u instituciji, na kojem se jasno vide razlike u razvoju emocionalne regije mozga. Istakao je da se od 2008. godine broj djece smještene u Dječijem domu „Mladost“ smanjio gotovo za polovinu, a nada se da do 2017. godine nijedno dijete starosti od nula do tri godine neće biti smješteno u institucije. Imajući u vidu značaj porodice u crnogorskom društvu, uvjeren je da upravo Crna Gora može postati prva država u regionu u kojoj nijedno dijete uzrasta do tri godine nije smješteno u ustanovama. Zaključio je da je osnovno ljudsko pravo svakog djeteta da živi i odrasta u porodici.

Nikolas Lyndhurst, engleski glumac i promoter Kampanje „Svako dijete treba porodicu“, istakao je da nije dovoljno reći da je svakom djetetu potrebna porodica, već i da je svakoj porodici potrebno dijete, naglašavajući da mu je uloga roditelja najdraža uloga koju je ikada imao. Pozvao je sve ljude koji su u mogućnosti da postanu hranitelji- da to i učine i istakao da im je za to jedino neophodno da imaju veliko srce. Prethodno se susreo sa hraniteljima iz Crne Gore i bio je oduševljen radošću i osmjesima na njihovim licima dok govore o djeci o kojoj se staraju.

U okviru programa prikazan je i dramsko- plesni performans „Ja sam Nada“ autorke Sanje Garić i balet na pjesmu Ane Štefok „Tebi, mama“ u koreografiji Viktorije Strugar.

INFORMACIJA

sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa specijalnom savjetnicom za međunarodna prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu Džudit Hjuman, održanog 7. oktobra 2015. godine u Podgorici

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković sastao se sa Džudit Hjuman, specijalnom savjetnicom za međunarodna prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu, na inicijativu Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, 7. oktobra 2015. godine.

Sastanku su prisustvovali članovi tima gđe Hjuman, Alisson Colburn i Jennifer Scheutt, kao i predstavnici Ambasade SAD-a u Crnoj Gori, Jan Krasny i Zlatko Ivanović.

Sagovornici su razgovarali o položaju osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori i aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode u ovoj oblasti.

Džudit Hjuman je saopštila da je veći dio karijere radila u civilnom sektoru i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba sa invaliditetom, a od 2010. godine radi u Vladinim institucijama, konkretno u Obaminoj administraciji. S obzirom da je za Sjedinjene Američke Države pitanje ljudskih prava veoma značajno, brojne aktivnosti su preduzete u toj oblasti u poslednjih 40 godina.

Džudit Hjuman je saopštila da je Crna Gora mlada država, ali da se u proteklom periodu dosta uradilo na poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom i da je napredak primjetan. Posebno se interesovala za obezbjeđivanje pristupa za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom objektima u javnoj upotrebi, nadležnosti Odbora i način rada, kao i saradnju Odbora sa civilnim društvom.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da Odbor, u okviru svoje nadležnosti, preuzima kontinuirane aktivnosti na poboljšanju položaja lica sa invaliditetom. Podsjetio je da je Akcionim planom prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu bilo predviđeno da se 13 prioriternih objekata u javnoj upotrebi, među kojima su državne institucije i ustanove zdravstvene i socijalne zaštite, prilagode ovim licima, za šta je budžetom bilo opredijeljeno oko 400.000 eura. Naglasio je da su novoizgrađeni objekti prilagođeni licima sa invaliditetom, a problem predstavljaju objekti stari više od 50 godina koje je arhitektonski veoma teško prilagoditi. Izrazio je očekivanje da će prioritetni objekti uskoro biti prilagođeni licima sa invaliditetom.

Džudit Hjuman je naglasila da je veoma važno obezbijediti pristup Skupštini Crne Gore za sve građane i upitala šta je urađeno na tom planu i da li se Odbor za ljudska prava i slobode tim bavio.

Predsjednik Odbora je saopštio da se projekat prilagođavanja Skupštine realizuje u dvije faze, a da je u toku realizacija prve, koja podrazumijeva: ugradnju kosopodizne platforme na stepenišnom dijelu ulaza u zgradu Skupštine kojom se obezbjeđuje pristupačnost objektu od prizemlja do poslednjeg sprata, izgradnju toaleta za potrebe osoba sa invaliditetom, u okviru postojećih prostornih kapaciteta na drugom spratu, ugradnju vertikalnopodizne platforme u cilju obezbjeđivanja pristupa osobama sa invaliditetom Plenarnoj sali i adaptaciju prilaza ulazu iz Njegoševe ulice. Istakao je da su do sada završeni radovi na izgradnji toaleta za potrebe osoba sa invaliditetom, obavljeni pripremni radovi koji su preduslov za ugradnju kosopodizne platforme i izvršena nabavka kosopodizne i vertikalnopodizne platforme, čija ugradnja se očekuje u narednom periodu.

Govoreći o nadležnostima Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je saopštio da ovaj Odbor razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava. Saopštio je da Odbor utvrđuje Plan aktivnosti za svaku godinu, a prilikom izrade Plana predstavnici nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinih organizacija dostavljaju predloge aktivnosti, a tokom godine redovno učestvuju na sjednicama Odbora. Takođe, Odbor godišnje organizuje sastanke sa predstavnicima Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“. Ukazao je na konkretan primjer saradnje Odbora sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom, navodeći da je prilikom razmatranja Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u junu 2015. godine, zbog iznijetih primjedbi od strane ovih NVO na Predlog zakona i nezadovoljstva lica sa invaliditetom kao krajnjih korisnika, Odbor donio Zaključak kojim je obavezao nadležno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da u saradnji sa predstavnicima organizacija koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom poboljša tekst Predloga zakona. U definisanom roku to je i učinjeno, pa je Predlog zakona dobio jednoglasnu podršku prisutnih članova Odbora, nakon čega je usvojen i u Skupštini. Takođe, podsjetio je da je Skupština, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, donijela Zaključak kojim je obavezala Vladu Crne Gore da uradi analizu svih propisa koji definišu prava osoba s invaliditetom u oblastima koje definiše Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, a koje su obuhvaćene i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i da u što kraćem roku pripremi predloge izmjena ovih propisa i da u svim fazama budu uključeni predstavnici organizacija lica sa invaliditetom i Odbora za ljudska prava i slobode. Dodao je da su već preduzeti koraci na realizaciji ovog Zaključka i da je formirana Radna grupa u čijem sastavu je i član Odbora.

Predsjednik Odbora je istakao da je crnogorsko zakonodavstvo usklađeno sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, a da u narednom periodu više pažnje treba posvetiti implementaciji donešenih zakona, sa čime se saglasila gđa Džudit Hjuman.

Ocijenjeno da je školovanje i zapošljavanje osoba sa invaliditetom veoma važno radi njihove inkluzije u društvo, a predsjednik Duković je informisao da je Upravni odbor Univerziteta Crne Gore donio Odluku o oslobađanju studenata s invaliditetom od plaćanja školarine za studentsku 2015/2016. godinu, kao i da su studenti sa invaliditetom oslobođeni školarine i na fakultetima privatnih univerziteta. U vezi sa zapošljavanjem ovih lica, istakao je da je svrha donošenja Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom bila da se licima sa invaliditetom omogućí lakše zapošljavanje, što ipak nije ostvareno, jer je u dosadašnjem periodu bila veća spremnost poslodavaca da uplaćuju sredstva u budžet, nego da zapošljavaju lica sa invaliditetom, zbog čega će biti neophodno izmijeniti Zakon.

Džudit Hjuman je saopštila da je prethodno posjetila Zavod „Komanski most“ i ocijenila je da su uslovi u ovoj ustanovi bolji nego u sličnim ustanovama u nekim drugim državama, ali da treba težiti zatvaranju ovih i sličnih ustanova i smještaju lica u porodice, uz prethodno stvaranje kvalitetnih i pouzdanih servisa za pomoć ovim licima i njihovim porodicama. Imajući u vidu da je, koristeći sredstva jedne finansijske agencije SAD-a, izgrađena Grupna kuća za djecu sa smetnjama u razvoju u Bijelom Polju, a da ista još uvijek ne funkcioniše, interesovala se zbog čega je tako i da li je Odbor preduzeo neke aktivnosti po ovom pitanju.

Dr Halil Duković je upoznao učesnike sastanka da Odbor redovno posjećuje ustanove u kojima su smještena lica sa invaliditetom, a među kojima je i „Komanski most“, ocijenjujući da je stanje u toj ustanovi značajno poboljšano, a da će se težiti deinstitucionalizaciji kroz razvijanje brojnih servisa podrške, što će iziskivati velike napore zbog mentaliteta crnogorskog društva. Ukazao je da je Odbor Planom aktivnosti za 2014. godinu bio utvrdio posjetu Grupnoj kući u Bijelom Polju i da će se kod nadležnih institucija interesovati zbog čega ista još ne funkcioniše. Upoznao je da u Crnoj Gori funkcionišu dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju, kao i da se sprovode brojne kampanje u cilju podizanja svijesti javnosti o pravima licima sa invaliditetom, a kao posebno uspješnu, izdvojio je kampanju „Govorimo o mogućnostima“. O uspješnosti Kampanje govori podatak da se procenat građana Crne Gore kojima je neprihvatljivo da dijete sa smetnjama u razvoju ide u isto odjeljenje sa njihovim smanjio se sa 64% u avgustu 2010. na 20% u decembru 2013. godine, što znači da 80% građana podržava inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori.

Specijalna savjetnica za međunarodna prava osoba sa invaliditetom Džudit Hjuman je upitala da li je Odbor za ljudska prava i slobode imao ingerencije u vezi sa sastavljanjem OEBS-ovog Izvještaja o govoru mržnje. Predsjednik Odbora dr Halil Duković je odgovorio da Odbor nije uključen u izradu navedenog Izvještaja, ali ima veoma dobru saradnju sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori.

Na pitanje specijalne savjetnice za međunarodna prava osoba sa invaliditetom o prosječnom godišnjem broju zasjedanja Odbora za ljudska prava i slobode, Predsjednik Odbora je odgovorio da je od početka 25 saziva Skupštine Crne Gore Odbor održao oko 60 sjednica, odnosno oko 20 godišnje.

U cilju detaljnog informisanja o radu Odbora za ljudska prava i slobode, predsjednik Odbora dr Halil Duković je specijalnoj savjetnici za međunarodna prava osoba sa invaliditetom uručio primjerak Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2014. godinu i Izvještaja o kontrolnom saslušanju Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, na engleskom jeziku.

Na sastanku je zaključeno da je neophodno posvetiti pažnju implementaciji zakona jer će se na taj način doprinijeti ostvarivanju prava i poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom u društvu, što zahtjeva angažman državnih institucija, nevladinih organizacija i svih građana.

INFORMACIJA

o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i predstavnika Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje na sastanku sa članovima ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA), održanom 15. oktobra 2015. godine u Skupštini Crne Gore

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković sastao se sa članovima ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA): gđom Ritom Theodorou Superman, gđinom Mihai Serbanom i gđinom Markus Lehnerom 15. oktobra 2015. godine. Delegacija GRETA-e boravila je u četvorodnevnoj posjeti Crnoj Gori u okviru II kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima. Pored predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, na sastanku su učestvovali predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak, član Odbora za rodnu ravnopravnost Nikola Gegaj i član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Srđan Perić.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je Odbor za ljudska prava i slobode u periodu od prethodne I evaluacione posjete GRETA delegacije Crnoj Gori i sastanka sa predsjednikom Odbora u novembru 2011. godine, preduzeo brojne aktivnosti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Naročita pažnja Odbora bila je usmjerena na afirmaciju i zaštitu prava djeteta. Odbor je razmotrio Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori koji je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Predsjednik je ukazao da dječije prosjačenje i život na ulici dovodi djecu i njihove porodice do niza drugih problema, među kojima je i izloženost trgovini ljudima. U cilju ukazivanja na problem, kao i doprinosa povećanju svijesti javnosti o neophodnosti borbe protiv prosjačenja Odbor za ljudska prava i slobode se priključio Kampanji „Naučimo ih nešto drugo!“ koju je realizovala Mreža ombudsmana za djecu Jugoistočne Evrope, uz podršku Save the Children-a. Takođe, prilikom razmatranja Izvještaja o seksualnom iskorišćavanju djece koji je sačinio Zaštitnik članovi Odbora su se upoznali sa podacima u ovoj oblasti i zaključili da se i Crna Gora, kao i druge evropske države, suočava sa ovim problemom, zbog čega je neophodno da preduzme niz mjera, posebno ako se ima u vidu da su žrtve seksualnog iskorišćavanja u većem riziku da postanu žrtve trafikinga.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je istakao da se Odbor za ljudska prava i slobode prilikom redovnog razmatranja Informacija o implementaciji Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2012.-2016. godine, naročito bavio problemom ranih i prisilnih brakova koji su ukorijenjeni u romskoj tradiciji, a često se graniče sa trgovinom ljudima.

Ističući izuzetno dobru saradnju Odbora za ljudska prava i slobode sa Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, saopštio je da je Odbor razmotrio Informaciju o realizaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018 sa Akcionim planom za 2012.-2013. godinu i tom prilikom se upoznao sa brojnim aktivnostima preduzetim na sprječavanju trgovine ljudima i realizaciji GRETA Preporuka u vezi sa implementacijom Konvencije SE za borbu protiv trgovine ljudima.

Takođe, Odbor je razmotrio Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od svih vidova eksploatacije koji je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, a u januaru 2014. godine Odbor je organizovao Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djece u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ na kojem je zaključeno da je nužno ostvariti tijesnu i efikasnu saradnju država regiona u zaštiti djece od eksploatacije.

Na kraju, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je naglasio da je na inicijativu Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, u skladu sa preporukama GRETA-e koje se tiču same definicije krivičnog djela trgovine ljudima, izmijenjen član 444 Krivičnog zakonika, uvođenjem „ropstva i radnji sličnih ropstvu“ i „sklapanje nedozvoljenog braka“ kao dva nova oblika eksploatacije koja nastaju kao posljedica djela trgovine ljudima.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak je saopštila da se Skupština Crne Gore ozbiljno bavi pitanjima borbe protiv trgovine ljudima, kao pojave koja predstavlja jednu od najvećih i najprofitabilnijih globalnih kriminalnih aktivnosti. Nastojao se uspostaviti dobar zakonodavni okvir koji će omogućiti nadležnim institucijama da se efikasno bore u suzbijanju i rješavanju ovog problema. Takođe, ukazala je na važnost prevencije i edukacije građana Crne Gore o ovoj pojavi, navodeći da su na tom planu realizovane brojne aktivnosti. Članove GRETA delegacije upoznala je sa aktivnostima koje je realizovao Odbor za rodnu ravnopravnost, podsjećajući da je akcenat u radu Odbora bio na praćenju primjene Konvencije. Ukazala je da je prije nekoliko godina Odbor organizovao tematsku sjednicu o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima na kojoj je, po pozivu, učestvovala Davor Derenčinović, tadašnji potpredsjednik GRETA-e. Članove GRETA-e je upoznala da Odbor za rodnu ravnopravnost svake godine, povodom 8. marta organizuje sjednicu Ženskog parlamenta, navodeći da su na dvijema sjednicama predstavnicima Vlade postavljana pitanja u vezi sa trgovinom ljudima. Istakla je da je u fokusu rada Odbora u poslednje dvije godine specifičan oblik trgovine ljudima, a to su rani i prisilni brakovi u romskoj zajednici, o čemu se organizovane tematske sjednice na kojima su učestvovali i predstavnici romskih nevladinih organizacija, kao i predstavnici nadležnih državnih organa. U tom kontekstu, podsjetila je na prikazivanje filma o ranim brakovima sa svjedočenjem Romkinja i dvije predstave romskog teatra o ugovorenim brakovima, nasilju u porodici, prekidanju školovanja i reakcijama

nadležnih institucija na te probleme. U cilju podrške ženama pripadnicama romske populacije i ženskim nevladinim organizacijama, Odbor redovno na sjednice poziva predstavnice ovih organizacija.

Član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Srđan Perić je saopštio da se taj Odbor nije konkretno bavio trgovinom ljudima, već je ovo pitanje razmatrao u širem kontekstu. Odbor se češće bavio politički atraktivnijim temama, među kojima je zakonodavstvo iz oblasti zdravstva i penzijsko-invalidskog osiguranja, ali je uvijek bio otvoren za inicijative i rasprave o drugim pitanjima iz njegove nadležnosti. Upoznao je članove GRETA delegacije da Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje organizuje tematske sjednice, kao i posjete ustanovama zdravstvene i socijalne zaštite.

Članica ekspertske grupe Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) Rit Theodorou Superman je upoznala poslanike da je u toku II krug evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima, koji je počeo u maju 2014. godine, a u okviru kojeg se realizuje i ova posjeta. Predstavila je metodologiju rada, navodeći da GRETA šalje detaljan Upitnik državi članici, a nakon dobijenih odgovora, organizuje posjete u cilju prikupljanja dodatnih informacija od državnih institucija i nevladinih organizacija. Bave se analizom zakonodavstva, kao i praktičnim aktivnostima koje država preuzima na prevenciji, zaštiti žrtava trgovine ljudima i gonjenju počinitelaca. Najavila je da će Nacrt izvještaja o Crnoj Gori najvjerovatnije biti razmotren u martu 2016. godine i nakon toga poslat crnogorskim vlastima sa zahtjevom da dostave komentare na isti, o čemu će se opet raspravljati na plenarnoj sjednici najvjerovatnije u julu naredne godine. Nakon usvajanja Izvještaja, isti će biti poslat državi i objavljen.

Predstavnica GRETA-e je izrazila zadovoljstvo činjenicom da Skupština Crne Gore ozbiljno razmatra pitanje trgovine ljudima. Saopštila je da su prethodnih dana, prilikom sastanaka sa predstavnicima nadležnih organa upoznati sa nizom realizovanih aktivnosti i pozitivnih mjera preduzetih u ovoj oblasti. Ocijenila je da, i pored toga, ima prostora za dalji napredak. Posebno je pozdravila izmjene Krivičnog zakonika, kao i drugih zakona iz ove oblasti. Pozitivnim je ocijenila donošenje strategija i akcionih planova. Pohvalila je rad nadležnih organa, a posebno Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, kao naročito važno mehanizma u borbi protiv trafikinga. Naročito značajnim je ocijenila uspostavljeni multisektorski pristup za rješavanje ovog problema i saradnju na državnom i međunarodnom nivou. Kao veoma značajno istakla je uspostavljanje posebne jedinice za borbu protiv trgovine ljudima u Upravi policije. Pozdravila je i aktivnosti na podizanju svijesti javnosti u ovoj oblasti, kao i obuke koje nadležni organi sprovode. Za pohvalu su i aktivnosti na pružanju podrške i pomoći žrtvama trgovine ljudima.

Gđa Theodorou Superman je sugerisala da je trebalo propisati da se Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja primjenjuje danom stupanja na snagu, a ne danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U vezi sa navedenom sugestijom, poslanica Nada Drobnjak je kazala da je donošenje ovog Zakona bila obaveza Crne Gore u pristupnim pregovorima sa Evropskom unijom, u okviru Poglavlja 23 i da se prilikom definisanja navedene odredbe Crna Gora ugledala na Hrvatsku. Izrazila je očekivanje da će nadležni državni organi sa pažnjom razmotriti sugestiju eksperata GRETA-e.

Na kraju sastanka, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je zaključio da je u borbi protiv trgovine ljudima, pored aktivnosti koje preduzima svaka država pojedinačno, veoma značajna međudržavna saradnja koju Crna Gora ostvaruje kvalitetno sa svim susjedima, sa čime su se saglasili eksperti GRETA-e.

INFORMACIJA

o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode Husnije Šabovića na Strateškom sastanku Vlade Crne Gore i sistema Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, koji je održan 19. i 20. oktobra 2015. godine u Bečićima

Član Odbora za ljudska prava i slobode Husnija Šabović učestvovao je na Strateškom sastanku Vlade Crne Gore i sistema Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, koji je održan 19. i 20. oktobra 2015. godine u hotelu „Maestral“, u Bečićima.

Sastanak su organizovali Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija i Kancelarija stalnog koordinatora UN, u okviru Integrisanog programa saradnje.

Sastanak su vodili ko-predsjedavajući Nadzornog komiteta za praćenje implementacije Integriranog programa saradnje Crne Gore i UN – „Djelujući kao jedan“, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Igor Lukšić i stalna koordinatorica UN sistema u Crnoj Gori Fiona Mekluni. U uvodnom dijelu sastanka prisustvovali su predstavnici međunarodnih organizacija i ambasada – partnera u programu saradnje Crne Gore i Ujedinjenih nacija. Učesnici sastanka su bili partneri iz Vlade na nivou ministara i zamjenika ministara, predstavnici Vlade na višem tehničkom i programskom nivou, viši predstavnici agencija Ujedinjenih nacija u zemlji, članovi tima UN za razvoj i primjenu Programa saradnje Crne Gore i UN uključujući i predstavnike 11 agencija UN koje djeluju u Crnoj Gori iz regionalnih kancelarija, kao i razvojni partneri.

Crna Gora od 2010. godine primjenjuje koncept integriranog modela djelovanja UN agencija, kao sastavnog dijela reforme sistema Svjetske organizacije, pod simboličnim nazivom „Djelujući kao jedan“. Imajući u vidu da aktuelni program saradnje zasnovan na nacionalnim prioritetima i u skladu sa agendom integracionih procesa i Milenijumskom deklaracijom završava 2016. godine, neophodno je bilo da se definišu ciljevi novog programskog dokumenta koji će odgovoriti razvojnim potrebama i izazovima Crne Gore u periodu od 2017-2021. godine. Tokom dvodnevne diskusije, razmotrene su i utvrđene prioritetne oblasti i ciljevi koji će biti osnova za utvrđivanje Integriranog programa za period 2017-2021 i biti okvir djelovanja svih UN agencija u Crnoj Gori.

Ciljevi Sastanka su bili:

- revidiranje i definisanje ključnih razvojnih izazova u Crnoj Gori i komparativnih prednosti Sistema UN u zemlji;
- revidiranje i usaglašavanje rezultata predstojećeg Programa saradnje Crne Gore i UN (UNDAF) i diskusija o ključnim očekivanim strategijama i partnerstvima za primjenu Programa;
- usaglašavanje primjene Programa saradnje Crne Gore i UN, kao i koordinacionih mehanizama; i
- odlučivanje o planu primjene i o predstojećim aktivnostima neophodnim za finalizaciju Programa saradnje Crne Gore i UN.

Prvog dana Sastanka konsultant Ujedinjenih nacija Džon Svini je održao prezentaciju na temu „Razvojna situacija u Crnoj Gori“. Svini je dao osvrt na analizu stanja u zemlji, a nakon toga je govorio o postmilenijumskim nacionalnim konsultacijama u Crnoj Gori i oflajn i onlajn savremenim metodama dugoročnog planiranja. Konsultant UN-a je predstavio glavna dostignuća aktuelnog Programa saradnje Crne Gore i Ujedinjenih nacija, kao i užu listu mogućih prioriteta za predstojeći Program saradnje, koja je ustanovljena na osnovu pripremnog procesa. Nakon toga je uslijedila plenarna diskusija mješovitog panela viših predstavnika Vlade, razvojnih partnera i šefova agencija Ujedinjenih nacija.

Kroz rad u grupama, učesnici Sastanka su diskutovali i identifikovali ključne očekivane ishode Programa saradnje Crne Gore i Ujedinjenih nacija uz korišćenje savremene metode dugoročnog planiranja. Na taj način su grupisani prioriteti u ograničen broj klastera prema relevantnim temama, koji su predstavljali polazni osnov za grupni rad. Učesnici su zatim diskutovali o strategijama i partnerstvima za implementaciju na osnovu zajedničkog šablona koji korespondira sa rezultatskom matricom Programa saradnje Crne Gore i UN.

Drugog dana Sastanka radne grupe su rotirane radi revidiranja i razmjena informacija o ključnim očekivanim rezultatima i strateškim indikatorima. Uslijedio je plenarni pregled predloženih prioriteta. Svaka radna grupa je imala priliku da ukratko predstavi identifikovane ishode Programa saradnje, a predstavnici ostalih grupa su imali priliku da daju svoje komentare. Na kraju ove sesije, ključni elementi novog Programa saradnje Crne Gore i Ujedinjenih nacija su zabilježeni u šablonu rezultatske matrice.

U okviru sesije „Mehanizmi za uspješnu primjenu Programa saradnje Crne Gore i UN“ predstavljeni su trenutni mehanizmi i procesi za koordinaciju i implementaciju, a fokus diskusije je bio na neophodnim unapređenjima i adaptaciji postojećih mehanizama i procesa, u skladu sa novim Programom saradnje Crne Gore i UN. Na kraju sesije, definisan je novi organogram koordinacije i menadženta novog Programa saradnje, uključujući aranžmane za monitoring, evaluaciju i izvještavanje.

Tokom sesije pod nazivom „Predstavljanje usaglašanih prioriteta novog Programa saradnje Crne Gore i UN i mehanizama, definisanje sljedećih koraka neophodnih za finalizaciju Programa“ predstavljeni

su predstojeći koraci, zasnovani na reperima planske matrice, sistemu podjele odgovornosti i previđenom vremenskom okviru. Takođe usaglašen je i plan aktivnosti.

Na kraju sastanka sumirani su ishodi prethodno održanih sesija kao i ključni prioriteti rezultatske matrice Programa za saradnju Crne Gore i UN.

Na sastanku je zaključeno da je u proteklom periodu izgrađeno snažno partnerstvo između Crne Gore i agencija Ujedinjenih nacija, što je rezultiralo i napretkom u brojim oblastima u Crnoj Gori.

INFORMACIJA

o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji „Kvalitetno obrazovanje- kvalitet, inkluzija, inovacije- temelji za budućnost“, održanoj 27. oktobra 2015. godine u Podgorici

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na Konferenciji „Kvalitetno obrazovanje- kvalitet, inkluzija, inovacije- temelji za budućnost“, održanoj 27. oktobra 2015. godine u Podgorici.

Konferenciju, petu u nizu događaja posvećenih kvalitetu obrazovanja, organizovali su Ministarstvo prosvjete i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori. Na Konferenciji se govorilo o kvalitetu obrazovanja u Crnoj Gori, sa posebnim fokusom na rano i predškolsko obrazovanje, inkluziju djece sa smetnjama u razvoju i ulogu škole u razvoju emocionalnih i socijalnih vještina učenika. Ocijenjeno je da kvalitet svakog obrazovnog sistema, kao i uspjeh društva u cjelini, u velikoj mjeri zavisi od načina na koji su organizovana ova tri aspekta obrazovanja.

Konferencija je predstavljala odličnu priliku da renomirani eksperti za oblast obrazovanja, promoteri važnosti ranog i predškolskog obrazovanja i inkluzije i predstavnici vodećih svjetskih institucija iz oblasti inovativnih pristupa nastavi i učenju, kao i profesionalci iz svih ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja i vaspitanja i institucija koje su u nadležnosti Ministarstva razmijene iskustva i znanja o ovim važnim temama.

Konferenciju su otvorili ministar prosvjete mr Predrag Bošković i šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks.

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković je istakao odličnu saradnju Ministarstva prosvjete i Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori sa kojim se realizuje nekoliko važnih projekata. Izdvojio je aktivnosti na promociji važnosti predškolskog obrazovanja, što je jedan od prioriteta, s obzirom da je u razvoju obrazovanja bitno početi od samih osnova. Cilj je da se postigne što veći obuhvat djece predškolskim obrazovanjem i već su vidljivi rezultati, jer je u školskoj 2010/2011. godini predškolskim obrazovanjem bilo obuhvaćeno oko 13 hiljada djece, dok ih je ove godine oko 16 hiljada. Ministar je naveo da najveći problem predstavlja nedostatak kapaciteta, zbog čega su vaspitači primorani da rade sa grupama djece koje su znatno veće od standarda. U cilju rješavanja ovog problema planirano je da se u sledećoj godini izgradi određeni broj predškolskih ustanova. Ministar prosvjete je najavio donošenje nove Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja kojom će se definisati pravci razvoja u predstojećem petogodišnjem periodu. Zaključio je da je za podizanje svijesti o važnosti predškolskog obrazovanja bitna uloga svih društvenih subjekata, a posebnu zahvalnost uputio je ministarki rada i socijalnog staranja Zorici Kovačević, ambasadoru Velike Britanije u Crnoj Gori Jan Vitingu i stalnoj predstavnici UNDP-a u Crnoj Gori Fioni McCluney.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks, izražavajući zadovoljstvo zbog velikog broja učesnika Konferencije, podsjetio je da je prva Konferencija posvećena kvalitetu obrazovanja u Crnoj Gori održana uz podršku Predsjednika Vlade Crne Gore, u julu 2014. godine. Istakao je da UNICEF nastoji ukazati koliko je značajno da se o reformi obrazovanja i vaspitanja razgovara sa svima, a naročitu pažnju treba posvetiti djeci koja su najvažniji potencijal društva. Jedan od razloga za organizovanje ove Konferencije je želja da se predstave rezultati najnovijih istraživanja i saznanja iz pedagogije, dječije psihologije i razvoja s obzirom da je reforma obrazovnog sektora kontinuirani proces u kojem se dešavaju

brojne promjene. Smatra važnim da nova znanja i dostignuća budu predstavljena i Crnoj Gori kako bi pratila trendove i bila u korak sa razvijenim državama.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je pozdravio napore i aktivnosti Ministarstva prosvjete realizovane na planu povećanja obuhvata djece predškolskim obrazovanjem. Ukazao je da na obuhvat djece predškolskim obrazovanjem u značajnoj mjeri utiče i stepen siromaštva u jednoj zemlji, jer su istraživanja pokazala da opštine sa najnižom stopom upisa djece u predškolsko obrazovanje imaju najniži nivo razvoja po mjeri čovjeka i najsiromašnijih 20% djece imaju deset puta manje šanse da pohađaju predškolsko obrazovanje od 20% najbogatije djece.

Govoreći o inkluzivnom obrazovanju Benjamin Perks je ocijenio da je u Crnoj Gori u prethodnom petogodišnjem periodu u ovoj oblasti urađeno veoma mnogo. Stigma i izolacija djece sa teškoćama u razvoju, kao barijera u obrazovanju nestali su u velikom dijelu zemlje i povećao se broj ove djece koja pohađaju redovne škole. Takođe, djeci sa smetnjama u razvoju sada je na raspolaganju deset dnevnih centara. Istakao je da su postignuća Crne Gore u oblasti inkluzivnog obrazovanja prepoznata globalno, podsjećajući da je Ministar prosvjete bio u prilici da na važnim konferencijama u Njujorku i Ženevi predstavi iskustva Crne Gore u ovoj oblasti. Zaključio je da u narednom periodu treba raditi na daljem razvoju potencijala djece sa smetnjama u razvoju.

Benjamin Perks je istakao da je razvoj socijalne i emocionalne inteligencije veoma važan za obrazovanje karaktera, ukazujući da su brojni naučni dokazi koji potvrđuju da 50% uspjeha djece i odraslih zavisi od razvoja ovih vještina i sposobnosti da prođu kroz izazove, a ne od inteligencije. Saopštio je da je Crna Gora pionir u regionu kada je riječ o aktivnostima na razvoju socijalne i emocionalne inteligencije u školama i da se pilot projekat sprovodi u četiri škole u Crnoj Gori. Socijalne i emocionalne vještine, kao što su optimizam, motivisanost, samokontrola, istrajnost, etika i vrijednost veoma su važne u razvoju čovjeka, a prema rezultatima UN istraživanja, građani Crne Gore su u značajnoj mjeri izražavali zabrinutost za sistem vrijednosti u društvu.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je izrazio nadu i očekivanje da će učesnici Konferencije stečena znanja i iskustva prenijeti u škole i lokalne zajednice iz kojih dolaze.

Aidan Thompson iz Jubilej centra za karakter i vrline Univerziteta u Birminghamu je govorio o vrijednostima, vrlinama i vještinama za individualni i društveni napredak i ulozi škole u razvoju ličnosti učenika, dok je Anđa Backović, koordinatorka Inicijative „Moje vrijednosti i vrline“ govorila o samoj Inicijativi i tome koje vrijednosti, vrline i vještine bi učenici trebalo da stiču u školi.

Aidan Thompson je upoznao učesnike Konferencije sa obrazovanjem karaktera u Velikoj Britaniji, okvirom za obrazovanje karaktera u njihovim školama, načinima sprovođenja obrazovanja karaktera, kao i programom karakternog obrazovanja i podrškom nastavnicima da razvijaju karakter učenika. Saopštio je da je Jubilej centar za karakter i vrline tri i po godine aktivan kao istraživački centar i lider je u Ujedinjenom Kraljevstvu u ovoj oblasti. Istakao je da je razvoj socijalnih i emocionalnih vještina veoma važan za razvoj karaktera svakog čovjeka i društvo u cjelini. Istraživači iz Centra konstantno govore o važnosti vaspitanja i ulozi škole u razvoju ličnosti. U tu svrhu su pripremili Priručnik „Okvir za karakterno obrazovanje u školama“ koji koristi oko 6000 škola u Ujedinjenom Kraljevstvu. Naglasio je da je veoma važno ukazati da se karakter može obrazovati i da on omogućava smislen i produktivan život. U britanskim školama se značajno bave karakterom učenika, jer nije samo važno da učenici polože ispite. Takođe, čitav pokret je razvijen kod poslodavaca koji se bave analizom karaktera zaposlenih. Brojni novinski članci posvećeni su ovoj temi. Veoma je važna saradnja roditelja, škola, djece, poslodavaca i zaposlenih u unapređenju karaktera. Istraživači iz Centra su u značajnoj mjeri uticali i na politiku Vlade u ovoj oblasti, pa i vladine institucije sve veću pažnju posvećuju obrazovanju karaktera. Naveo je primjer poslanice, odnosno državne sekretarke za obrazovanje Nicky Morgan koja je u svojim obraćanjima govorila o obrazovanju karaktera.

Socijalno djelovanje je prava prilika za obrazovanje karaktera, pa je veoma važno da se ne zaboravi vaspitavati karakter u školama, jer će se time značajno doprinijeti sposobnostima mladih ljudi da samostalno djeluju u životu. Iako roditelji imaju ključnu ulogu u obrazovanju karaktera djece, značajna je uloga škola, imajući u vidu činjenicu da rezultati jednog istraživanja ukazuju da čak 84% roditelja smatra da je jedna od osnovnih uloga nastavnika da podstiče karakter, etiku i vrijednosti kod djece. Svaka škola treba da razvije sopstveni model za razvoj i obrazovanje karaktera djece.

Aidan Thompson je saopštio da je Jubilej centar za karakter i vrline Univerziteta u Birminghamu saradivao sa Sjedinjenim Američkim Državama, Japanom, Kinom, Australijom i tom prilikom su zaključili da postoje kulturne razlike, ali ne i kulturne prepreke za razvoj karaktera. Pripremili su i brojne materijale za nastavnike, a sa jednim brojem iskusnih nastavnika saradivali i osmislili program studija o obrazovanju karaktera u osnovnim i srednjim školama. U saradnji sa više od 100 hiljada mladih ljudi iz Ujedinjenog Kraljevstva i brojnim nastavnicima, realizovali su brojne razvojne aktivnosti, ceremonije dodjele nagrada za određene karakterne vrline, kao i dodjele nagrada zahvalnosti. Takođe, otvorena je i srednja škola u Ujedinjenom Kraljevstvu koja se usredsređuje na karakter.

Anđa Backović iz Zavoda za školstvo je predstavila Inicijativu „Moje vrijednosti i vrline“, koja se od januara 2015. godine realizuje u četiri pilot škole u Podgorici, Baru i Spuzi. Cilj Inicijative je jačanje vaspitne uloge osnovne škole. Realizovana su istraživanja koja su se bavila ulogom škola u razvoju vrlina, vještina i vrijednosti učenika. Istraživanjem su obuhvaćena mišljenja učenika, nastavnika i roditelja o sledećim pitanjima: koje su vrline, vrijednosti i vještine prisutne kod učenika, koje vrline, vrijednosti i vještine bi škola trebalo da podržava i razvija, na koji način je u školi moguće implementirati ciljeve koji se odnose na razvijanje poželjnih vrijednosti, vještina i vrlina, kakva je podrška potrebna školama u tom pravcu, kao i koje bi mogle biti moguće prepreke u ovom procesu.

Ukazala je da je poslednjih nekoliko decenija u školama fokus bio na postizanju obrazovnih ciljeva, dok je vaspitna uloga škola često zanemarivana. Podsjetila je da rezultati naučnih istraživanja prikazuju povezanost osobina ličnosti sa postignućima u obrazovanju i kasnije u radu i životu. Razvoj vrlina i vrijednosti učenika su veoma bitni za razvoj zdrave ličnosti i kvalitetan život i učešće pojedinaca u svim društvenim procesima, pa škola nije samo obrazovna ustanova, već uči i kako se pristupa životu.

Na samom kraju prezentacije, prikazan je promotivni film o radionicama u okviru Inicijative “Moje vrijednosti i vrline”.

Nakon uvodnih izlaganja, uslijedila je prva panel diskusija na temu „Jačanje vaspitne uloge škole i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika za bolji uspjeh u školi, bolje poslove i bolji život“. Panelisti su bili: Aidan Thompson iz Jubilej centra za karakter i vrline Univerziteta u Birminghamu, Radovan Popović, direktor Zavoda za školstvo, Anđa Backović iz Zavoda za školstvo, Radmila Bajković, psiholog, član Projektnog tima u Osnovnoj školi “Blažo Jokov Orlandić”, Radoje Cerović, psiholog, član Konsultativnog tima, dok je moderatorka bila Ana Pešikan, načelnica Odsjeka za psihologiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Popović je govorio o razvoju obrazovanja u Crnoj Gori, počev od 1834. godine do danas, izdvajajući četiri faze u razvoju obrazovanja.

Thompson je govorio o važnoj ulozi škola u razvoju karaktera, s obzirom da mladi ljudi u školama u Velikoj Britaniji provode od 12 do 14 godina. Saopštio je da je u prethodnom periodu u Velikoj Britaniji mnogo veći fokus bio na postignuća djece, nego na karakter, dok se poslednjih godina značajna pažnja posvećuje obrazovanju karaktera. Istakao je da se obrazovanje karaktera mora realizovati na organizovan način i ne smije se dozvoliti da se uloga škola svede samo na obrazovnu funkciju.

Anđa Backović je govorila o Inicijativi “Moje vrijednosti i vrline” kojom se želi ukazati na važnost vaspitne uloge škole i predstavila je stanje u Crnoj Gori u ovoj oblasti, kao i rezultate istraživanja realizovanih u prethodnom periodu.

Psiholog Radoje Cerović je istakao da nijedna tradicija nije pripremila društvo za tranziciju. Ocijenio je da su škole postale fabrike standardizovanog znanja, pa vraćanje vaspitne uloge školama predstavlja pravu kulturnu revoluciju. Istakao je da će svaka vrijednost koju nastavnici ugrade u učenike imati uticaj na životne ishode. Ukazao je i na uticaj ekonomije na oblikovanje obrazovanja. Zaključio je da je veoma važno da se djeca planski vaspitavaju.

Psiholog Radmila Bajković je predstavila iskustva Osnovne škole “Blažo Jokov Orlandić” u realizaciji Projekta “Moje vrijednosti i vrline”. Saopštila je da je primijetno zadovoljstvo nastavnika, učenika i roditelja realizacijom navedenog Projekta u sklopu kojeg se održava deset tematskih radionica.

Na temu obezbjeđivanja kvalitetne brige i obrazovanja od vrtića do srednje škole govorila je Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, inkluzivno obrazovanje i strateško programiranje i razvoj u Ministarstvu prosvjete. Istakla je važnost inkluzije, rane intervencije kao

i individualnog rada sa djecom. Podsjetila je da su osnovni zadaci Stragegije inkluzivnog obrazovanja 2014-2018: obezbjeđivanje rane detekcije, intervencije, učenja, razvoja i psihosocijalne podrške djeci i njihovim roditeljima, omogućavanje pristupa i kontinuiteta obrazovanja djeci s posebnim obrazovnim potrebama, do nivoa osposobljenosti za samostalan život, obezbjeđivanje podrške za proces nastave i učenja na svim nivoima, unapređenje bazičnog obrazovanja, specijalističkog osposobljavanja i profesionalnog usavršavanja nastavnog i stručnog kadra i poboljšanje praćenja i evaluaciju obrazovnih i razvojnih postignuća djece. Sa zadovoljstvom je istakla da je povećan broj djece sa smetnjama u razvoju koja su uključena u predškolsko obrazovanje, za šta su u značajnoj mjeri zaslužne Komisije za usmjeravanje u kojima radi stručan i obučeni kadar. Realizovana je aktivnost pripremnih vrtića za djecu romske i egipćanske populacije, a program je obuhvatio 8 javnih predškolskih ustanova. U tri crnogorske opštine, koje karakteriše razućedenost opštine i veliki broj seoskih naselja, pilotiran je program „Interaktivne službe“. Izvršena je transformacija specijalnih škola u resursne centre, koji su posebno orijentisani ka ranoj intervenciji i individualnoj pripremi djece za samostalan život.

Tema druge Panel diskusije bila je „Kvalitetna briga i pedagoške usluge za ostvarenje punih potencijala sve djece“, a moderator disuksije bila je Anita Marić, savjetnica u Zavodu za školstvo. Tamara Milić, predstavica Ministarstva prosvjete je podsjetila da je razvijanje inkluzivnog pristupa u osnovnim školama u Crnoj Gori započeto još 2000. godine. Naglasila je da je neophodno individualizovati pristup kako bi se, kroz aktivnu nastavu, na najbolji način razvile sposobnosti djece. Jasna Popović, somatopedica u Resurnom centru „Podgorica“ istakla je značaj pružanja psiho-socijalne podrške i osnaživanja vaspitača koji neposredno rade sa djecom sa smetnjama u razvoju. Vrše se obuke vaspitača i stručnih saradnika, a u narednom periodu ciljna grupa biće i roditelji. Pokrenuta je i inicijativa za umrežavanje sistema zdravstva i sistema prosvjete. Željko Darmanović, direktor Resurnog centra „1. jun“ upoznao je prisutne sa obukom predstavnika ove ustanove na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu, čiji je fokus bio na ranoj intervenciji. Naveo je da je edukacija roditelja neophodna, kako bi oni bili u mogućnosti da na pravi način podstaknu vještine djece. Mišljenja je da činjenica da je sve veći broj djece sa autizmom predstavlja veliki izazov. Senka Živković, logopedica u JPVO „Đina Vrbica“ smatra da je značaj predškolskog obrazovanja mnogo veći za djecu sa smetnjama u razvoju. Ta se djeca u vrtićima, kroz druženje i igru u vršnjačkoj grupi, pripremaju za dalje obrazovanje i uče socijalnim vještinama, što je od posebnog značaja jer su neka djeca sa smetnjama u razvoju u prevelikoj mjeri zaštićena od strane roditelja. Nađa Durković, savjetnica sa izdavaštvo u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva predstavila je čitanke u DAISY formatu (digitalno dostupnom informacionom sistemu) namijenjene prvenstveno djeci sa oštećenim vidom, ali koje mogu imati i širu primjenu. Udžbenici su snimljeni u Resurnom centru za djecu i mlade „Podgorica“ u saradnji sa Fakultetom dramskih umjetnosti sa Cetinja i Ministarstvom prosvjete, uz podršku UNICEF-a. Navela je da DAISY format omogućava lake i brze izmjene sadržaja, za razliku od štampane forme i najavila izradu još najmanje dva udžbenika u ovom formatu za narednu školsku godinu. Anka Đurišić, direktorica NVO „Staze“ je ocijenila da je potrebno da djeca imaju osjećaj da pripadaju zajednici, zbog čega je značajno da vaspitači i roditelji imaju senzibiliteta prilikom rada sa djecom. Smatra da je jako bitna psihološka podrška roditeljima i da je neophodno uključiti roditelje u individualne planove za svako dijete, jer im se na taj način omogućava da prate njihovo obrazovanje. Pritom, zaposleni u ustanovama roditelje ne treba da smatraju kontrolorima već subjektima koji daju svoj doprinos.

Dr Pia Rebello Britto, viša savjetnica za rano obrazovanje u UNICEF-u u Njujorku i vanredni profesor Univerziteta u Jeju je, putem video poziva, imala je izaganje na temu “Kako nova naučna saznanja mijenjaju način na koji razmišljamo o ranom djetinjstvu i kakve implikacije to nosi za programe za djecu u cijelom svijetu u eri Održivog razvoja”. Dr Pia Rebello Britto je navela da nova istraživanja i saznanja iz neuronauka mijenjaju način na koji se razmišlja o razvoju djece. Istraživanja su pokazala da je, osim genetskih predispozicija, za razvoj dječijeg mozga od izuzetnog značaja okruženje u kojem raste jer ga ono oblikuje. Stoga se djeci koja rastu u stresnom okruženju mozak ne razvija na pravilan način. Imajući u vidu da se mozak djeteta najbrže razvija u prvim godinama života, nužno je u tom periodu raditi na razvoju sposobnosti djece kroz sveobuhvatni interaktivni pristup i igru i omogućiti im da odrastaju u pozitivnom okruženju.

Jan Peters, koordinator Centra za inovacije u ranom uzrastu pri Odsjeku za studije o socijalnoj brizi na Univerzitetu u Gentu govorio je o izazovima u obezbjeđivanju kvaliteta predškolskog obrazovanja. Saopštio je da vještine koje se steknu tokom ranog perioda ostaju za cijeli život i da kvalitetno obrazovanje u ranim godinama vodi boljim ishodima razvoja. Sa druge strane, kašnjenje u razvoju koje se desi u periodu do šeste godine kasnije je teško nadoknaditi. Pohvalio je visok nivo kvalifikacija vaspitača u Crnoj Gori i naglasio da su djeca koju edukuju visoko kvalifikovani vaspitači interaktivnija, pismenija, kao i da bolje komuniciraju i u manjoj mjeri su problematična. Ocijenio je da je su ciljevi Strategije ranog i predškolskog obrazovanja 2016-2020, čiji je nacrt urađen, veoma ambiciozni i ocijenio da je ideja o besplatnom trosatnom programu predškolskog obrazovanja odlična, pogotovo imajući u vidu činjenicu da za djecu jednak učinak ima poludnevni kao i cijelodnevni boravak u vrtiću. Istakao je da od toga da li je iskustvo polaska u školu bilo pozitivno ili negativno zavisi budući uspjeh i razvoj djece. Radi uspješnog prelaska u viši novo obrazovanja neophodan je kontinuitet i to u strukturnom, pedagoškom i profesionalnom smislu, kao i kontinuitet u odnosu na dom i zajednicu. Na kraju izlaganja, sumirao je stanje u ranom i predškolskom obrazovanju u Crnoj Gori. Kao prednosti naveo je visok stepen početne obuke kadra, političku volju da se ulaže u rano obrazovanje i besplatne trosatne programe. Kao slabosti prepoznao je nedovoljno visoku stopu upisa, manju zastupljenost djece u nepovoljnom položaju, kao i nedostatak prostornih kapaciteta. Zaključio je da je izazov koji predstoji – obezbjeđivanje kvaliteta uz znatno povećanje broja mjesta za upis djece u predškolsko obrazovanje.

Arijana Nikolić Vučinić, generalna direktorica Direktorata za predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama u Ministarstvu prosvjete govorila je o strateškim pravcima reforme predškolskog vaspitanja i obrazovanja, u okviru čega je predstavila nacrt Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja 2016-2020. Saopštila je da je strategija razvijana kroz participativni proces relevantnih subjekata javnog i civilnog sektora, kao i uz podršku Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, kao i da su organizovane tri javne rasprave. Govorila je o isplativosti ulaganja u rano obrazovanje i podsjetila da je ekonomista Džejms Hekman utvrdio da se najveća stopa povraćaja ulaganja u jednom društvu odnosi na ulaganja u obrazovanje, jer stopa povrata za svaki dolar uloženi u djecu od rođenja do pete godine iznosi oko 17 dolara. Predstavila je analizu rezultate PISA testiranja koji sugerišu da je pohađanje predškolskog obrazovanja povezano sa kasnijim uspjehom učenika. Sa zadovoljstvom je istakla da je broj djece koja pohađaju predškolsko obrazovanje porastao sa 13716 u školskoj 2010/2011 na 15913 u školskoj 2014/2015 godini. Strategija naglašava važnost kvalitetnih usluga rane intervencije i odgovora kroz individualizovane pristupe i diferencirane usluge i methodske strategije za zadovoljavanje jedinstvenih potreba svakog djeteta. Zabilježeno je da postoji ozbiljan raskorak u stopama pohađanja djece iz ruralnih i urbanih sredina Crne Gore i da pohađanje u ruralnim oblastima iznosi 19%, u odnosu na 55% u urbanim centrima, zbog čega će se organizovati interaktivne službe u svim opštinama kojima gravitiraju udaljena i seoska područja. Arijana Nikolić Vučinić je informisala da su ciljevi Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja 2016-2020: povećanje obuhvata predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem sve djece, posebno uzrasta 3 godine do polaska u školu u skladu sa međunarodnim standardima, unaprijeđenje kvaliteta usluga predškolskog vaspitanja i obrazovanja i uvođenje inovativnih, optimalnih i održivih modela finansiranja. U cilju povećanja obuhvata djece predškolskim obrazovanjem, izradiće se planovi kako bi se utvrdilo gdje treba da se izgrade novi objekti predškolskih ustanova, gde je potrebno rekonstruisati postojeće, kao i koje lokalne institucije mogu da se koriste kao objekti predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Takođe, odabracé se, pilotirati i primijeniti najbolji model trosatnog vaspitnoobrazovnog programa. Imajući u vidu da se u Crnoj Gori trenutno za predškolsko obrazovanje izdvaja 0,38 % bruto društvenog proizvoda, planirano je povećanje budžetskih izdvajanja za ovu namjenu, a razgovori sa Ministarstvom finansija su već započeti. Na kraju izlaganja, Arijana Nikolić Vučinić je zaključila da je neophodna tijesna saradnja Ministarstva prosvjete, Ministarstva zdravlja i Ministarstva rada i socijalnog staranja kako bi se ostvarili što bolji rezultati u ovoj oblasti.

Posljednja Panel diskusija na Konferencija imala je za temu “Rani razvoj i obrazovanje – budućnost društva”. Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje je istakla da je neophodno pobrinuti se da djeca čije su porodice korisnici materijalnog obezbjeđenja i djeca samohranih roditelja upišu u vrtić. Takođe, poseban fokus treba da bude na uključivanju djece sa smetnjama u razvoju

u sistem predškolskog obrazovanja u što ranijem uzrastu. Ljiljana Ivanović, pomoćnica direktora u Zavodu za školstvo je navela da se rad ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja redovno vrednuje, a da će se pod jednakim uslovima vrednovati rad privatnih i javnih vrtića. Konstantno se organizuju ciljne obuke kadra koje imaju za cilj povećanje njihovih kompetencija, jer bez razvoja pojedinca nema ni razvoja ustanove. Takođe, Zavod redovno izdaje publikacije kako bi nova saznanja iz ove oblasti bila lako dostupna vaspitačima i nastavnicima. Duška Ulama, direktorica JPU "Irena Radović" istakla je da su interaktivne službe za rano i predškolsko obrazovanje u Danilovgradu, Rožajama i Beranama ostvarile jako dobre rezultate. Interaktivne službe namjenjene djeci koja žive u seoskim oblastima mogu biti dio strategije proširenja obuhvata. Službe su opremljene didaktičkim sredstvima, sprovedene su obuke stručnog kadra kao i prezentacije kako bi se djeci i njihovim roditeljima približio način rada u vrtićima. Takođe, izdata je brošura u kojoj su detaljno opisane aktivnosti interaktivnih službi, u kojoj su iznijeta i izuzetno pozitivna iskustva vaspitača koji su bili uključeni u ovaj projekat. Kristina Mihailović, direktorica NVO "Roditelji" je izrazila zadovoljstvo što su imali priliku da učestvuju u pripremi nacrtu Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja i ocijenila da je ista osmišljena izuzetno dobro, a izrazila je nadu da će njeni ciljevi biti ostvareni. Mišljenja je da roditelji u velikoj mjeri prepoznaju značaj predškolskog obrazovanja, što je od izuzetne važnosti. Tatjana Novović, načelnica Odsjeka za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na Filozofskom fakultetu je saopštila da transformacija odsjeka za predškolsko vaspitanje i obrazovanje iz više u visokoškolsku ustanovu nije bila samo formalna, već su da su napravljene suštinske izmjene u kurikulumu. Za naredni period planirana je izmjena programa na osnovu saznanja u vezi sa ranim razvojem. Jan Peters, koordinator Centra za inovacije u ranom uzrastu na Univerzitetu u Gentu ocijenio da je nacrt Strategije dobar i sveobuhvatan, a kako bi se ostvarili njeni ciljevi, za ustanove čija se izgradnja očekuje neophodno je obezbijediti dovoljne i kvalitetne kadrovske kapacitete, koji će najbolji način primijeniti inovacije. Posebno je pohvalio organizovanje interaktivnih službi.

Jelena Perović, savjetnica za komunikacije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori predstavila je kampanju "Svi u vrtić", a prikazan je i kratki film o Kampanji. Kampanja je realizovana u pet opština na sjeveru Crne Gore, u: Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Plavu i Andrijevići i ostvarila je izuzetne rezultate. Nakon njenog sprovođenja, 43 % roditelja je izjavilo da ih je Kampanja podstakla da upišu dijete u vrtić. Istraživanje sprovedeno nakon Kampanje "Svi u vrtić", pokazalo je da se smanjio broj roditelja koji nijesu upisali djecu u vrtić iz ličnih razloga, a veći broj roditelja je izjavio da djecu nije upisalo u vrtić iz objektivnih razloga, kao što su velika udaljenost od mjesta stanovanja i nedostatak finansijskih sredstava. Tokom Kampanje organizovani su vrtići na otvorenom, u kojima su umijeće pokazali učenici Umjetničke škole za muziku i balet "Vasa Pavić", kao i glumci i studenti Fakulteta dramskih umjetnosti.

Na kraju Konferencije, Arijana Nikolić Vučinić, generalna direktorica Direktorata u Ministarstvu prosvjete i Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori su izrazili zadovoljstvo izuzetnom saradnjom Ministarstva prosvjete i UNICEF-a. Zaključili su da je zajedničko djelovanje neophodno kako bi se ostvarili ciljevi Strategije i kako bi sva djeca bila uključena u sistem obrazovanja.

IZVJEŠTAJ

**o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na
Interparlamentarnom seminaru pod nazivom:**

**„Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji- regionalna perspektiva“,
održanom 18. i 19. novembra 2015. u Evropskom parlamentu u Briselu**

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode u sastavu: predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i članovi Odbora: Husnija Šabović, prim. dr Izet Bralić i Rešad Sijarić, učestvovali su na Interparlamentarnom seminaru pod nazivom: „Uloga Ombudsmana u modernoj parlamentarnoj demokratiji - regionalna perspektiva“, koji se održava u Evropskom parlamentu u Briselu, 18. i 19. novembra 2015. godine.

Seminar je organizovala Jedinica za pretpristupne aktivnosti Evropskog parlamenta u saradnji sa Kancelarijom evropskog ombudsmana, kao dio Programa podrške Evropskog parlamenta, parlamentima zemalja koje su uključene u proces proširenja za 2015. godinu.

Na seminaru su učestvovali poslanici Evropskog parlamenta, predstavnici Evropske komisije, Kancelarije evropskog ombudsmana, predstavnici institucija ombudsmana iz: Crne Gore, Estonije, Francuske, Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Kosova, Srbije, Turske, kao i poslanici parlamenta: Crne Gore, Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Kosova, Srbije i Turske.

Cilj ovog seminara je razmjena mišljenja i iskustava o ulozi Evropskog i nacionalnih ombudsmana i njihovoj efikasnosti u zaštiti ljudskih prava građana, te utvrđivanju strategije djelovanja u budućnosti, ali i ulozi Evropske komisije.

Prvog dana seminara razgovarano je o četiri teme: odgovornosti institucija Evropske unije i ulozi ombudsmana, sredstvima i resursima koji su neophodni za efikasnu instituciju ombudsmana, Evropskoj mreži ombudsmana i njenom razvoju, kao i saradnji sa civilnim društvom i ulozi opšte javnosti.

Na početku seminara, nakon izjave saučesća porodicama, odata je pošta minutom ćutanja žrtvama stradalog u nedavnom terorističkom aktu u Parizu.

Istaknuto je da je kriza pokazala pukotine u svim demokratijama i da poslije nemilih događaja u Parizu, više ništa neće biti isto.

Evropski ombudsman sa svojim timom, gospođa Emili O'Rajli je istakla da ombudsmani imaju važnu i vitalnu ulogu u nacionalnim demokratijama, priznatu od Evropske unije. Osnovni princip služenja građanima zajednički je, kako nacionalnim, tako i Evropskom ombudsmanu. Tako je uloga ombudsmana u državi dodatni dio odgovornosti da li demokratski sistem funkcioniše, provjeravajući kroz pritužbe da li oni koji donose i oni koji primjenjuju zakone rade dovoljno dobro. Ombudsmani zaista moraju biti nezavisni, pravični, istiniti i odlučni, nepristrasni od uticaja administracije. Oni moraju ispuniti očekivanja građana na pravni lijek. Građani moraju vjerovati ombudsmanima, kao i administracija. U tom smislu je razvoj kodeksa dobre prakse osnov razvoja ove institucije. Transparentnost, etičnost i odgovornost su najvažniji principi - standard na kome počiva rad javne uprave, a građenju povjerenja građana u javnu upravu, trebalo bi da doprinesu nacionalni ombudsmani, pozitivnim djelovanjima u nacionalnim sistemima.

Ombudsmani imaju potencijalno veliku moć: karaktera, medija, javnog mnjenja i saradnje sa parlamentima i zbog toga vitalnu i važnu ulogu, jer dobra demokratija, po njenim riječima, omogućava nam raditi bolje i bez straha. Njihovu ulogu je naročito značajno razviti između građana i zvaničnika. Način na koji Evropski ombudsman pokazuje svoju ulogu je široka osnova jer djeluje po zahtjevima građana Evropske unije, sa ulogom i zadatkom da evropske institucije odgovaraju pred građanima, a u osnovi tog odnosa je transparentnost kao princip. Otuda toliki uspjeh Evropskog ombudsmana u podsticanju evropskih institucija. Drugi rezultat je sve veće objelodanjivanje dokumenata u EU, a kroz princip transparentnosti, bliskom saradnjom sa Evropskim parlamentom i Odborom za peticije, razvio se odnos povjerenja. U tom smislu se kao Evropski ombudsman sastala sa više od 50 poslanika Evropskog parlamenta. Predložila je saradnju Evropskog parlamenta i Evropskog ombudsmana sa nacionalnim ombudsmanima, kao i sa Evropskom komisijom jer, kako je na prvom panelu Paskal Leardini (direktor za odnose sa drugim institucijama - Generalni sekretarijat, Evropska komisija), istakao, Evropska komisija ima veliku interakciju sa građanima svih država poštujući pravila i najbolje standarde transparentnosti i odgovornosti. Tako 60 odsto svih pritužbi koje se upućuju Evropskom ombudsmanu, tiču se Evropske komisije.

Rečeno je i to, šta je sve moguće učiniti kada postoje preporuke Evropskog ombudsmana:

- izvinjenje građanima - kako bi ljudi shvatili da sa druge strane postoje ljudska bića i da se prave greške, što je najniži nivo dejstva;
- traženje prijateljskih rješenja;
- promjene administracija u najtežim slučajevima.

Iako preporuke ombudsmana nijesu pravno obavezujuće one su vrlo moćne. Izvještaj Evropskog ombudsmana dobija puno pažnje, a Evropska komisija mora da objasni šta će uraditi po preporukama ombudsmana, što ima pozitivnu interakciju.

Nela Perest iz Kancelarije Evropskog ombudsmana - zamjenica Kancelara za pravdu Estonije, je ukazala na različita iskustva država članica kao i pristupnih, različite kulture shvatanja o dobroj upravi,

shvatanje principa transparentnosti, zaštitu podataka, što je otvorilo diskusiju u kojoj su učestvovali: poslanik Parlamenta Turske, zatim Džek Memeti, Ombudsman Makedonije, Zoti Igli Totozani, Ombudsman Albanije, Jasmina Džumhur, Nacionalni ombudsman Bosne i Hercegovine, Šučko Baković, crnogorski Ombudsman, Silva Caka iz Albanije, član Odbora za pravna pitanja, javnu upravu i ljudska prava i Socijalističkog pokreta za evropske integracije.

Natali Bežoa iz Kancelarije Ombudsmana Francuske, Irena Lipovic, Ombudsman Poljske i Marta Hirsch Zembinska, šef Jedinice za pritužbe i istrage u Kancelariji Evropskog ombudsmana, ukazale su da je za djelovanje nacionalnih ombudsmana potreban efikasan biro. Novca je sve manje, te sa raspoloživim resursima treba razvijati strategiju za što efikasnije djelovanje.

Zanimljiva su bila iskustva Natali Bežoa iz Kancelarije ombudsmana Francuske o njihovoj uspješnosti u zaštiti prava stanovništva kroz razvijanje tri principa - koje su razvili kroz zaštitu prava građana i prava jednakosti u pristupu pravdi, međunarodnu saradnju kao vrlo bitnu za rad ombudsmana. Takođe, istakli su i razvijenu komunikaciju na visokom nivou, kako sa stanovništvom, tako i sa civilnim društvom. Oko 80 odsto se poštuju preporuke Ombudsmana Francuske što je visok nivo. Kancelarija francuskog Ombudsmana zapošljava 250 ljudi, koji su praćeni sa 400 delegata u zemlji, imaju vezu sa civilnim društvom i dobru praksu razmjene iskustava sa drugim ombudsmanima. U ovu kancelariju godišnje stiže oko 83 000 pritužbi.

Naročito je istaknuta važnost i značaj mreže ombudsmana koja treba da doprinese razmjeni dobrih praksi i pozitivnih iskustava.

Drugog dana Seminara, razmijenile se mišljenja o istraživanju loših praksi u slučaju komplementarnih uloga različitih institucija. Jedna od tema biće i parlamentarni nadzor implementacije zakona i input ombudsmana. Takođe, govoriće se i o razvoju dobrog administrativnog ophođenja u procesu reformi ka EU integracijama.

Drugog dana Seminara razmijenjena su mišljenja o istraživanju loših praksi u slučaju komplementarnih uloga različitih institucija. Jedna od tema bila je i parlamentarni nadzor implementacije zakona i input ombudsmana, a govorilo se i o razvoju dobrog administrativnog ophođenja u procesu reformi ka EU integracijama.

U uvodnom obraćanju Elmar Brook, poslanik Evropskog parlamenta i predsjednik Odbora za vanjske poslove istakao je da postoje problemi u tome što su institucije previše udaljene od građana zbog čega sistem gubi na kredibilitetu i zbog toga je uloga ombudsmana, kao glasa građana veoma važna. Indikativno je da je izlaznost na izborima sve niža i niža. Građani na Balkanu nemaju utisak da učestvuju u političkom životu, da su daleko od politike, naročito mladi. Zbog toga oni gube povjerenje u državu i, zapravo, državu doživljavaju kao neprijatelja. Iako su u njima generacijama, oni državu ne doživljavaju kao dio njih i stvaraju se uslovi za okretanje protiv države. A kad su činjenja nasilja u pitanju treba i to imati u vidu.

Brook je istakao da oni u Evropskom parlamentu i njihovim institucijama razvijaju instituciju ombudsmana u Evropi i, po njegovom mišljenju, tu ima dosta prostora za popravljavanje njegove uloge. Uvjerenja je da mogu mnogo naučiti jedni od drugih i u tom smislu treba napraviti spisak rezultata dobrih praksi. Zapravo je cilj da se građani ojačaju kroz jačanje institucije ombudsmana.

Dennis de Jong, poslanik Evropskog parlamenta i član Odbora za budžetsku kontrolu istakao je problem korupcije i, s tim u vezi, potrebu nadzora. Podsjetio je da je prethodni dan na nivou Evropskog parlamenta, nakon izvještaja revizora, odlučeno da se sprovede istraga u jednom slučaju, što je rijetko. Ali, u cilju nadzora, za mnoge neregularnosti u javnoj upravi potrebno je više raditi na zaštiti uzbunjivača, jer njihova zaštita nije svuda jednaka u Evropi. A oni su veoma važni zbog pokretanja istraga.

Rozita Agnju, koordinator za istrage po sopstvenoj inicijativi- Kancelarija Evropskog ombudsmana, govorila je o dopunskim ulogama tima koju imaju tijela za nadzor. Govorila je o elementima kojim Evropski ombudsman kontroliše lošu upravu. Po njenim riječima loša uprava nameće da Evropski parlament nalaže sprovođenje istrage zbog njenog lošeg upravljanja. Postavilo se pitanje na nivou Evropskog parlamenta šta je loša uprava i dat je Evropskoj komisiji u zadatak da da definiciju loše uprave. Međutim, Evropski ombudsman je dao traženu definiciju: "Loša uprava je kad javni organ ne postupa po

utvrđenim pravilima i načelima u svom postupanju.“. Ova definicija je u upotrebi od 90- tih godina. Npr. kod lošeg zakona pritužbu je neophodno uputiti Evropskom parlamentu. S toga se Evropski ombudsman ne bavi političkim pitanjima, samo kod zloupotreba i prevara. Evropski ombudsman onda obavještava OLAF i nacionalne institucije. Evropski ombudsman ima ovlašćenje da sprovede istragu. U tom slučaju može da se, iako ne mora, pozove državni službenik da da iskaz. Oni vrše inspekciju i uvid u dosijee. Ide se i do same institucije. Evropski ombudsman ne vrši forenzičku istragu kao OLAF, zapravo, vrši analizu dokumenata. Evropski ombudsman ima ovlašćenje vlastite inicijative i, u tom slučaju, može da pokrene ispitivanje loše uprave što ga razlikuje od drugih institucija u rešavanju sistemskih problema. Istaknuto je da je sadašnji Evropski ombudsman g-đa O' Rajli, veoma aktivna: odredila je da se utvrde prava za uzbunjivače da bi se zaštitili kao pokretači istraga; pokrenula važnu inicijativu za kontrolu granica u saradnji sa FRONTEX-om; uvela transparentnost i uravnoteženost sastava radnih grupa za izradu zakonodavstva.

Dennis de Jong je obavijestio učesnike Seminara da će se na vlastitu inicijativu podnijeti izještaj Evropskom parlamentu, ojačavajući na taj način jedni druge.

G-đa Petra Kneuer, direktor za istrage iz Evropske kancelarije za borbu protiv prevara (OLAF) je govorila kako OLAF ulazi u cijelu ovu priču. Kako zajedno sa Evropskom komisijom ima mandat da zaštiti Budžet Evropske unije od zloupotreba i prevara, važan posebno sa stanovišta povjerenja građana koji treba da znaju da se njihov novac troši na odgovarajući način. A ako ne, građani takođe treba da znaju da se novac ne troši na pravi način. Bave se pitanjima korupcije čiji je cilj takođe u sticanju povjerenja građana da se novac iz Budžeta EU troši na pravi način. Na ovaj način, s jedne strane doprinose otvaranju istraga, a sa druge strane jačanju uloge Evropske komisije. Istakla je da su ponosni na rezultate, iako nemaju silu prinude kao policija, u čemu im je važna saradnja sa prisutnim predstavnicima pozvanih država u zaštiti Budžeta EU. Veoma su uspješni iako Evropski ombudsman nije sud ali je uticajan. Imaju pravo na reviziju i za njih je značajno da doprinose razvoju radeći istovremeno transparentno. Ocijenila je da su uzbunjivači vrlo važan izvor za njih i da moraju na djelotvoran način da ih zaštite. Pri tom moraju da učine sve da se zaštite fundamentalna ljudska prava shodno Uredbi 883. Iako su nezavisni i nepristrasni u postupanju, primaju pritužbe na svoj rad. Premda su istrage povjerljive prirode i u radu poštuju pravo zaštite podataka, svako ima pravo da zna stanje stvari. A kad se ne razumije to, onda se ulaže pritužba na rad OLAF -a. Tako i njih treba kontrolisati. Po njenim riječima, srećom, Evropski ombudsman je pokrenuo 7-9 istraga za dvije godine, iako vode po 500 istraga godišnje. Ono što je važno kod istraga je uvid u dokumente i dosijee. Poručila je da je značajno da građani imaju povjerenja u Evropsku komisiju, u Evropskog ombudsmana, u OLAF- da svi rade transparentno. Poručila je prisutnim ombudsmanima, učesnicima Seminara, da u svom djelovanju svi trebaju da imaju hrabrosti i snage, jer samo na taj način mogu pomoći građanima. Zapravo, ombudsman u mnogim slučajevima može biti završno rešenje, da ne dolazi do suda. Denis de Jong je je podsjetio da kad se radi o zemljama pristupa tu nema toliko prevara, ali ima neregularnosti i to je problem za koji se mora naći rešenje, zbog čega je uloga Odbora za budžetsku kontrolu važna.

Nakon izlaganja otvorena je diskusija u kojoj su učestvovali ombudsmani Turske, Crne Gore, Makedonije, u kojoj je ocijenjeno: da ako nema ostalih jakih institucija u sistemu, nema ni jakog ombudsmana; da se mora uzeti u obzir da je institucija ombudsmana preuzeta iz Švedske, ali da se u mnogim zemljama nema politička kultura Švedske; da ulogu ombudsmana treba posmatrati sa strane ombudsmana , ali i sa strane parlamenta; da ombudsmani sa područja zemalja pristupa nastoje da ne uzuraju mnogo politički establišment kada pitanja imaju političku težinu ...

Učesnicima seminara su se obratili i g.đa Urlike Lunaček, poslanik Evropskog parlamenta, Olivije Orhije, glavni savjetnik u Kancelariji Evropskog ombudsmana, Nela Parest, zamjenik Kancelara za pravdu Estonije, Ejdi Hatalaj, poslanik u Evropskom parlamentu, predsjednik Radne grupe o upravnom pravu u EU odbora za pravne poslove. Svi oni su imali jasnu poruku da je dobra uprava uslov zaštite prava grđana, da ombudsmani u zaštiti prava građana u svom postupanju treba da doprinose poboljšanju rada uprave; djelotvornije je da se ispoštuju preporuke ombudsmana nego da se kasnije plaćaju velike odštete; doći će taj trenutak da će zakonodavci željeti da saslušaju ombudsmana. Potrebno je da se primjenjuje Evropski kodeks dobrog administrativnog ponašanja (primjenjuje se u EU sa dobrim rezultatima ne samo na institucije EU i građanima kojima one služe, već i na nacionalne i regionalne uprave širom Evrope, pa i van

nje, od septembra 2001. godine) i svim institucijama naloži njegova primjena do donošenja dobrog administrativnog zakona koji bi zamijenio brojne kodekse. Ovo naročito što se elementi Kodeksa preklapaju sa osnovnim pravom na dobru upravu, predviđenim članom 41 Povelje Evropske unije o osnovnim pravima. Od stupanja na snagu Lisabonskog ugovora decembra 2009.g, Povelja o osnovnim pravima stekla je istu pravnu snagu kao i Ugovori. Rezultat toga je da su sada svi stekli zakonsko pravo na dobru upravu po pitanju svojih poslova od strane institucija Evropske unije.

Ali dosadašnja praksa je nametnula donošenje jednog dobrog administrativnog zakona iz prostog razloga što sve javne vlasti treba da daju objašnjenje za svoje postupanje. Tako će se 28. januara 2016. godine od Odbora za pravna pitanja, koji je godinama podržavao ovu inicijativu i radio na pripremi normi, uputiti Nacrt ovog zakona u zakonodavnu proceduru pred Evropski parlament.

Na kraju je ocijenjeno kao dobrom i inspirativnom idejom da bi se budući sastanci Mreže ombudsmana mogli i trebalo održavati u Briselu, jer bi se tako bliže upoznao rad OLAF-a. Prvi sledeći upriličen je u junu 2016. godine.

IZVJEŠTAJ

o učešću Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanoj 23. i 24. novembra 2015. u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u Sarajevu

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode u sastavu dr Halil Duković, predsjednik Odbora i Rešad Sijarić, član Odbora učestvovali su na Trećoj regionalnoj konferenciji parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, koja je održana 23. i 24. novembra 2015. god. u Sarajevu.

Treću regionalnu konferenciju, koja predstavlja nastavak okupljanja parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska prava koje je započeto 29. i 30. oktobra 2013. god. u Narodnoj skupštini Republike Srbije, a nastavljeno 21. i 22. januara 2014. god. u Regionalnoj školi za javnu upravu u Danilovgradu, organizovala je Zajednička komisija za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, uz podršku Misije OEBS-a u Bosni i Hercegovini.

Tema Konferencije bila je „Uloga komisija u parlamentarnom nadzoru za oblast ljudskih prava“.

Treću regionalnu konferenciju je otvorio: Borislav Bojić, predsjedavajući Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Učesnicima su se takođe obratili Mladen Bosnić, prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma PS BiH i Aleksandar Chuplygin, zamjenik šefa Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

U govorima dobrodošlice istaknut je značaj regionalne saradnje kojom treba da se doprinese mijenjenju stvari na bolje. Osnovni cilj regionalne saradnje je poboljšanje parlamentarne saradnje kao i namjera da se da što veći doprinos pomirenju i promovisanju dobrih odnosa. Istaknuto je da parlamenti u ovom kontekstu imaju bitnu ulogu, jer imaju obavezu u promociji i obezbjeđivanju uslova za uživanje ljudskih prava. Parlamenti imaju posebnu odgovornost da osiguraju poštovanje ljudskih prava i u tom procesu posebne pozicije u skladu sa njihovim ustavnim nadležnostima da predstavljaju narod, parlamentima su povjerena potrebna ovlašćenja da ostvare svoju osnovnu ulogu-zaštitnika ljudskih prava. Predstavnik OEBS-a je istakao da je Misija OEBS-a prepoznala posebnu važnost parlamentarne regionalne saradnje, koja se realizuje još od 2006. godine, izražavajući spremnost da i dalje, zajedno sa ODIHR-om, pruže pomoć u unapređivanju parlamentarnog nadzora, naglašavajući da, iako ljudska prava ograničavaju vlast državi, u isto vrijeme zahtijevaju njenu aktivnu ulogu u obezbjeđivanju uslova za uživanje ovih prava svim građanima.

Predstavnik OEBS-a je istakao da je ova Regionalna konferencija posvećena prezentaciji naučenih lekcija u parlamentarnom nadzoru u oblasti ljudskih prava. Ukazao je na tri efekta parlamentarnog nadzora:

stvaranju uslova za ugradnju međunarodnih standarda u funkcionisanje političkih sistema, pružanje podrške institucijama sistema u implementaciji ljudskih prava i premošćavanje jaza između građana i vlasti.

U okviru sesije „Naučene lekcije u parlamentarnom nadzoru u fokusu ljudskih prava-Parlamentarni nadzor nad institucijama ljudskih prava“ učesnici iz parlamenata Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Crne Gore, Srbije, Slovenije i Makedonije predstavili su iskustva svojih parlamentarnih radnih tijela u ovoj oblasti. Zajednička ocjena izlagača je da je ovaj vid saradnje i razmjene iskustava od neprocjenjive važnosti i izrazili zahvalnost Misiji OEBS-a za pruženu podršku u zemljama regiona. Takođe su izrazili zahvalnost domaćinima za organizovanje sa Misijom OEBS-a ovako reprezentativnog skupa. Većina diskutantata je prepoznala sličnost djelovanja u funkcionisanju skupštinskih radnih tijela iz oblasti ljudskih prava. Istaknuto je takođe da ono što je različito kod svih učesnika može da bude od značaja za sve.

A u okviru sesije na temu „Uloga komisija u parlamentarnom nadzoru- pokretači promjena“ poslanici su razmijenili mišljenja o tome kako parlamenti mogu doprinijeti boljem uspjehu izvršenja politika i zakona iz oblasti ljudskih prava, kako poboljšati parlamentarni nadzor nad izvršnom vlašću i institucijama iz oblasti ljudskih prava i kakva je uloga NVO i aktivista ljudskih prava.

Izlaganja na ove teme imali su predstavnici parlamenata: Republike Albanije- Vasilika Husi, članica Komisije za pravna pitanja, javnu upravu i ljudska prava i predsjedavajuća Potkomisije za ljudska prava, Bosne i Hercegovine-Borislav Bojić, predsjednik Zajedničke komisije za ljudska prava, Republike Hrvatske- Furio Radin, predsjedavajući Komisije za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Kosova-Lirije Kajtazi, predsjednica Komisije za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije, Republike Srbije -Meho Omerović, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, Republike Slovenije-Saša Tabaković, član Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti, BJR Makedonije-Trajčo Dimkov, član Stalne komisije za zaštitu građanskih prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije i Crne Gore-dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode.

Meho Omerović, govoreći o parlamentarnom nadzoru nad institucijama ljudskih prava, naročito je ukazao da Odbor u svom radu saraduje i prati rad Kancelarije za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije, kao i nadležnih ministarstva u zavisnosti o kom pitanju i kojoj oblasti ljudskih prava je reč, a naročito Ministarstva pravde, Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i drugih. Kada je reč o nezavisnim državnim organima postoji veoma intenzivna saradnja sa Zaštitnikom građana, Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti i Poverenikom za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Takođe je istakao da je u cilju efikasne parlamentarne kontrole nad radom Vlade nužna saradnja sa organizacijama civilnog društva. Odbor prati i sprovođenje preporuka nadležnih organa međunarodnih organizacija, a povodom postupanja Republike Srbije u skladu sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama. Istakao da se u Srbiji rad u parlamentarnom odboru razlikuje po tome što imaju model sjednice van sjedišta-organizovanje javnih slušanja po gradovima Srbije na neku od, u tom trenutku gorućih tema iz oblasti ljudskih prava koje tangiraju određenu kategoriju stanovništva, gdje građani mogu predstavnicima vlasti postavljati pitanja. Tim javnim slušanjima obezbjeđuje se direktan TV prenos i pokazale su se dobrim. Finansirane su od UNDP-a i OEBS-a. Na ovaj način su ukazivanjem od strane građana kroz javna slušanja u Odboru donosili zaključke kojim su uticali na mijenjanje loših normi i na taj način unapređivali zakonodavstvo. Svaka tri mjeseca resorno ministarstvo je dužno da putem izvještaja obavijesti šta je urađeno po pitanju zadatih zaključaka, što smatra dobrim modelom koji treba iskoristiti. Takođe, uspjeli su da kod UPR izvještavanja u timu bude jedan član iz Odbora.

U Parlamentu BJR Makedonije ustanovljena je Stalna anketna komisija za zaštitu sloboda i prava građana čiji su nalazi osnova za utvrđivanje odgovornosti nosilaca javnih funkcija. Druga bitna stvar koju je naglasio Trajčo Dimkov je da predsjedavajući Komisije pripada albanskoj opoziciji. 2010. su izglasali Zakon o zaštiti i sprečavanju diskriminacije pri čemu je formirana i državna komisija za zaštitu od diskriminacije.

Davor Vuletić iz Federacije B i H se interesovao za iskustva iz parlamenata regiona- koliko se pridaje važnosti nadzoru po pitanju žalbi građana, i onih nakon presuda. Jedan broj učesnika Konferencije je istakao da imaju slične probleme na tu temu i svi su se složili da ombudsmeni imaju mogućnosti da

utvrde da li je postupanje u suprotnosti ili saglasno sa ljudskim pravima i djeluju preporukama. Po riječima Vasilike Husi takav model je prihvaćen u Albaniji, to su prihvatili ministri koji reaguju na preporuke Ombudsmana i popravljaju situaciju.

Predstavnik Crne Gore, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halil Duković je opisujući karakteristike rada Odbora za ljudska prava i slobode crnogorskog Parlamenta, iznio naša iskustva po kojima se ovo skupštinsko radno tijelo izdvojilo od drugih u parlamentima regiona, a to je donošenje plana rada Odbora svake godine i to na osnovu Izvještaja o napretku Evropske komisije o Crnoj Gori. Identifikovanjem problema na kojima je, po ocjeni Evropske komisije, potrebno raditi u cilju poboljšanja i unapređenja stanja, Odbor, uključujući plan rada Vlade CG, Parlamenta, formuliše buduće aktivnosti kroz svoje, Poslovníkom Skupštine utvrđene nadležnosti, prethodno ga šaljući radi davanja sugestija i predloga na veliki broj adresa i nakon toga razmatra uz široki konsenzus predstavnika Vlade CG, nezavisnih institucija, međunarodne zajednice sa sjedištem u Crnoj Gori, NVO-a, naravno, zajedno sa institucijom Ombudsmana.

Odbor ima veoma intenzivnu aktivnost u svim segmentima koji se odnose na ljudska prava, a njegov rad je apostrofirani i u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014. godinu, kao i u prethodnim godinama, u kojem se navodi: "*Parlamentarni Odbor za ljudska prava i slobode nastavio je da promovise ljudska prava tako što je nastavio da održava sjednice otvorene za javnost, uključujući saslušanja.*"

Odbor za ljudska prava i slobode u okviru nadzorne i kontrolne uloge Skupštine CG_ razmatra izvještaje koji nadležni državni organi i nezavisne institucije dostavljaju Skupštini saglasno obavezi utvrđenoj zakonom, čime se vrši redovna godišnja kontrola i nadzor nad radom organa državne uprave i nezavisnih institucija zaduženih za ljudska prava: Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture i Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama.

Veoma često od nadležnih državnih organa zahtijeva dostavljanje informacija o realizaciji politika u oblasti ljudskih prava i sloboda.

Odbor je, u okviru kontrolne uloge Skupštine, tokom 2013. godine, održao tri kontrolna saslušanja i to: -17. maj 2013. Kontrolno saslušanje Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava, na temu: "Poštovanje obaveza Crne Gore u dijelu preporuka datih u izvještaju ECRI-ja o Crnoj Gori, od februara 2012. godine"

-25. septembar 2013. Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja, koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, na temu: „Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II” i

-22. oktobar 2013. Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja na temu: „Implementacija Zaključka Skupštine Crne, donešenog povodom razmatranja Posebnog izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, a u kontekstu Izvještaja CPT-a (savjetodavno tijelo Savjeta Evrope) nakon posjete misije CPT-a Crnoj Gori, u februaru 2013. god.”.

Predsjednik Odbora je smatrao važnim ukazati i na aktivnosti Odbora u organizovanju konsultativnih saslušanja o pojedinim pitanjima iz njegove nadležnosti pri čemu se izdvaja Konsultativno saslušanje na temu: "Razmatranje modela organizacije, funkcionisanja i načina raspodjele sredstava Fonda za manjine" (15. decembar 2011.), kada je Odbor donio Odluku o formiranju Radne grupe za izradu akata o radu Fonda za manjine koja je imala zadatak da odredi: broj članova Upravnog odbora Fonda za manjine, postupak za izbor članova Upravnog odbora, kriterijume za izbor članova Upravnog odbora, mjerljive i objektivne kriterijume po kojima će se moći jasno utvrditi kvalitet projekata prilikom donošenja odluke o raspodjeli sredstava i model, mehanizme i kriterijume za praćenje i evaluaciju odobrenih projekata, a

nakon toga Vlada Crne Gore je, koristeći i preporuke sadržane u Izvještaju o radu Radne grupe, pripremila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Takođe, Planom aktivnosti Odbora za 2015. godinu, planirano je da se organizuje Konsultativno saslušanje na temu „Unapređenje rada Fonda za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom kroz poboljšanje zakonske regulative“ u saradnji sa nadležnim organima i civilnim sektorom, što će biti nastavak aktivnosti koju je Odbor organizovao održavanjem tematske sjednice u decembru 2014. na kojoj je, u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u prisustvu predstavnika: Ministarstva finansija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Zavoda za zapošljavanje, nevladinog sektora, kao i osobe sa invaliditetom koja je zaposlena po osnovu sredstava Fonda, razmotrio Informaciju o utrošku sredstava opredijeljenih Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Takođe, u cilju jačanja kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta svojim aktivnostima Odbor je značajnu pažnju posvetio implementaciji usvojenih zakona i održao osam javnih tribina, ostvarujući na taj način direktni kontakt sa građanima na lokalnom nivou. Među brojnim javnim tribinama koje su u početku realizovane u saradnji i uz pomoć Misije OEBS-a u Crnoj Gori, a kasnije samostalno na osnovu „Smjernica za organizaciju javnih tribina odbora Skupštine Crne Gore“, koje je kreirala Misija OEBS-a u Crnoj Gori, izdvajaju se:

-27. septembra 2010. Javna tribina na temu: „Predlog Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda i primjena Zakona o zabrani diskriminacije“, održana u Baru;

-martu 2010. Javna tribina na temu: „Rad Odbora za ljudska prava i slobode, sa naglaskom na predstojeće donošenje Zakona o zaštiti od diskriminacije i Zakona o sprečavanju nasilja u porodici“, održana u Bijelom Polju;

-28. februara 2011. Javna tribina na temu: „Prava djeteta-Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana na Cetinju;

-30. septembra 2011. Javna tribina na temu: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana u Kotoru;

-28. oktobra 2011. Javna tribina na temu: „Implementacija Zakona o zabrani diskriminacije“, održana u Beranama;

-30. marta 2012. Javna tribina na temu: „Implementacija Zakona o zabrani diskriminacije“, održana u Podgorici;

-1. juna 2012. Javna tribina na temu: „Implementacija Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom“, održana u Nikšiću i

- 2. marta 2015. Javna tribina na temu: „Prava djeteta- hraniteljstvo“, koju je Odbor realizovao u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori u Herceg Novom.

U svom izlaganju Predsjednik Odbora je, u vezi sa djelotvornošću nadzorne funkcije Odbora za ljudska prava i slobode, istakao da se ona najbolje može prikazati na konkretnim primjerima iz rada Odbora. Ukazao je na nekoliko oblasti gdje je Odbor svojim djelovanjem kroz nadzornu ulogu značajno doprinio poboljšanju stanja:

- Položaj i ostvarivanje prava raseljenih i interno-raseljenih lica u Crnoj Gori su se iz godine u godinu poboljšavali, čemu je značajno doprinio i ovaj Odbor. Počev od posjete članova Odbora za ljudska prava i slobode Kampu Konik I i II i održavanja sastanka sa predstavnicima Koordinacionog odbora za realizaciju aktivnosti Vlade u vezi s Akcionim planom trajnog rješavanja pitanja interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, predstavnicima institucija zaduženih za pitanja RL i IRL lica koja borave u Kampu Konik i predstavnicima međunarodne zajednice (3. jun 2011.), preko razmatranja Informacije o aktivnostima Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II (27. jul 2011.) i razmatranja Izvještaja Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope (ECRI) o Crnoj Gori (7. mart 2012.) do održavanja Kontrolnog saslušanja odgovornih lica iz izvršne vlasti (25. jun 2012.), Odbor je u kontinuitetu pratio stanje u ovoj oblasti i donosio zaključke kojima je obavezivao nadležne organe izvršne vlasti da preduzimaju dalje mjere na planu rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori.

Takođe, Odbor je u skladu sa Planom aktivnosti za 2013. godinu, održao Kontrolno saslušanje Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru na temu: „Poštovanje obaveza Crne Gore u dijelu

preporuka datih u Izvještaju ECRI-ja o Crnoj Gori, od februara 2012. “, s obzirom da je jedna od dvije ključne preporuke ECRI-ja bila da crnogorske vlasti, nakon pune i otvorene konsultacije sa ljudima na koje se to odnosi, pronađu standardni smještaj na raznim mjestima u gradu ili zemlji za stanovnike Konika pripadnike RAE populacije i da zatvore taj Kamp (17. maj 2013.).

Da bi na najbolji način ispratio stepen realizacije zaključaka Odbora za ljudska prava i slobode u ovoj konkretnoj oblasti, Odbor je održao i Kontrolno saslušanje Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, na temu: „Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II“ (25. septembar 2013.).

Tom prilikom zaključeno je da je zajedničkim djelovanjem svih nadležnih državnih organa Crne Gore, u saradnji sa državama porijekla raseljenih i interno-raseljenih lica, a uz pomoć i podršku međunarodne zajednice, ostvaren značajan napredak u ovoj oblasti, o čemu svjedoči i činjenica da je Parlamentarna skupština Savjeta Evrope Rezolucijom 2030, u januaru 2015. godine, prepoznajući napredak u unapređenju i promovisanju ljudskih prava, zatvorila monitoring proceduru u odnosu na Crnu Goru i otvorila post-monitoring dijalog koji bi mogao biti zaključen do kraja 2017. god., ukoliko Crna Gora ispuni zahtjeve koje Skupština smatra neophodnim. Takođe, PSSE je, prepoznajući napore Crne Gore na rješavanju statusa raseljenih i interno-raseljenih lica, Rezolucijom 2030 (2015) ukinula obavezu detaljnog praćenja ove oblasti.

Radi kontinuiteta aktivnosti u ovoj oblasti, a u cilju praćenja stanja, Odbor planira da, u skladu sa Planom aktivnosti za 2015. do kraja ove godine organizuje Kontrolno saslušanje Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, kako bi se upoznao sa postignutim u ovoj oblasti.

-Djelotvorna nadzorna uloga ovog Odbora može se prikazati i na primjeru razmatranja izvještaja Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Odbor je u martu 2011. razmotrio prvi godišnji Izvještaj o radu Agencije za zaštitu ličnih podataka i stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori u 2010. god. Tom prilikom je ocijenjeno da stanje u oblasti zaštite ličnih podataka nije na zadovoljavajućem nivou. Odbor za ljudska prava i slobode podnio je Skupštini Izvještaj sa predlogom zaključka u 15 tačaka. Između ostalog predložio je da Skupština Crne Gore zahtijeva od Agencije da shodno Zakonu o zaštiti ličnih podataka podnese Skupštini posebni izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka do 1. jula 2011. godine, sa pregledom sprovedenih aktivnosti na implementaciji Zakona i poboljšanju stanja u oblasti zaštite ličnih podataka, čime bi se značajno doprinijelo prihvatanju standarda koji postoje u razvijenim demokratskim zemljama, kao i ispunjenju kriterijuma na putu ka Evropskoj uniji. Skupština Crne Gore je, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, donijela Zaključak kojim je obavezala Agenciju za zaštitu ličnih podataka da dostavi Poseban izvještaj kojim će informisati o aktivnostima preduzetim na poboljšanju stanja u oblasti zaštite ličnih podataka. Agencija je postupila po Zaključku Skupštine i dostavila Poseban izvještaj u kojem su sadržane informacije o realizovanim aktivnostima po svim tačkama Zaključka Skupštine Crne Gore. Tako je Odbor za ljudska prava i slobode, koristeći svoju nadzornu ulogu i mogućnost da predloži Skupštini da zahtijeva od Agencije dostavljanje posebnog izvještaja, podstakao Agenciju da preduzme brojne aktivnosti na poboljšanju stanja u ovoj oblasti. Razmatrajući godišnje izvještaje Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Odbor je s pažnjom pratio stanje u ovoj oblasti, predlagao Skupštini donošenje određenih zaključaka kojima je od Agencije zahtijevano preduzimanje aktivnosti na poboljšanju stanja, čime je Odbor, putem nadzorne uloge, doprinio napretku u oblasti zaštite ličnih podataka.

-Takođe kod zaštite i unapređenja prava lica lišenih slobode, kao i na praćenju stanja u ustanovama za smještaj lica lišenih slobode i lica kojima je ograničeno kretanje.

Odbor za ljudska prava i slobode je u kontinuitetu pratio stanje u ovoj oblasti i doprinio njegovom poboljšanju, počevši od upoznavanja sa Preporukama koje je Komitet za sprečavanje mučenja i drugih oblika nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) uputio Crnoj Gori nakon posjete obavljene u septembru 2008. godine, zatim razmatranja Izvještaja ZIKS-a o preduzetim radnjama na osnovu

Preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sadržanih u Konačnom mišljenju iz marta 2010. godine, održavanja Kontrolnog saslušanja direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, na temu "Aktivnosti ZIKS-a u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije i Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sadržanim u Konačnom mišljenju iz marta 2010.", u junu 2011. godine, pa do razmatranja izvještaja i informacija o stanju u ustanovama za smještaj lica lišenih slobode i posjeta ovim ustanovama.

Zahvaljujući inicijativi Odbora za ljudska prava i slobode i zahtjevima za dostavljanje informacija i izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena lica lišena slobode, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je pripremao i Odboru dostavljao na razmatranje informacije i izvještaje.

Odbor u okviru svoje kontrolne i nadzorne uloge u kontinuitetu vrši praćenje aktivnosti koje nadležni državni organi preduzimaju na poboljšanju položaja lica lišenih slobode u skladu sa Zaključkom Odbora kojim se osnažuju Preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

U tom pogledu, Odbor je razmotrio Poseban izvještaj o stanju jedinica Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode (*oktobar 2011. god.*), Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica (*jun 2013.*), Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2013. god. (*mart 2015.*) i Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2014. (*jul 2015.*).

Prilikom razmatranja navedenih Izvještaja Odbor je podržao preporuke Zaštitnika sadržane u izvještajima i upućene nadležnim subjektima, dodatno ih ojačao svojim Zaključcima, a kasnije pratio njihovu realizaciju. U tom pogledu, Odbor je zahtijevao od Uprave policije sačinjavanje i dostavljanje Informacije o postupanju Uprave policije po Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore datim u Posebnom izvještaju o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode iz 2011. god. (*četvrti sjednica Odbora, 6. februar 2013.*) i Informacije o postupanju Uprave policije po Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore datim u Posebnom izvještaju o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode iz 2011. god. (*16. sjednica Odbora, 25. septembar 2013.*). Na sjednicama Odbora je učestvovao Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore/ili predstavnik Institucije pa je bio u prilici da se upozna sa svim aktivnostima Ministarstva unutrašnjih poslova- Uprave policije preduzetim na realizaciji Preporuka Zaštitnika, odnosno Zaključaka Odbora. Takođe, Zaštitniku je dostavljen detaljan Izvještaj o razmatranju Informacija o postupanju Uprave policije po preporukama Zaštitnika datim u Posebnom izvještaju o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode iz 2011. godine, tako da je na osnovu učešća na sjednicama Odbora i Izvještaja Odbora mogao pratiti stepen realizacije svojih preporuka.

Pored navedenih aktivnosti, Odbor za ljudska prava i slobode je organizovao posjetu Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (*novembar 2010.*), Zatvoru u Bijelom Polju (*februar 2014.*) i Pritvorskoj jedinici Centra bezbjednosti u Podgorici (*jul 2014.*) na koje je pozvao i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda kako bi se uvjerili u stanje u ovim ustanovama.

Analizom podataka sadržanih u izvještajima i informacijama dostavljenim Odboru za ljudska prava i slobode, kao i direktnim uvidom u stanje u ustanovama u kojima su smještena lica lišena slobode primjećuje se da je ostvaren značajan napredak, kako u uslovima za smještaj, tako i u odnosu službenika prema licima lišenim slobode. O tome svjedoči broj ispunjenih Preporuka Zaštitnika, kao i činjenica da se slučajevi torture pojavljuju kao pojedinačni i izolovani.

Zaključak je, po riječima Predsjednika Odbora, da se zajedničkim djelovanjem Odbora za ljudska prava i slobode i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, uz spremnost svih institucija za ispunjavanje Preporuka Zaštitnika i Zaključaka Odbora, stanje u ovoj oblasti stalno poboljšavalo, a nadležni organi u kontinuitetu rade na daljem poboljšanju uslova.

- Imajući u vidu da je Zavod "Komanski most" javna ustanova za smještaj lica sa mentalnom ometenošću, Odbor za ljudska prava i slobode je, u okviru svoje nadzorne uloge, posebnu pažnju posvetio praćenju stanja u ovoj Ustanovi i sprovođenju aktivnosti u cilju unapređenja uslova.

Počevši od posjete članova Odbora za ljudska prava i slobode Zavodu "Komanski most" u *oktobru 2010.* održane u cilju realizacije Zaključka Odbora sa sjednica održanih u *martu i aprilu 2010.* kao i

upoznavanja sa preduzetim radnjama na poboljšanju uslova u ovoj Ustanovi, Odbor je vršio kontinuirani monitoring nad stanjem u Zavodu, kao i ostalim institucijama tog karaktera. Pomenutim Zaključkom Odbor je prihvatio neophodnost sprovođenja svih Preporuka Ombudsmana u dijelu neposrednih nadležnosti JU Zavoda „Komanski most” i ostalih srodnih institucija, kao i neophodnost sprovođenja preporuka CPT-a Savjeta Evrope.

Nakon posjete Odbor je zahtijevao od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da sačini Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, što je Zaštitnik i učinio. U Izvještaju je bilo prikazano stanje u Zavodu „Komanski most”, Centru za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ Podgorica, Dječijem domu „Mladost“ u Bijeloj i Specijalnoj bolnici za psihijatrijsko liječenje u Dobroti. Odbor je razmotrio Poseban izvještaj u *aprilu 2011. godine*, sačinio Izvještaj za Skupštinu sa Predlogom zaključka, a Skupština je isti usvojila, čime su obavezane nadležne institucije da rade na daljem poboljšanju stanja u ovim ustanovama.

Vršeci kontinuirani nadzor nad stanjem u Zavodu „Komanski most”, Odbor je u *julu 2011.* razmotrio Informaciju u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja Evropske komisije o stanju u JU Zavod „Komanski most“ i Preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, a na sjednici je zaključeno da su brojni problemi u Zavodu riješeni, uz zajedničko djelovanje Vlade, resornog ministarstva, Odbora za ljudska prava i slobode, nevladinog sektora i medija. Takođe, ocijenjeno je da je neophodnost sprovođenja Preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u kojima su sadržane sve sugestije iz Izvještaja CPT-a, u dijelu neposrednih nadležnosti JU Zavod „Komanski most” ispoštovana i da se po Preporukama postupa.

U cilju kontinuiteta u praćenju stanja u ovoj oblasti, Odbor za ljudska prava i slobode je, u *oktobru 2013.* održao Kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja na temu: „Implementacija Zaključka Skupštine Crne Gore („Službeni list CG“, broj 36/11) donešenog povodom razmatranja Posebnog izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, a u kontekstu Izvještaja CPT-a (Savjetodavno tijelo Savjeta Evrope) nakon posjete Misije CPT-a Crnoj Gori, u februaru 2013.“.

Zaključeno je da je najveći dio Preporuka Zaštitnika, sadržanih u Posebnom izvještaju o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama ispoštovan i konstatovano je značajno poboljšanje uslova.

U *novembru 2014.* obilježeno je 38 godina postojanja i rada Zavoda „Komanski most“, a tim povodom je održana svečanost kojoj su prisustvovali i predstavnici Odbora za ljudska prava i slobode. Tom prilikom ocijenjeno je da su u ovoj Ustanovi stvoreni dobri uslovi života i rada, kao i da je mnogo urađeno na zaštiti i promociji prava korisnika. Zaključeno je da novi ambijent Zavoda pruža daleko veće mogućnosti za korisnike, a da su planovi za unapređenje Ustanove vrlo ambiciozni.

Komparativnom analizom današnjeg stanja u Zavodu „Komanski most“ sa stanjem u prethodnim godinama, nedvosmisleno se može zaključiti da je djelovanjem nadležnih organa, a uz konstantni monitoring i podršku Odbora za ljudska prava i slobode, došlo do izuzetnog unapređenja uslova u ovoj Ustanovi, koja danas može da se poredi sa najrazvijenijim ustanovama te vrste u svijetu. O tome svjedoči i ocjena specijalne savjetnice za prava osoba sa invaliditetom pri Stejt Dipartmentu, Džudit Hjuman, iznešena na sastanku sa predsjednikom ovog Odbora, održanom *7. oktobra 2015.*, da su uslovi u ovoj ustanovi bolji nego u sličnim ustanovama u nekim drugim državama.

U popodnevnoj raspravi bilo je riječi o antidiskriminacijskim zakonima i novinama u pravnim i sudskim sistemima regije u ovoj oblasti.

U raspravi na ovu temu izlaganje i učešće imali su i članovi Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore.

Poslanik Rešad Sijarić je informisao učesnike Konferencije da je Skupština Crne Gore *27. jula 2010.* donijela sistemski Zakon o zabrani diskriminacije.

U Osnovnim odredbama Zakona utvrđen je predmet ovog Zakona, odnosno ostvarivanje zaštite u skladu sa ovim Zakonom, te je apostrofirano postojanje normi o zabrani diskriminacije u drugim zakonima kojima se uređuje ostvarivanje pojedinih prava.

Precizno definisanje samog pojma diskriminacije, kao i definisanje pojmova neposredne i posredne diskriminacije su polazne osnove i temelji ovog zakonskog teksta. Polazna osnova u samom koncipiranju definicija bili su međunarodni dokumenti i definisanje same diskriminacije u tim aktima (pogotovu član 1 Protokola 12 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, član 2 Direktive Savjeta 2000/43/EC i stav 6 Preporuke br.7 ECRI-ja)

Zakonom je i podsticanje na diskriminaciju okarakterisano kao diskriminacija. Zakonom se štiti i svaki/a savjesni/a građanin/građanka koji/a je prijavio/la slučaj diskriminacije ili u bilo kom svojstvu dao/la iskaz pred nadležnim organom u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije-zaštita od viktimizacije.

Posebne mjere i njihovo ograničeno trajanje uređeni su Ustavom, pa je polazeći od ovog ustavnog određenja, konkretno propisano ko su subjekti koji mogu uvesti te mjere. Na taj način, Zakon ima svrsishodnu normu, koja upućuje na konkretnu primjenu člana 8 st. 2 i 3 Ustava i time doprinosi razvijanju mehanizama zaštite od diskriminacije.

Imajući u vidu da se slučajevi diskriminacije mogu desiti i sa pristankom lica da bude diskriminisano, ta voljnost i pristanak žrtve diskriminacije, ovim Zakonom, ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši tu diskriminaciju ili podstiče na vršenje diskriminacije.

U Zakonu o zabrani diskriminacije iz 2010. bili su definisani i posebni oblici diskriminacije kao što su: uznemiravanje, mobing, segregacija, diskriminacija u korišćenju objekata i površina u javnoj upotrebi, diskriminacija u pružanju javnih usluga, diskriminacija po osnovu zdravstvenog stanja, diskriminacija po osnovu starosne dobi, politička diskriminacija, diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, diskriminacija u oblasti rada, diskriminacija po osnovu vjere i uvjerenja, diskriminacija lica sa invaliditetom, diskriminacija po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Posebno je naglašen teži oblik diskriminacije koji treba da bude vodilja sudu prilikom odlučivanja o sankciji ili visini naknade štete.

Smisao izdavanja pojedinih oblika diskriminacije jeste, prije svega, da označi i kvalifikuje one nedozvoljene akte koji se smatraju posebno opasnim za društvenu zajednicu i dopuni eventualne slučajeve moguće diskriminacije koji nijesu sadržani u posebnim zakonskim propisima.

Zakonom je propisano da svako ko smatra da je diskriminisano aktom, radnjom ili nepostupanjem organa i drugih pravnih i fizičkih lica može se obratiti pritužbom Zaštitniku.

Takođe, data je obaveza Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda da, u posebnom dijelu svog godišnjeg izvještaja, obavijesti Skupštinu Crne Gore o uočenim pojavama diskriminacije i preduzetim aktivnostima, kao i mogućnost podnošenja posebnog izvještaja o uočenim pojavama diskriminacije.

Da bi se kompletirao cjelokupni sistem za zaštitu od diskriminacije, pored zaštite koju pruža institucija Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda sa svojim nadležnostima i odgovarajućim mjerama, koje su imanentne tom institucionalnom obliku zaštite ljudskih prava i sloboda, uređena je i oblast sudske zaštite od diskriminacije. Veoma je važno istaći i da je teret dokazivanja da nije došlo do diskriminatornog ponašanja na teretu tuženoga/tužene, što predstavlja standard razvijenih demokratskih društava u borbi protiv diskriminatornog ponašanja. Uređen je postupak pred sudom, tužba, rok za podnošenje tužbe, podnošenje tužbe od strane drugih lica i obavještanje Zaštitnika/ce.

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog Zakona u odnosu na diskriminaciju u različitim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti (pružanja usluga, građevinarstva, zdravstva, prosvjete, rada i zapošljavanja, zaštite na radu, saobraćaja, turizma i dr.). Na ovaj način je jasno utvrđena uloga inspekcije u zaštiti od diskriminacije.

Zakonom je uvedena obaveza svih organa da vode posebnu evidenciju o slučajevima diskriminacije i da istu dostave Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda.

Data je obaveza Ministarstvu za ljudska i manjinska prava da u roku od šest mjeseci propiše formu i obrazac za vođenje evidencija svih slučajeva diskriminacije.

Zakonom su jasno definisani prekršaji koji se sankcionišu ovim Zakonom, s obzirom da su prekršaji u ostvarivanju pojedinih prava definisani drugim zakonima, a krivične odgovornosti definisane krivičnim zakonodavstvom.

Međutim, po riječima poslanika Sijarića, implementacija Zakona o zabrani diskriminacije ukazala je na potrebu za njegovim izmjenama i dopunama kako bi se obezbijedila potpuna i efikasna zaštita od diskriminacije.

Kaznene odredbe koje su bile sadržane u osnovnom Zakonu nijesu obezbjeđivale efikasnu zaštitu od diskriminacije te su pojačane i specificirane tako da su zapriječene visoke kazne za slučajeve počinjene diskriminacije.

Ukazala se potreba za uvođenjem novih, posebnih oblika diskriminacije, koji nijesu bili sadržani u drugim zakonskim propisima, a kojima se upućuje na one nedozvoljene akte koji se smatraju nedopustivim sa stanovišta moralnih standarda, a takođe, mogu predstavljati opasnost po društvenu zajednicu.

Implementacijom osnovnog zakona, ukazala se potreba preciziranja nadležnosti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao institucionalnog mehanizma za zaštitu od diskriminacije. Norme kojima se određuje podnošenje tužbe za počinjenu diskriminaciju su, takođe, zahtijevale unaprijedenu formu. Tadašnjim Zakonom nije bila uređena oblast "zaštitnih mjera" za počinjenu diskriminaciju, čime bi se obezbijedio efikasniji sistem zaštite od diskriminatornog ponašanja i prakse.

Posebni razlozi za izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije bili su i u potrebi usaglašavanja pojedinih odredbi Zakona sa odredbama prava EU, odnosno direktivama o jednakosti, koje su poslužile kao osnov zakonodavne intervencije. Naime, u svojim komentarima na zakonski tekst Evropska komisija je, kao glavni problem identifikovala neusklađenost definicije neposredne diskriminacije sa evropskim zakonodavstvom, zbog činjenice da ne postoji način da se opravda neposredna diskriminacija. Konačno, naprijed navedeni razlozi imaju dodatno utemeljenje u zahtjevima i potrebi usaglašavanja nacionalnih propisa sa normama na koje ukazuju izvještaji u postupku pristupanja Evropskoj uniji, kao i preporuke Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije o snaženju nacionalnog zakonodavstva u borbi protiv ovih pojava.

Tako je Skupština Crne Gore, imajući u vidu navedene potrebe za izmjenama Zakona, 26. marta 2014. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, a glavne izmjene sadržane u Zakonu odnose se na:

- uvođenje promocije jednakosti kao veoma značajne aktivnosti u cilju prevencije diskriminacije,
- kao posebni oblici diskriminacije definisani su: seksualno uznemiravanje, rasna diskriminacija i govor mržnje, dok je mobing kao poseban oblik diskriminacije obrisan jer Zakon o zabrani zlostavljanja na radu koji je donesen 2011 godine formuliše generalnu zabranu zlostavljanja na radu, bez obzira na osnov za njegovo vršenje, pa je na ovaj način otklonjena nelogičnost dvostrukog definisanja istih pravnih pojmova i to na različit način.
- Definicija neposredne diskriminacije je izmijenjena na način što je brisan dio odredbe toga stava u dijelu kojim se opravdava neposredna diskriminacija, jer ne postoji standard kojim se opravdava direktna diskriminacija.
- Kako je diskriminacija lica po osnovu njihovog rodnog identiteta i seksualne orijentacije zabranjena Zakonom, a imajući u vidu da nacionalno zakonodavstvo ne sadrži definicije ovih pojmova, isti su definisani radi njihovog pravilnog razumijevanja.
- Proširena su i precizirana ovlašćenja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda po pitanju diskriminacije, kako bi one bile preglednije, jasnije, konciznije i lakše primjenljive u praksi.
- Precizirana je i mogućnost podnošenja tužbe od strane drugih lica i situacija u kojoj je potreban pisani pristanak za podnošenje tužbe.
- Takođe, "testerima" se neposredno garantuje pravo na tužbu, tj. tužbu može podnijeti i lice u namjeri da neposredno provjeri primjenu pravila o zabrani diskriminacije.
- Utvrđeno je da se tužba u postupku pred sudom može podnijeti u roku od godinu dana od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju, a najkasnije u roku od tri godine od dana učinjene diskriminacije.
- Propisano je vođenje evidencija od strane sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa nadležnog za policijske poslove i inspekcijских organa, kao i rokovi u kojima su ti organi dužni da dostavljaju evidencije Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Potreba donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije uslovila je i donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore u julu 2014. god.

Takođe je informisao da je u julu ove godine donešen novi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, a osnovni razlog za njegovo donošenje se nalazio u potrebi usaglašavanja zakonskog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, kao i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, odnosno, direktivama o jednakosti, a posebno sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom i sa Opcionim protokolom uz Konvenciju.

Na istoj sjednici Skupštine na kojoj je donešen Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Skupština je, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, donijela Zaključak kojim je obavezala Vladu Crne Gore da:

1) uradi analizu svih propisa koji definišu prava osoba s invaliditetom u oblastima koje definiše Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, a koje su obuhvaćene i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, i to u oblastima: informacija i elektronskih komunikacija, saobraćaja, samostalnog života i života u zajednici, porodičnih i bračnih odnosa, zatim zakona koji definišu pravnu, poslovnu i procesnu sposobnost, kao i u oblastima: obrazovanja i stručnog osposobljavanja, zdravstvene zaštite, socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda i u oblasti političkog i javnog života;

2) u što kraćem roku pripremi predloge izmjena zakona iz oblasti saobraćaja, zdravstvene zaštite i socijalne i dječije zaštite, i

3) u svim fazama izrade navedenih propisa budu uključeni predstavnici organizacija lica sa invaliditetom i Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore.

Već su preduzeti koraci da se, u saradnji sa nevladinim organizacijama, svim resornim ministarstvima, predstavnicima Delegacije EU i predstavnicima EK, uradi sveobuhvatna analiza svih zakonskih propisa na koje se odnosi ili se može odnositi zaštita prava osoba sa invaliditetom, kako bi se postigla puna usklađenost standarda postavljenih ovim Zakonom sa svim drugim propisima. Tako je Odbor za ljudska prava i slobode, shodno Dopisu nadležnog Ministarstva za ljudska i manjinska prava, imenovao svog predstavnika u Radnoj grupi za izradu Analize usklađenosti pravnih propisa u unutrašnjem pravnom sistemu sa standardima sadržanim u Zakonu o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Imajući u vidu da je Zakonom o zabrani diskriminacije propisano da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda podnosi Skupštini Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja, poseban dio izvještaja o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti, kao i da je Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore propisano da poseban dio izvještaja kojim Zaštitnik obavještava Skupštinu o uočenim pojavama diskriminacije sadrži: ocjenu stanju u oblasti zaštite od diskriminacije, koja podrazumijeva ocjenu rada organa vlasti, pružalaca usluga i drugih lica, uočene propuste i preporuke za njihovo otklanjanje i analizu zakona, Odbor prilikom razmatranja ovih izvještaja posebnu pažnju posvećuje analizi stanja u oblasti zaštite od diskriminacije.

Prema podacima sadržanim u Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu, koji je Odbor za ljudska prava i slobode razmotrio na sjednici u junu 2015. godine, u 2014. Zaštitnik je imao 54 pritužbe koje su se odnosile na diskriminaciju, od čega je riješeno 44 (81,48%), a 10 predmeta je prenešeno u 2015. god.

Pritužbe u radu odnosile su se na diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije (9), po osnovu nacionalne pripadnosti (8), po osnovu invaliditeta (7), po osnovu pretpostavljenog državljanstva i zdravstvenog stanja (17), mobing (5), po osnovu pola (3), po osnovu stečene stručne spreme (2), po osnovu starosne dobi (1) i uznemiravanja (2).

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković se uključio u diskusiju na temu antidiskriminacionog ponašanja za pojedine ranjive i diskriminaciji najviše izložene grupe, LGBT populaciju ukazujući da je za napredak u ovoj oblasti najvažnija promjena svijesti građana, a za to je potrebno vrijeme. Shodno tome, u Crnoj Gori su poboljšani uslovi za zaštitu od diskriminacije i ostvarivanje prava LGBT populaciji.

Na kraju, Borislav Bojić je rekao da je zadovoljan održanom Konferencijom na kojoj su se svi učesnici složili da se susreću sa istim ili sličnim problemima. Zahvalio je učesnicima na predstavljenim iskustvima i ocijenio da je napravljen korak naprijed u nadzoru i da predstavljanje naučenih lekcija treba da doprinese razvijanju dobrih praksi u svim parlamentima.

Na završetku Treće regionalne konferencije predloženi su zaključci na koje je dat jedan broj amandmana i koji će, nakon usvajanja na sjednici Zajedničke komisije za ljudska prava PS B i H, naknadno biti dostavljeni učesnicima Konferencije.

INFORMACIJA

sa

Konferencije održane 9. decembra 2015.god. povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“ u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze

Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje, u skladu sa članom 66 Poslovnika Skupštine Crne Gore, organizovali su 9. decembra 2015.god. u Skupštini Crne Gore Konferenciju povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava-10. decembra.

Tema Konferencije je bila „Jako želim da zdravlje ne bude više blagoslov za kojim ljudi čeznu, nego ljudsko pravo za koje se bore - Kofi Anan“, u svjetlu potpisane Barselonske deklaracije u borbi protiv tuberkuloze.

Konferencija je organizovana radi promocije Barselonske deklaracije, borbe protiv tuberkuloze, podizanja svijesti o ovoj bolesti, podrške pacijentima i njihovim porodicama, kao i podrške svim subjektima koji se bave prevencijom, otkrivanjem i liječenjem tuberkuloze.

Na Konferenciji su govorili: dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode i potpisnik Barselonske deklaracije, dr Gordana Reljić, direktorica JZU Specijalna bolnica za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ u Brezoviku, Mina Brajović, šefica Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije u Crnoj Gori, dr Olivera Bojović, nacionalna koordinatorica za tuberkulozu i dr Dubravka Lopičić- Mirković, šefica Centra za plućne bolesti i tuberkulozu Doma zdravlja u Podgorici.

Pored poslanika, članova Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, potpisnika Barselonske deklaracije i predstavnika nadležnih institucija koji su govorili u okviru glavnog panela, na Konferenciji su učestvovali: savjetnik Predsjednika Crne Gore Amer Halilović, dr Nebojša Kavarić, direktor Doma zdravlja u Podgorici, dr Božidarka Rakočević, direktorica Centra za kontrolu i prevenciju bolesti u Institutu za javno zdravlje Crne Gore, Ida Ferdinandi, predstavnik Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, Milica Kovačević, predstavnik Crvenog krsta Crne Gore i Vladan Golubović, izvršni direktor NVO „CAZAS“.

Otvarajući Konferenciju, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je tuberkuloza ubila veći broj ljudi nego bilo koja druga zarazna bolest u ljudskoj istoriji, da od nje danas u svijetu godišnje strada oko 1,5-2 miliona ljudi i da je napredak u borbi protiv ove opasne bolesti jako spor. Podsjetio je da su parlamentarci Skupštine Crne Gore: Zoran Jelić, Marta Šćepanović, mr Branka Tanasijević, Ljerka Dragičević, Almer Kalač, Azra Jasavić i on lično potpisali Barselonsku deklaraciju, čime su podržali globalnu inicijativu gdje su se političari različitih zemalja iz različitih političkih partija ujedinili za efikasniju borbu protiv tuberkuloze. Saopštio je da je Deklaracija nastala kao inicijativa poslanika Evropskog parlamenta Nika Herberta i ministra zdravlja Južnoafričke Republike, a do sada ju je potpisalo više od 580 poslanika iz 95 zemalja širom svijeta. Cilj je da se povežu stručnjaci svih zemalja potpisnica- od ljekara, koji postavljaju dijagnozu i određuju terapiju u liječenju do proizvođača lijekova u borbi protiv ove bolesti.

Shvatajući važnost zajedničkog djelovanja u borbi protiv opake bolesti i u želji da Crnu Goru svrstaju u red zemalja koje se zajedničkim snagama bore protiv ove veoma ozbiljne bolesti, potpisivanjem Deklaracije parlamentarci su se saglasili da će u saradnji sa zvaničnim organizacijama, uključujući Svjetsku

zdravstvenu organizaciju, UNITAID, Globalni fond, STOP TB partnerstvo, UNION i UNAIDS, kao i sa nevladinim organizacijama širom svijeta, prevazilazeći političke i geografske podjele, tražiti način da izgradnjom posvećenosti u našoj zemlji i šire izvrše pritisak za efikasniji odgovor na epidemiju tuberkuloze kako bi se postigao cilj Deklaracije- da se iznađe konačno rešenje protiv ove zarazne bolesti.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Vlada Crne Gore donijela Nacionalni program kontrole tuberkuloze u Crnoj Gori (2013-2017) koji predstavlja petogodišnji plan za implementaciju globalne Strategije za kontrolu tuberkuloze u cilju obezbjeđenja boljeg i sveobuhvatnijeg nadzora nad tuberkulozom, unaprjeđenja dijagnostike i liječenja, većeg uključenja zajednice i njenog boljeg informisanja. Jedan od načina za podizanje svijesti o tuberkulozi je pridruživanje Inicijativi koja nema direktne veze sa politikom, već je usko stručna i može samo da donese boljitak generacijama koje dolaze.

Stvaranje adekvatnog okruženja za pogođene tuberkulozom je naša prioritetna obaveza i zahtijeva kontinuiranu borbu protiv stigme i diskriminacije u svim segmentima društva sa posebnim naglaskom na zaposlene u zdravstvu, obrazovanju i socijalnoj zaštiti.

Predsjednik je naglasio da ne smijemo zaboraviti da se univerzalna ljudska prava ne smiju dovoditi u pitanje i da je obaveza svakog od nas da ih štitimo.

U tom cilju, Nacionalnim programom kontrole tuberkuloze definisan je spisak subjekata i institucija zaduženih za kontrolu ove bolesti u Crnoj Gori, koje su razvijene na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.

Uvažavajući činjenicu da svi ljudi treba da budu u mogućnosti da žive bez tiranije bolesti, Predsjednik Odbora je zaključio da je neophodno pružiti svu potrebnu pomoć pacijentima koji se bore sa ovom bolešću, kao i zdravstvenim radnicima koji ulažu napore da se zaustavi epidemija tuberkuloze.

Istakao je da Odbor za ljudska prava i slobode, organizovanjem ove Konferencije, u saradnji sa Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje, a uz učešće lica koja direktno i svakodnevno preduzimaju aktivnosti u borbi protiv tuberkuloze, želi dati svoj skromni doprinos poboljšanju stanja u ovoj oblasti.

Poslanica Marta Šćepanović, moderator Konferencije je zahvalila dr Jovanu Kojičiću koji je poslanike Skupštine Crne Gore povezao sa poslanikom Evropskog parlamenta Nikom Herbertom u cilju potpisivanja Barselonske deklaracije. Podsjetila je da su potpisnici Deklaracije, smatrajući da svaki čovjek, žena i dijete treba da bude u mogućnosti da živi svoj život slobodan od tiranije bolesti, izjavili:

- Da je tuberkuloza ubila više ljudi od bilo koje druge zarazne bolesti u ljudskoj istoriji, da je, često napadajući najugroženije, i dalje odgovorna za milion i po smrtnih slučajeva godišnje, i da treba da bude globalni politički prioritet.

- Da je trenutni napredak u borbi sa tuberkulozom suviše spor, zbog čega će ova bolest u narednim vjekovima ostati prijetnja društvenoj i ekonomskoj dobrobiti miliona građana širom svijeta i da sve vlade moraju prihvatiti da je ubrzavanje napretka u borbi sa ovom bolešću u interesu svih.

- Da tuberkuloza otporna na lijekove jasno ukazuje na neadekvatno suprotstavljanje ovoj bolesti, zbog čega ona mora biti predmet hitnih mjera.

- Da tuberkuloza pacijentima nameće trostruki teret, kombinujući poražavajući uticaj same bolesti, veliki namet liječenja i izolaciju iz društva vođenu stigmatizacijom i strahom i da nacionalni zdravstveni programi moraju rješavati ove probleme uzimajući u obzir sve aspekte bolesti.

Obavezali su se da će koristiti sva sredstva koja su im na raspolaganju da od svojih vlada zahtijevaju kontinuirane mjere, osiguraju neophodne međunarodne i domaće resurse za borbu protiv tuberkuloze i utiču da ova bolest dobije prioritet u političkim agendama.

Poslanica Šćepanović je naglasila da je u tom smislu donešena i Odluka o formiranju nove globalne parlamentarne grupe koja će se zalagati za efikasniju borbu protiv epidemije tuberkuloze, koja će saradivati sa zvaničnim organizacijama, kao što su Svjetska zdravstvena organizacija, UNITAID, Globalni fond, Partnerstvo za zaustavljanje tuberkuloze, Unija u UNAIDS i nevladinim organizacijama širom svijeta, radi zaustavljanja epidemije tuberkuloze.

Saopštila je da je i da današnja Konferencija veoma važna kako sa stanovišta razmjene mišljenja, tako i za definisanje daljih koraka koje treba zajednički preduzeti radi dobrobiti cjelokupnog čovječanstva.

Predstavnici nadležnih zdravstvenih institucija su upoznali učesnike Konferencije s aktivnostima koje preduzimaju na kontroli tuberkuloze u Crnoj Gori, kao i sa iskustvima sa kojima suočavaju svakodnevno.

Dr Gordana Reljić, direktorica JZU Specijalna bolnica za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ u Brezoviku, koja je govorila i u svojstvu predstavnika Ministarstva zdravlja izrazila je zadovoljstvo što učestvuje na Konferenciji na kojoj se analizira program kontrole tuberkuloze u Crnoj Gori. Ukazala je da je tuberkuloza decenijski problem na globalnom nivou koji je prepoznalo i Ministarstvo zdravlja Vlade Crne Gore koje preduzima brojne aktivnosti na njegovom rješavanju. Ministarstvo zdravlja realizuje Nacionalni program kontrole tuberkuloze za period 2013-2017. Ukazala je na važnost obezbjeđivanja brze i kvalitetne dijagnostike oboljelima od tuberkuloze i važnost praćenja liječenja pacijenata koje bi dovelo do prosječnog pada oboljelih od 5% godišnje. Po statističkim podacima koje posjeduju u Specijalnoj bolnici za plućne bolesti, u 2013. godini bilo je 110 novootkrivenih pacijenata sa tuberkulozom, a sada imaju svega 67 novootkrivenih slučajeva registrovane tuberkuloze, tako da su veoma zadovoljni postignutim rezultatom. Kada je riječ o terapijskom tretmanu, ukazala je da tuberkuloza zahtijeva specifičnu terapiju, tzv. tuberkulostatike prvog, drugog i trećeg reda. Bolnica u Brezoviku procjenjuje godišnje potrebe lijekova, a „Montefarm“ obezbjeđuje njihovu nabavku. Sve informacije o tuberkulozi se prikupljaju u nacionalnom registru u Specijalnoj bolnici za plućne bolesti u Brezoviku.

Pojavom multirezistentnih formi tuberkuloze, odnosno pacijenata koji su imuni na postojeći način liječenja, suočavaju se sa problemom, jer je i opasnost kontaminacije po okolinu jako velika. Od 2010-2015. bilo je 14 pacijenata multirezistentne tuberkuloze od kojih je jedna pacijentkinja živa i prešla je u tzv. ekstenzivnu formu, jedna je izliječena, jedan pacijent je odustao od liječenja, dok su tri izliječena u potpunosti, a devet je preminulo. Svaki pacijent koji je na liječenju u Specijalnoj bolnici u Brezoviku je testiran i na HIV.

Nacionalni program kontrole tuberkuloze obuhvata i poseban program za zatvorene prostore i grupe sa povišenim rizikom, kao što su zatvori, izbjeglički kampovi i romska naselja. Nacionalnim programom se insistira na primarnoj zdravstvenoj zaštiti i ukazuje na važnost edukacije ljekara i pacijenata. Ukazala je da Ministarstvo zdravlja preduzima kvalitetne, intenzivne i kontinuirane aktivnosti u ovoj oblasti, kako bi se postiglo izlječenje velikog broja pacijenata. Još jednom je podsjetila da je tuberkuloza bolest od koje svake godine u svijetu oboli devet miliona lica, a umre dva miliona.

Direktorica Specijalne bolnice za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ u Brezoviku, jedine ustanove u Crnoj Gori koja se bavi kompletnom dijagnostikom i terapijom svih oboljenja iz oblasti pulmologije, je saopštila da Bolnica ima šest objekata, a svaki od njih je hospitalni i ima svoju patologiju, polikliniku i administrativni dio, pri čemu funkcionišu kao vrlo kvalitetna cjelina. U posljednjih pet godina urađena je kompletna rekonstrukcija Bolnice, od arhitektonskih djelova do nabavke najsavremenije moderne opreme, a do kraja godine najavila je otvaranje prve pulmološke klinike u Crnoj Gori. Pacijenti oboljeli od tuberkuloze su smješteni u trećem paviljonu i izolovani od drugih pacijenata što je jako bitno za tretman drugih pacijenata čiji je imunitet inače loš. Od 2007. do 2012. je implementiran programa UNDP-a kojim je bila obuhvaćena i Bolnica u Brezoviku, a u okviru projekta postignuti su značajni pozitivni rezultati. Tada je renoviran treći paviljon, a jednim dijelom je obnovljena mikrobiološka laboratorija koja služi za konačnu dijagnostiku.

Tokom sledeće godine planiraju sprovođenje modernih mikromolekularnih dijagnostičkih metoda, brzih metoda dijagnostifikovanja tuberkuloze, s obzirom da se primjenom tim metoda dijagnoza utvrđuje za 2-3 sata, a po sadašnjim metodama potrebno je i do dva mjeseca. Istakla je da je naša nacionalna laboratorija dobila sertifikat od supranacionalne laboratorije u Zagrebu sa kojom imaju odličnu saradnju, navodeći da laboratorija u Zagrebu realizuje mikromolekularne dijagnostičke metode od 2012.

U Bolnici u Brezoviku posjeduju nacionalni registar oboljelih od tuberkuloze i razvili su dobru mrežu sa antituberkuloznim dispanzerima svih domova zdravlja u Crnoj Gori. U 2013. od svih „ležećih“ pacijenata, procenat „ležećih“ pacijenata od tuberkuloze bio je 4,9%, dok u 2015. godini iznosi 2,6%.

Direktorica Specijalne bolnice za plućne bolesti „Dr Jovan Bulajić“ u Brezoviku je apelovala na poslanike i ostale prisutne da im u narednom periodu pruže podršku, prvenstveno u finansijskom smislu.

Mina Brajović, šefica Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije u Crnoj Gori, je pozdravila napore Parlamenta u pružanju podrške ovako značajnoj inicijativi i izrazila nadu da će se dati doprinos u generisanju većeg nivoa podrške kontroli tuberkuloze u Crnoj Gori, kao i doprinos poštovanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Zdravlje je najveći kapital pojedinca, ali i društva u cjelini, kao i mjera razvoja, pri čemu je i samo zdravlje rezultat razvoja. Ukoliko je izdvojeno od društvenog, ekonomskog, socijalnog, političkog razvoja zdravlje ne može doprinijeti humanom razvoju.

Dala je kratak osvrt na globalnu epidemiološku situaciju, s akcentom na stanje u Evropi i predstavila globalni strateški odgovor za zaustavljanje tuberkuloze koji nudi Svjetska zdravstvena organizacija.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, u proteklih 25 godina ostvaren je veliki napredak u kontroli epidemije tuberkuloze na globalnom nivou. Od 1990. mortalitet od tuberkuloze je smanjen za 45%, dok je prevalenca- učestalost obolijevanja od tuberkuloze smanjena za 41%. Incidenca obolijevanja godišnje opada stopom od 1,5%. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, u periodu od 1995. do 2013. procjenjuje se da je u svijetu izliječen 61 milion osoba oboljelih od tuberkuloze. Međutim, tuberkuloza i dalje na globalnom nivou predstavlja ozbiljnu prijetnju po javno zdravlje, što potvrđuju podaci prema kojima jedna trećina ukupne svjetske populacije nosi bacil tuberkuloze i jedan od deset inficiranih tokom života će razviti ovo oboljenje, dok se kod osoba kojima je imuni sistem narušen taj rizik povećava. Statistički podaci ukazuju da svakog trećeg minuta jedna osoba u svijetu umre od tuberkuloze. Tuberkuloza predstavlja vodeći uzrok umiranja osoba koje žive sa HIV virusom i odgovorna je za četvrtinu smrtnih slučajeva u populaciji sa HIV virusom. Tuberkuloza nažalost ne zaobilazi ni djecu, pa se svake godine zabilježi više od 500 000 slučajeva obolijevanja od tuberkuloze u dječijem uzrastu. Zemlje Euro regiona u ukupnom obolijevanju od tuberkuloze učestvuju sa 4%, ali ukoliko se pogledaju podaci o rezistentnoj i multirezistentnoj tuberkulozi, može se zaključiti da Evropa prednjači budući da četvrtina svih slučajeva multirezistentne tuberkuloze potiče iz Euro regiona. Prosječna incidenca obolijevanja u Evropi je 39 slučajeva na 100 000 stanovnika, što je značajno više od incidence obolijevanja u Crnoj Gori.

Šefica Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije u Crnoj Gori je ukazala na faktore koji doprinose da ovaj javno zdravstveni problem globalnih razmjera bude još kompleksniji. Naglasila je problem rezistentnosti bacila tuberkuloze na poznate antituberkulozne lijekove. Istakla je da je multirezistentna tuberkuloza zabilježena u svim regionima svijeta, dok je ekstenzivno rezistentna tuberkuloza zabilježena u preko 200 zemalja svijeta. Jedan od faktora koji dodatno komplikuje situaciju jeste liječenje tuberkuloze, s obzirom da je ono dugotrajno. Šanse za uspješnim liječenjem tuberkuloze, prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, na globalnom nivou iznose 85% pod uslovom da je protokol liječenja primijenjen pravilno i do kraja. Kada je riječ o slučajevima multirezistentne tuberkuloze šanse za izlječenje su 50%.

Tuberkuloza je kompleksan, ne samo zdravstveni, već i finansijski problem, jer finansijski pogađa pojedinca koji je obolio od ove bolesti, ali i njegovo domaćinstvo. Troškovi liječenja tuberkuloze od države do države se razlikuju, a u prosjeku iznose 4 do 7% bruto društvenog proizvoda. S obzirom na prirodu ovog oboljenja i činjenicu da se prenosi putem vazduha, tuberkuloza se sve više posmatra i kao jedan od ozbiljnih rizika po nacionalnu sigurnost.

Vizija Svjetske zdravstvene organizacije je svijet bez tuberkuloze kako nijedna osoba ne bi umirala od posledica ove zarazne bolesti. Tuberkuloza je oboljenje koje nesrazmjerno pogađa siromašne, nerijetko se pojavljuje kao uzrok siromaštva i doprinosi mu, a time stvara još veće nejednakosti između bogatih i siromašnih.

Podsjetila je da su ministri zdravlja zemalja članica Svjetske zdravstvene organizacije na Skupštini Svjetske zdravstvene organizacije u maju 2014. usvojili globalnu Strategiju za efikasnu kontrolu tuberkuloze za period 2015-2035. koja se poklapa sa vremenskim okvirom za realizaciju održivih razvojnih ciljeva koji prepoznaju zdravlje kao jedan od 17 ključnih razvojnih ciljeva. Strategija Svjetske zdravstvene organizacije je koncipirana da prepoznaje tri osnovna stuba na kojima mora počivati efikasan odgovor na epidemiju tuberkuloze. Nema efikasnog odgovora na tuberkulozu ukoliko se ne obezbijedi okvir za integrisano pružanje usluga, kako u liječenju, tako i prevenciji, što podrazumijeva usluge ranog

dijagnostifikovanja, uključujući i testiranje bakterija tuberkuloze na antituberkulozne lijekove, kao i stvaranje adekvatnih uslova za liječenje osoba oboljelih od tuberkuloze. Neophodno je voditi računa da se integrišu programi kontrole tuberkuloze sa programima kontrole HIV infekcije, pruže preventivni programi za osobe koje su u riziku i vrši vakcinacija protiv tuberkuloze. Strateški odgovor Svjetske zdravstvene organizacije ukazuje na potrebu stvaranja ukupnog ambijenta koji će biti u funkciji efikasne kontrole epidemije tuberkuloze.

Šefica Kancelarije SZO u Crnoj Gori je ukazala da je veoma bitna politička posvećenost i opredjeljivanje relevantnih finansijskih sredstava za sektor zdravstva, kao i za program efikasne borbe protiv tuberkuloze. Veoma je važna i saradnja sa civilnim sektorom i stvaranje širokog partnerstva, kao i promovisanje i primjena univerzalne zdravstvene zaštite koja podrazumijeva dostupnost kvalitetne i svima jednako dostupne zdravstvene zaštite. Takođe, sistem mora da obezbijedi finansijsku zaštitu osobe koja je oboljela. Za postizanje uspjeha bitni su nauka i inovacije. Vlade zemalja članica Svjetkse zdravstvene organizacije treba da pruže podršku za borbu protiv tuberkuloze i da djeluju u partnerstvu sa civilnim sektorom.

Svjetska zdravstvena organizacija čvrsto zastupa stanovište da implementacija globalne Strategije i evropskog Akcionog plana za kontrolu epidemije tuberkuloze može biti uspješna samo ukoliko se obezbijedi potpuno poštovanje ljudskih prava. Efikasna kontrola tuberkuloze iz perspektive poštovanja ljudskih prava podrazumijeva sprečavanje rizika da neko oboli od tuberkuloze, obezbjeđivanje dostupnosti kvalitetnim uslugama dijagnostikovanja i liječenja, kao i pristup efikasnim, bezbjednim i kvalitetnim lijekovima. Sve ovo je tijesno povezano sa setom ljudskih prava, kao što su pravo na rad, obrazovanje, adekvatne uslove stanovanja, kao i sa pravom na privatnost, slobodu kretanja, odsustvo diskriminacije i bilo kakvog nehumanog postupanja i ponašanja. U okolnostima kada imamo osobu oboljelu od tuberkuloze, nerijetko se dešava da ta osoba nije saglasna da se liječi i da se primjenjuju određene javno-zdravstvene mjere, kao što su izolacija dok traje infektivna faza i mjera liječenja propisanom terapijom. U takvim okolnostima imamo situaciju da ono što je cilj javnog zdravlja, a to je očuvanje zdravlja svih nas kao zajednice i društva, bude kompromitovan. Cijeli set međunarodno pravnih dokumenata garantuje osnovna prava pojedinca, a sa druge strane je kolektivni interes. Međunarodno pravo obezbjeđuje da se individualna ljudska prava ograniče pozivajući se na koncept javnog zdravlja. Sirakuza poveljom iz 1985. godine koju je usvojio Savjet UN za ekonomska i socijalna pitanja precizno se definiše koji principi moraju biti ispoštovani da bi to ograničenje bilo prihvatljivo u demokratskom društvu. Prvenstveno, ograničenje mora biti utemeljeno na zakonu i sprovedeno na način propisan zakonom, a takođe ograničenje individualnog prava na slobodno kretanje može se realizovati ukoliko je u interesu cilja koji je potreban demokratskom društvu. Ograničenje treba da bude potrebno u demokratskom društvu i mora biti manje restriktivno od bilo kog drugog postojećeg ograničenja, a takođe neophodno je da je utemeljeno na nauci i naučnim dokazima.

Šefica Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije u Crnoj Gori je istakla da Crna Gora kao zemlja koja pretenduje da bude istinska demokratija i država koja kontinuirano i dosledno radi na realizaciji preuzetih međunarodno-pravnih obaveza u oblasti ljudskih prava ne može sebi da dopusti da i jedan pacijent obolio od ekstenzivno rezistentne tuberkuloze bude „iza“ i da se ne vidi, već se svima mora obezbijediti pristup efikasnom lijeku, kao i adekvatnim uslugama dijagnostifikovanja i liječenja.

Istakla je da je Svjetska zdravstvena organizacija podržala nekoliko ekspertskih misija u Crnoj Gori obavljenih 2011, 2012, 2014. i u julu 2015. godine, a nakon svih tih misija ukazano je na nedostatke i nepostojanje osnovnih elemenata za efikasnu kontrolu tuberkuloze u Crnoj Gori. Prije svega, u Izvještaju se navodi da je jedan od ključnih nedostataka nestašica izamiazida, jednog od najvažnijih lijekova za liječenje oboljelih od tuberkuloze. Takođe, ukazano je na odsustvo funkcionalnog sistema za nabavku lijekova druge i treće linije, potrebnih za kontrolu multirezistentne tuberkuloze. Ukazuje se i da postoje suboptimalni uslovi za rad u laboratoriji u Specijalnoj bolnici za plućne bolesti u Brezoviku, jedinoj laboratoriji za tuberkulozu u cijeloj zemlji. Konstatovano je da postoji visok stepen neuslovnosti rada u ovoj laboratoriji, kao i u prostorijama za kliničko zbrinjavanje pacijenata oboljelih od multirezistentne tuberkuloze, što predstavlja ozbiljan problem sa stanovišta kontrole infekcije.

Izrazila je nadu da će poslanici koji utiču na definisanje osnovnih prioriteta u zdravstvu koji moraju biti i finansijski podržani skrenuti pažnju kreatorima ukupne politike i naglasiti da je imperativ da se Specijalnoj bolnici u Brezoviku obezbijede adekvatna sredstva za liječenje boljelih od tuberkuloze.

Dr Gordana Reljić je pojasnila da liječenje pacijentkinje sa ekstenzivnom rezistentnom dijagnozom tuberkuloze mjesečno košta 2 270 eura, a efekat je prilično slab, dok je dr Nebojša Kavarić, direktor Doma zdravlja u Podgorici saopštio da je jako ponosan na uvezanost sistema u liječenju i kontroli tuberkuloze.

Dr Olivera Bojović, nacionalna koordinatorica za tuberkulozu, ljekar koji se u svakodnevnom radu i praksi suočava sa pacijentima oboljelim od tuberkuloze je saopštila konkretne podatke i svoja iskustva. Istakla je da se 2015. godina uzima za godinu procjene učinka prethodne Strategije za zaustavljanje tuberkuloze, pokrenute početkom 1990-ih kada je i proglašena globalna opasnost od ove bolesti. Ocijenila je da je izvjestan napredak postignut. Od 2000. incidenca tuberkuloze na globalnom nivou opada, ali sporo i to 1,5% na godišnjem nivou, dok je stopa prevalence 42% niža u odnosu na 1990. godinu, iako je planirani cilj bio 50%. Stopa mortaliteta na globalnom nivou, prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije za 2014. godinu je 47% manja u odnosu na referentnu 1990. godinu, pri čemu je cilj bio 50%.

Istakla je da je prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije u 2014. bilo 9,6 miliona oboljelih od tuberkuloze od čega je 6 miliona registrovano, a blizu 3 miliona je nedijagnostifikovanih, dok je 1,2 miliona tuberkuloza među HIV pozitivnim osobama. Procjenjuje se da 480 000 novih slučajeva ima multirezistentnu tuberkulozu. Od 2000. godine 37 miliona života je spašeno od tuberkuloze, ali u 2014. godini je procijenjeno 1,5 miliona umrlih od ove bolesti, tako da je i dalje vodeći uzrok smrti među infektivnim bolestima, iako se radi o izlječivoj bolesti.

Globalna strategija za prevenciju, liječenje i kontrolu tuberkuloze usvojena je na Skupštini Svjetske zdravstvene organizacije 2014. godine i ima za cilj kraj globalne epidemije tuberkuloze do 2035, što podrazumijeva smanjenje broja smrti od tuberkuloze za 95% i incidence za 90% u odnosu na 2015. godinu. Kraj globalne epidemije tuberkuloze je izvodljiv jedino dramatičnim padom obolijevanja i smrti od tuberkuloze, kao i eliminacijom ekonomskog i socijalnog opterećenja ovom bolešću. Ukoliko se to ne desi ostaju ozbiljne posledice po globalno javno zdravlje.

Naglasila je da ostvarenje ovih ciljeva zahtijeva volju, upravljanje i odgovornost vlada, jače udruživanje organizacija civilnog društva i zajednice, zaštitu i promociju ljudskih prava i prilagođavanje strategija i ciljeva na nivou zemalja uz globalnu saradnju. Neophodne su bolje i brže dijagnostičke procedure, o čemu je bilo riječi i svih prethodnih godina, a potrebno je sigurnije i lakše liječenje, uključujući kraće režime liječenja novim lijekovima, novim vakcinama, sigurniji i efikasniji tretman latentne tuberkulozne infekcije, da bi se smanjio broj novih slučajeva tuberkuloze koji proističu iz oko 2 milijarde ljudi širom svijeta inficiranih ovim bacilom.

U prethodnom periodu u Crnoj Gori od nevladinih organizacija u projektu kontrole tuberkuloze je učestvovala samo NVO „CAZAS“.

U Crnoj Gori stopa incidence u 2014. bila je 18 na 100 000 stanovnika, što je značajan pad u odnosu na 2005. godinu kada je iznosila 27 na 100 000 stanovnika. Od 2010. Crna Gora je iz zemlje visokog rizika postala zemlja niske stope obolijevanja od tuberkuloze. Istakla je da je cilj za 2015. bio stopa incidence manje od 15 na 100 000 stanovnika.

Od 113 registrovanih slučajeva, 87 je imalo plućnu tuberkulozu, dok je 91 bio novooboljeli, a ostalo su recidivi. Opštine sa stopom obolijevanja većom od nacionalne su Rožaje (39), Bijelo Polje (30), Zabljak (28), Plav (22) i Podgorica (20). Postotak umrlih u 2013. je 7%, a ishod liječenja oboljelih u 2014. nije dostavljen za 30% slučajeva, najviše njih iz Podgorice, a jedan od razloga za to je što ne funkcioniše DOT, kao usluga primarne zdravstvene zaštite.

Bakteriološku potvrdu bolesti imalo je 61% slučajeva što nije na zadovoljavajućem nivou i najniži je postotak u regionu, a savremeni standardi su da bakteriološka potvrda bolesti bude iznad 80%. U Brezoviku se ne primjenjuju brze molekularne tehnike, već samo konvencionalne metode u neuslovnoj laboratoriji, zbog čega se na nalaz čeka četiri i više sedmica, a za to vrijeme pacijenti se liječe skupim antibioticima i zadržavaju u bolnici znatno duže od predloženih standarda, što je neracionalno. Navela je da je naša laboratorija jedina u regionu koja nije uspjela da osavremeni dijagnostičke metode. Cijena tog novog aparata je između 30 i 35 hiljada eura, pa bi se na godišnjem nivou smanjenjem potrošnje

antibiotika uštedjelo za kupovinu tog aparata. Slučajevi sa koinfekcijom tuberkuloze i HIV-a se registruju sporadično, ali je sve više pacijenata sa tuberkulozom među pacijentima na anti-TNF terapiji usled nedostatka specifičnijih i senzitivnijih imunoloških testova za otkrivanje latentne tuberkulozne infekcije. Crna Gora ne posjeduje imunološke testove, već pacijente upućuje u regionalne centre koji su u Beogradu, Zagrebu i Dubrovniku.

U periodu od 2005-2015. kod 13 slučajeva laboratorijski je potvrđena multirezistentna tuberkuloze, od čega u dva slučaja kod novooboljelih, a ostalo kod prethodno liječenih. Rezistencija na lijekove druge linije ne radi se u Crnoj Gori, već u Zagrebu, ali na bazi prijateljskih odnosa, jer isto nije regulisano ugovorom između Crne Gore i Hrvatske, što bi trebalo što prije definisati. Postotak izliječenih u ovoj grupi pacijenata je na izuzetno niskom nivou, oko 30%, a cilj je 70%. Uzrok neuspjeha u najvećem dijelu je otežano i diskontinuirano snabdijevanje lijekovima za liječenje ovih pacijenata, pri čemu je naglasila da je u isto vrijeme neophodno obezbijediti sve lijekove potrebne za liječenje, odnosno nabaviti pet lijekova za liječenje jednog pacijenta. Preporučeno je terapijski režim od strane evropskog konzilijuma za zbrinjavanje ovakvih slučajeva, ali tih lijekova u Crnoj Gori nemamo. Cijena jednog preporučenog lijeka za jednog pacijenta za šest mjeseci liječenja se kreće između 900 i 3000 dolara, a cijena ostala dva lijeka se kreće, po kutiji, između 100 i 110 dolara, dok liječenje traje do dvije godine. Neophodno je razmotriti da li je racionalno za ovakve slučajeve obezbijediti liječenje u nekom evropskom centru ili ipak raditi na jačanju sopstvenih kapaciteta. Zbrinjavanje ovakvih slučajeva je izazov i za mnogo razvijenije sisteme koji imaju iskusan i obučeni kadar, obezbjeđuju lijekove visokog kvaliteta po povoljnijim uslovima nabavke, imaju razvijene laboratorijske kapacitete i centre za smještaj ovakvih pacijenata uređene po savremenim standardima za kontrolu infekcije što Crnoj Gori sve nedostaje. U 2013. godini za liječenje 120 slučajeva sa senzitivnom tuberkulozom za antituberkulotike prve linije je izdvojeno 13 719 eura, a za liječenje tri slučaja sa multirezistentnom tuberkulozom 53 645 eura. Od multirezistentnih oblika tuberkuloze u Crnoj Gori najviše ih je bilo iz Podgorice. Naglasila je da se u skladu sa našim zakonodavstvom ti pacijenti ne mogu primorati na liječenje.

Ukupan budžet za kontrolu tuberkuloze u Crnoj Gori za period 2013-2017. godina je ispod tri miliona eura, od čega dva miliona na primjenu kvalitetne strategije koja u osnovi podrazumijeva jačanje dijagnostičkih kapaciteta i liječenje kvalitetnim lijekovima pod direktnim nadzorom uz kontinuirano snabdijevanje. Mišljenja je da je Crna Gora jedina zemlja u regionu u kojoj se plaća osnovni lijek za liječenje bolesti tuberkuloze, čija proizvodnja je stara 40 godina.

Po riječima dr Bojović, postizanje i ostvarenje vizije po kojoj će svijet biti bez tuberkuloze i Crna Gora bez tuberkuloze zahtijeva mnogo više posvećenosti i odgovornosti nadležnih nego što je to do sada bilo.

Dr Dubravka Lopičić- Mirković, šefica Centra za plućne bolesti i tuberkulozu Doma zdravlja Podgorica je upoznala učesnike Konferencije sa aktivnostima Centra za plućne bolesti i tuberkulozu. Navela je da su to regionalni centri u kojima se pružaju sve preventivne, dijagnostičke i terapijske usluge i mjere pacijentima oboljelim od tuberkuloze i plućnih bolesti. Centar za plućne bolesti i tuberkulozu u Podgorici, kao regionalni centar pokriva područje Danilovgrada, Kolašina i Podgorice, a u Crnoj Gori postoji još deset ovakvih centara, osnovanih za područja od 20 000 do 30 000 stanovnika. Tim u centru čine doktor, dva medicinska tehničara i jedan rentgen tehničar. U Podgorici u Centru rade dva doktora specijaliste pneumoftiziologa, dok su dva doktora na specijalističkom stažu van njihove Ustanove. U cilju prevencije širenja tuberkuloze sprovode sledeće mjere i postupke: rade na otkrivanju tuberkuloznih pacijenata, vrše identifikaciju lica koja su u kontaktu sa oboljelima od tuberkuloze, klinički, radiološki i bakteriološki pregled lica. Bakteriološki pregled podrazumijeva slanje uzoraka u nacionalnu laboratoriju u Specijalnoj bolnici za plućne bolesti u Brezoviku sa kojom imaju dobru saradnju i vrlo brzo dobijaju rezultate. Pozitivan nalaz bacila tuberkuloze znači da je pacijent zaražen pa ga pozivaju i hitno šalju na liječenje u Specijalnu bolnicu za plućne bolesti u Brezoviku. U cilju prevencije širenja tuberkuloze rade tuberkulozne testove, a rade i na otkrivanju latentne infekcije tuberkulozom. Kod 5-10% osoba sa latentnom tuberkuloznom infekcijom može se razviti bolest i to se može desiti nakon niza godina ukoliko imunološki sistem oslabi usled starosti, teške bolesti, alkohola, droga, HIV infekcije ili nekog drugog oboljenja. Sprovode dijagnostičke postupke kod pacijenata kod kojih sumnjaju na tuberkulozu. Sve slučajeve sa

aktivnom tuberkulozom upućuju na liječenje u Bolnici u Nikšiću, gdje se obavlja inicijalna faza liječenja. Daju preporuke za sprovođenje DOT-a, direktno nadziru davanje terapije od strane zdravstvenog radnika. Obavljaju prijavu i odjavu bolesnika u Brezoviku, vrše registraciju slučajeva oboljelih od tuberkuloze. Po podacima koje posjeduju, 46 je bilo slučajeva u 2010, a 38 u 2014. godini, dok imaju dva živa pacijenta oboljela od multirezistentne tuberkuloze.

U cilju prevencije obolijevanja od tuberkuloze neophodna je kontinuirana edukacija zdravstvenih radnika na nivou primarne zdravstvene zaštite, radi ranog otkrivanja tuberkuloze, sprečavanja recidiva i multirezistentnih formi tuberkuloze. U cilju unapređenja programa DOT-a, odnosno direktno nadziranog uzimanja terapije od strane zdravstvenog radnika, neophodna je edukacija zdravstvenih radnika na nivou primarne zdravstvene zaštite, ali i pacijenata. Ukazala je i na značaj redovnog uzimanja terapije, jer uspjeh liječenja zavisi i od sposobnosti pacijenta da se pridržava propisanog terapijskog režima.

Imajući u vidu da se 50% pacijenata javi u već odmakloj fazi bolesti, neophodno je poboljšati prevenciju u cilju ranog otkrivanja tuberkuloze, jer kašnjenje u liječenju ima za posledicu lošiji ishod liječenja, što rezultira daljim smanjenjem disajne funkcije, lošijim načinom života, što može rezultirati smrtnim ishodom. Dijabetes i HIV predstavljaju dodatni izazov za pacijenta u liječenju tuberkuloze, pa je rano otkrivanje ove bolesti veoma bitno. Stoga je veoma važno širenje znanja o tuberkulozi. Potrebno je poboljšati kontrolu za vulnerabilnu populaciju, migrante, bivše zatvorenike, alkoholočare, beskućnike, zavisnike od psihoaktivnih supstanci i mentalno oboljele u smislu razvoja posebnih mjera za pripadnike ove populacije. Neophodno je obezbijediti dostupnost lijekova protiv tuberkuloze u svakom momentu za svakog pacijenta, jer je kontinuitet liječenja veoma bitan. U praksi se suočavaju sa problemom u kontinuitetu liječenja tuberkuloze, jer ima pacijenata koji ne mogu da plate lijek, a nekad nema osnovnog antituberkulotika, izoniazida, navodeći da jedan njen pacijent nije ni za novac mogao naći taj lijek. Nije samo problem što lijeka nema u javnoj zdravstvenoj ustanovi, već ni u privatnim. Dešava se da tog lijeka nema s vremena na vrijeme, pa postoji opasnost za pojavu recidiva i multirezistentnih formi tuberkuloze. Preporuka je da lijekove protiv tuberkuloze propisuju samo pneumoftiziolozi kako bi se posjedovala i adekvatna statistika tih pacijenata.

Direktorica Bolnice u Brezoviku dr Reljić je saopštila da liječenje svih pacijenata koji imaju dijagnozu tuberkuloze finansira država Crna Gora. Dr Olivera Bojović je dodala da izoniazid jeste na pozitivnoj listi, ali nije to usklađeno u kompjuterskom sistemu, pa pacijenti i kad ima lijeka u državnoj apoteci, isti moraju da plate, dok je preporuka privatnim apotekama bila da ne nabavljaju i ne prodaju antituberkulotike. Navela je da nije problem ni u Montefarmu, jer na lageru ima tog lijeka, ali je problem u distribuciji perifernim apotekama koje blagovremeno ne trebaju taj lijek.

U vezi s navedenim problemom, poslanica Azra Jasavić je ocijenila da je problem u komunikaciji i smatra da nacionalni koordinator treba da ima kontakt sa Montefarmom i da posreduje u distribuciji lijeka prema perifernim apotekama. Dr Bojović je saopštila da je neophodno da je ljekar obavijesti o nedostatku lijeka, nakon čega ona kao koordinator posreduje kod Montefarma.

Zaključujući Konferenciju poslanica Marta Šćepanović je pozvala poslanike da prilikom razmatranja Predloga zakona o budžetu za 2016. godinu razmotre mogućnost da se obezbijede dodatna sredstva za rješavanje nekih od navedenih problema, a predstavnike nadležnih državnih organa zadužene za implementaciju Nacionalnog programa kontrole tuberkuloze u Crnoj Gori (2013-2017) da ulože dodatne napore i apliciraju za sredstva kod međunarodnih organizacija i fondova, kako bi se obezbijedili dodatni izvori prihoda neophodni za realizaciju brojnih programskih aktivnosti.

Izrazila je očekivanje da će međunarodne organizacije, u skladu sa njihovim programskim opredjeljenjima, a shvatajući važnost ovog pitanja, biti spremne da, u skladu sa njihovim mogućnostima, izađu u susret. Takođe, izrazila je nadu da će i nevladin sektor biti aktivan na ovom polju, te da će se sinergetskim djelovanjem svih relevantnih subjekata, uz pomoć međunarodne zajednice, preduzimati dalje aktivnosti u ovoj oblasti, što bi trebalo da doprinese konstantnom poboljšanju stanja.

INFORMACIJA

**o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Konferenciji
“Migracije i izbjeglička kriza”,
održanoj povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava
10. decembra 2015. godine u EU info centru**

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na Konferenciji “Migracije i izbjeglička kriza” koju su, povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, organizovali Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, Misija OEBS-a u Crnoj Gori i NVO “Građanska alijansa”.

Na Konferenciji su govorili: Duško Marković, potpredsjednik Vlade Crne Gore, Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Nj.E. Mitja Drobnič, šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Nj.E. Janina Hrebičkova, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Mustafa Server Caylan, šef Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori i Ivana Jelić, profesorica međunarodnog prava na Univerzitetu Crne Gore i članica UN Komiteta za ljudska prava.

Potpredsjednik Vlade Crne Gore Duško Marković je saopštio da se Evropa danas suočava sa najvećom humanitarnom krizom od Drugog svjetskog rata, naglašavajući da o njenom obimu i intenzitetu najbolje svjedoči činjenica da je Šengenski sistem, kao jedna od najznačajnijih tekovina evropske integracije doveden u pitanje. Uz to, sa najviših adresa mogu se čuti i pesimistički tonovi o budućnosti same Evropske unije.

Dok Unija još uvijek traga za formulom održivog rješenja, Zapadni Balkan se sve više prepoznaje kao jedan od ključnih partnera u stabilizaciji krize. Potpredsjednik Marković je ocijenio da su „Migracije i izbjeglička kriza“ prava tema za konferenciju povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, naglasivši da mogućnost da se migrantska ruta preusmjeri preko Crne Gore predstavlja dodatni razlog da se ovim pitanjem bavimo u Crnoj Gori.

Saopštio je da iskustvo Crne Gore u izbjegličkim krizama iz vremena raspada bivše Jugoslavije, a i kasnije, čini Crnu Goru spremnom i za nove izazove. Istakao je da naša država te izazove nije čekala, već im je išla u susret, temeljno se pripremajući za eventualni priliv migranata.

Podsjetio je da je Vlada Crne Gore u novembru usvojila Plan djelovanja u slučaju mogućeg priliva izbjeglica i migranata koji ima za cilj da obezbijedi najveće moguće poštovanje ljudskih prava izbjeglica i migranata u Crnoj Gori, a njime su planirane i mjere kako bi ostvarila bliska saradnja sa susjednim zemljama, zemljama moguće destinacije, kao i sa zemljama porijekla, tamo gdje se to smatra potrebnim i u skladu sa međunarodnim obavezama Crne Gore. Planom su obuhvaćeni svi aspekti eventualnog priliva migranata: lokacije mogućih prelaza na granicama Crne Gore, logistički centri, evidencija, ljudski resursi, smještajni kapaciteti, bezbjednosna pitanja, zdravstvena i socijalna zaštita, pravna pomoć i transport.

Formiran je Koordinacioni odbor i Operativni tim za implementaciju Plana, u čemu će Crnoj Gori podršku dati UNHCR i Međunarodna organizacija za migracije u skladu sa njihovim mandatom.

Marković je naglasio da će u fokusu pažnje nadležnih organa biti ljudska prava migranata, a sva lica koja budu radila na terenu biće obavezna da poštuju humanitarne principe, posebno načela nepristrasnosti, neutralnosti, nezavisnosti i humanosti. Dodao je da je posebna pažnja posvećena majci i djetetu, za koje će biti formiran poseban ugao, što korespondira sa preporukama Foruma ministara pravde i unutrašnjih poslova Evropske unije i Zapadnog Balkana, održanog u Sarajevu.

Potpredsjednik Marković je podsjetio na zajedničku ocjenu ministara pravde i unutrašnjih poslova Evropske unije od 8. oktobra 2015. u Luksemburgu, na kojoj su učestvovali i ministri država Zapadnog Balkana kada je saopšteno da svi moramo biti spremni na krizu koja će potrajati i deceniju. U tom smislu, naglasio je da Vlada Crne Gore i država Crna Gora spremno dočekuju eventualni priliv izbjeglica i migranata. U ovoj spremnosti, ne treba gubiti iz vida potrebu za podrškom Evropske unije državama našeg regiona koje su pogođene izbjegličkom krizom, jer im je potrebna osnovna humanitarna pomoć, ali i pomoć u izgradnji prijemnih i smještajnih kapaciteta, na način zaključen u Deklaraciji ministarskog sastanka u Luksemburgu.

Za Crnu Goru su posebno značajne odredbe Deklaracije kojima se prepoznaje značaj uključivanja MARRI Inicijative i ostvarivanja ciljeva Deklaracije, kao jedinstvene inicijative za države iz regiona

Zapadnog Balkana, koja za cilj ima promovisanje tješnje regionalne saradnje i sveobuhvatnog, zajedničkog i usklađenog pristupa pitanjima azila, migracija, kontrole granica i viznog režima.

Potpredsjednik Vlade Duško Marković je saopštio da Crna Gora stavlja svoj potpis ispod zaključka da su stabilnost, kvalitetno upravljanje i zajedničko djelovanje ključni pravci daljeg razvoja sistema upravljanja migracijama i izbjegličkom krizom na nivou Evropske unije, država Zapadnog Balkana i Istočnog Mediterana. Tako je i pozdravljen dogovor postignut na Samitu Evropska unija-Turska i usvajanje zajedničkog akcionog plana koji ima za cilj smanjenje migracionog pritiska na države našeg regiona.

Potpredsjednik Vlade je naglasio da će Crna Gora u suočavanju sa migrantskom krizom poštovati i pratiti politiku država članica Evropske unije, prilagođavajući svoje mehanizme svim okolnostima koje ta situacija nosi sa sobom.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da je izbjeglička kriza u Evropi i zemljama Evropske unije i dalje izražena i sasvim je izvjesno da će se nastaviti. Ocijenio je da neke zemlje Evropske unije i Balkana nijesu na pravi način odgovorile na krizu pribjegavajući mjerama koje nijesu humane i nijesu u skladu sa evropskim demokratskim vrijednostima, iako je u pojedinim zemljama odnos prema izbjeglicama bio različit. Podsjetio je na slučajeve policijskog disciplinovanja izbjeglica na graničnim prelazima, upotrebe suzavca, rastjerivanja izbjeglica, zatvaranje granica, podizanja ograda, držanja izbjeglica na otvorenom prostoru i nehumanog odnosa prema njima. Ocijenio je da su to neprihvatljivi postupci koji zaslužuju svaku osudu. S druge strane, bilo je zemalja koje su postupale veoma humano i u skladu sa međunarodnim izbjegličkim pravom, pokazujući na taj način svoj demokratski kapacitet. S obzirom da su izbjeglice posebno ranjiva grupa ljudi, naročito žene i djeca, stari i bolesni, teško je zamisliti čovjeka u gorem položaju od tog kad izgubi sve sem vlastitog života.

Zaštitnik smatra da odnos prema ovim licima mora biti human i civilizovan. Aktuelnu situaciju karakteriše i dalje veliki broj novopridošlih lica što uzrokuje preopterećenost azila i prihvatnih centara u zemljama prijema i tranzita. Naveo je da su u državama prijema i tranzita prisutni legitimni razlozi za zabrinutost zbog prihvata migranata i izbjeglica. Takođe, prisutan je strah od terorizma, pri čemu terorizam i drugi problemi vezani za bezbjednost ne smiju da umanjuju ostvarivanje svih ljudskih prava, uključujući i prava migranata i izbjeglica.

Razmjere migrantske krize ne mogu umanjiti suverenitet država u odlučivanju o politici koju će primjenjivati prema migrantima i izbjeglicama, uključujući i vršenje kontrole državnih granica. Države su dužne da izvršavaju međunarodne i evropske obaveze u oblasti zaštite ljudskih prava obezbjeđivanjem odgovarajućih procedura za utvrđivanje prava na traženje i ostvarivanje azila, kao i utvrđivanjem uslova pod kojima migranti i izbjeglice mogu da ostanu na njihovoj teritoriji, uz obavezu obezbjeđivanja poštovanja načela zabrane protjerivanja.

Crnu Goru je za sada zaobišao migrantski talas koji pogađa zemlje regiona, ali postoji mogućnost preusmjerenja migrantske rute preko crnogorske teritorije. Zaštitnik je saopštio da ohrabruju informacije o aktivnostima Crne Gore na ovom polju, ali se postavlja pitanje da li je Crna Gora spremna da prihvati masovniji priliv izbjeglica. Imajući u vidu dosadašnje razmjere izbjegličke krize i iskustva zemalja regiona, Zaštitnik je mišljenja da Crna Gora ne može sama da se nosi sa masovnim talasom izbjeglica, zbog čega joj je potrebna pomoć Evropske unije. Podsjetio je da je Crna Gora u svojoj istoriji više puta pokazala visok nivo solidarnosti i humanosti primajući veliki broj izbjeglica. Posmatrano s aspekta ljudskih prava i sloboda, veoma je značajno što je Crna Gora kao članica i potpisnica konvencija i protokola o statusu izbjeglica uglavnom uskladila svoje zakonodavstvo sa pravnom tekovinom Evropske unije. Važeći Zakon o azilu uređuje principe, uslove i postupak za azil, priznavanje statusa izbjeglica i odobravanje dodatne i privremene zaštite.

Baković je saopštio da je institucija Ombudsmana u dosadašnjem ostvarivanju svog mandata stekla određena iskustva u zaštiti prava izbjeglica i migranata. Redovno prate stanje ljudskih prava lica koja traže azil u Crnoj Gori. Takođe, intenzivno razmjenjuju iskustva sa ombudsmanima iz zemalja okruženja, a posebno iz zemalja tranzita. Informisao je učesnike Konferencije da je krajem novembra 2015. u Beogradu održana regionalna konferencija kojoj su prisustvovali ombudsmani i druge institucije za zaštitu ljudskih prava zemalja tranzita i zemalja krajnjeg odredišta. Na Konferenciji je usvojena Deklaraciji o zaštiti i promociji prava izbjeglica i migranata kojom su utvrđena određena opšta načela, kao i obaveze koje su

ombudsmani preuzeli u izbjegličkoj krizi, a koje će biti usmjerene na zaštitu i promociju prava migranata u skladu sa međunarodnim i regionalnim standardima ljudskih prava.

Zaštitnik je zaključio da ljudska dimenzija migracija ne smije biti manje važna od pitanja bezbjednosti i zaštite granica.

Mitja Drobnič, šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je ocijenio da je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima u kojoj se govori o urođenom dostojanstvu i jednakim i neotuđivim pravima svih članova ljudske porodice sve aktuelnija. Nakon tragedije koja je nedavno zadesila Pariz, u kontekstu tekućih migracionih izazova u Evropi, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima djeluje važnija nego ikada ranije. Danas se Evropa suočava sa najtežom izbjegličkom krizom od Drugog svjetskog rata. Procjenjuje se da je od kraja proljeća 2015. godine preko 200 000 migranata prošlo Zapadnim Balkanom. Osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita prolaze kroz zemlje Zapadnog Balkana koristeći ih kao tranzitne puteve.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je naglasio da migracije ne mogu biti tretirane kao problem pojedinačnih zemalja, već je to evropski i globalni problem koji zahtijeva kolektivni odgovor i solidarnost. Evropska unija cijeni pomoć zemalja tranzita i njihovu spremnost da u potpunosti preuzmu svoje odgovornosti. Da bi sanirala posledice izbjegličke krize Evropska komisija se obavezala da izdvoji ukupno 200 miliona eura humanitarne pomoći u 2015. godini. Što se Crne Gore tiče, Evropska unija je pružila 2, 63 miliona eura pomoći za aktivnosti koje imaju za cilj da se tražiocima azila i migrantima obezbijedi adekvatna zaštita. U narednom periodu planirano je dodatnih 10 miliona eura za podršku integrisanom upravljanju granicom.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je podsjetio na riječi predsjednika Evropske komisije Junkera koji je ukazao da države pogođene krizom ne bi trebalo da pričaju jedna o drugoj, već jedna sa drugom. Izbjeglice treba tretirati na humani način kako bi se izbjegla humanitarna tragedija u Evropi.

U rješavanju ovog velikog humanitarnog izazova Evropska unija naglašava svoju snažnu posvećenost poštovanju međunarodnog prava i obaveza u oblasti ljudskih prava. Poštovanje dostojanstva izbjeglica i migranata i zaštita njihovih prava i dalje je prioritet, a posebna pažnja će se posvetiti zaštititi ugroženih grupa.

Šef Delegacije EU u CG je naglasio da je Evropska unija istakla svoju posvećenost saradnji sa agencijama Ujedinjenih nacija, fondovima, međunarodnim organizacijama i relevantnim nevladinim organizacijama koje pružaju podršku izbjeglicama u regionu. Zaključio je da svi moraju raditi kako bi izbjeglice koje dolaze u Evropu osjetile dobrobiti Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, a Evropska unija će nastaviti da pruža pomoć i zaštitu ranjivim grupama gdje god da su, odakle god da dolaze i kuda god da idu.

Janina Hrebičkova, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori je ocijenila da u potrazi za rješenjima krize u Evropi ne smijemo zaboraviti na značaj ljudskih prava, jer svi zajedno moramo osigurati zaštitu ljudskih prava i dostojanstva onih koji su pogođeni ratom, siromaštvom, diskriminacijom i nasiljem. Zatvaranje granica, podizanje ograda i upotreba prekomjerne sile protiv ljudi koji su iz raznih razloga pobjegli iz svoje zemlje i koji su žrtve akutnog kršenja ljudskih prava nije u skladu sa obavezama poštovanja ljudskih prava na šta su se obavezale sve zemlje potpisnice Deklaracije.

Šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori je podsjetila da je ovogodišnji Dan ljudskih prava posvećen pokretanju jednogodišnje kampanje obilježavanja pedesetogodišnjice Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Izrazila je zadovoljstvo što se u Crnoj Gori radi na poboljšanju razumijevanja ljudskih prava i što postoji politička volja da se obezbijedi puno poštovanje svih ljudskih prava. Politička i istorijska prekretnica koju je označila Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima znači puno ne samo za Crnu Goru, region i Evropu, već za čitavi svijet.

Puno poštovanje, zaštita i promovisanje ljudskih prava su veoma važni, pa Misija OEBS-a planira sledeće godine da organizuje regionalnu konferenciju na kojoj će biti riječi ne samo o ljudskim pravima žena i muškaraca, već i o njihovoj ulozi, konceptu ravnopravnosti polova, promovisanju mira, pitanju migracija, bezbjednosti i sprečavanja konflikta, izgradnji demokratskih društava, što podržava UN Rezolucija 1325. Istakla je da nije moguće baviti se pitanjem održivog razvoja, mira, sigurnosti, sprečavanja konflikata, migracijama ili bilo kojim drugo geopolitičkim izazovom ako se iz tih procesa izuzmu žene koje

predstavljaju polovinu svjetske populacije. Vjeruje da su svi svjesni činjenice da tek kada sve žene budu imale jednaka prava i jednak pristup pravdi, kada djeca, starije stanovništvo i lica sa posebnim potrebama budu u praksi imali sva njihova prava, tek tada ćemo moći zaključiti da smo uspjeli.

Mustafa Server Caylan, šef Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori je saopštio da smo poslednjih mjeseci svjedoci velikog talasa izbjeglica, jer se preko 900 hiljada lica iz Sirije, Avganistana i Iraka uputilo preko Sredozemnog mora, bježeći iz konfliktnih zona radi spašavanja sopstvenog života. Po međunarodnom pravu ova lica mogu da traže azil, shodno Konvenciji iz 1951. godine, a države su u obavezi da im obezbijede adekvatan tretman. Region Jugoistočne Evrope je posebno pogođen talasom izbjeglica zbog čega je veliki pritisak i na vlade ovih zemalja. Istakao je da je UNHCR zabrinut zbog najnovijih ograničenja duž granica nekoliko država, jer podizanje ograda nije rješenje za izbjegličku krizu. Takvi postupci mogu navesti izbjeglice da krenu na još opasnije prelaskе granica i budu izloženi krijumčarenju ljudi. Šef Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori naglašava da se prava izbjeglica moraju poštovati i da u rješavanju njihovih pitanja sve evropske države moraju djelovati zajednički, jer je potreban sveobuhvatan pristup. Takođe, potrebno je poboljšati uslove prihvata u zemljama u koje izbjeglice dolaze, jer se ne smije dozvoliti da se izbjeglice suočavaju sa novim prijetnjama. Saopštio je da izbjeglice žele da se integrišu u društvo i državu u koju dođu i na brojne načine daju podršku zajednicama koje ih prihvate i u kojima žive.

Šef Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori je zaključio da UNHCR pozdravlja crnogorsku politiku otvorenih vrata po pitanju prihvata izbjeglica. Svjedoci smo da je Crna Gora jedna od zemalja sa najvećim brojem izbjeglica po glavi stanovnika u Evropi. Iako nema indicija za masovnim prilivom izbjeglica u Crnoj Gori, UNHCR veoma cijeni aktivnosti koje su crnogorske vlasti preduzele u pripremi na eventualni masovni dolazak izbjeglica.

Ivana Jelić, profesorica međunarodnog prava na Univerzitetu Crne Gore i članica UN Komiteta za ljudska prava je ocijenila da je nakon 67 godina od usvajanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, kao minimuma zajedničkih standarda o poštovanju ljudskih prava tadašnje međunarodne zajednice, stanje zaštite ljudskih prava na univerzalnom planu daleko od zadovoljavajućeg, a kriza u zaštiti ljudskih prava pojačana je izbjegličkim krizama koje su se desile ove godine. Za međunarodno pravo to je novi, ali ne i nepoznati izazov. Ukazala je na važnost zajedničkog djelovanja svih kako bi se pomoglo licima, kao što su migranti, izbjeglice, azilanti i apatridi kada se nađu u nepovoljnom položaju.

Naglasila je da izbjeglice i raseljena lica potpadaju pod direktnu zaštitu međunarodnog prava. Drugačija je situacija sa azilantima i migrantima gdje su i obaveze drugačije. Postavlja se pitanje koliko države danas poštuju svoje međunarodne obaveze, a jedna od najbitnijih je pružanje utočišta i zaštite osnovnih ljudskih prava izbjeglica. U ovom kontekstu posebno je važna obaveza zabrane protjerivanja i vraćanja izbjeglica na mjesta gdje im je život ugrožen.

U kontekstu aktuelnih migracionih kretanja u kojima je ključna destinacija Evropa u medijima i na društvenim mrežama često se nazivi izbjeglice i migranti koriste kao identični, a važno je ukazati da iz njihovog različitog pravnog statusa, po međunarodnom pravu proističu i različite obaveze država. Profesorica Jelić je pojasnila da su izbjeglice lica koja su zbog oružanih sukoba i prirodnih katastrofa prinudno morala napustiti svoja ognjišta kako bi spasili svoje živote i njihov povratak u države porijekla nije moguć dok ne prestanu prijetnje po njihov opstanak. Faktor prinude kao uzrok raseljenja izbjeglica je jedan od konstitutivnih elemenata za sticanje izbjegličkog statusa. Kako bi se njihovo ljudsko dostojanstvo sačuvalo i osigurao život u državi prijema izbjeglice uživaju direktnu zaštitu međunarodnog prava i imaju specifična ljudska prava, a o njihovoj zaštiti moraju države prijema moraju voditi računa uz pomoć međunarodne zajednice. U ovakvim situacijama država nikada nije sama, što znamo i na osnovu našeg iskustva iz 1990-ih. Crna Gora je očuvala svoj mir u periodu kad je bila u velikim izazovima i to je kapital koji se ne smije zaboraviti.

S druge strane, migranti voljno napuštaju svoje države porijekla iz različitih razloga, najčešći razlozi su vezani za njihov otežan život i razvoj, glad, društveni neprosperitet, ali i želju za spajanjem sa članovima porodica koji žive u nekoj drugoj državi, što je njihovo legitimno pravo koje štiti član 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Kod migranata ne postoji prinuda, niti nemogućnost da se vrate na svoja ognjišta, jer je napuštanje država u kojima su živjeli stvar izbora, a ne imperativ. Takođe, migrantima nije oduzeta pravna zaštita država njihovog porijekla, mada u praksi ponekad ona nije funkcionalna i ta lica

nekad postaju apatridi što dodatno otežava njihovu situaciju. Striktno pravno, položaj migranata je bolji od položaja izbjeglica. U pogledu međunarodno-pravnih obaveza, države u kojima se nalaze izbjeglice imaju mnogo veće odgovornosti i moraju poštovati zabranu protjerivanja izbjeglica i zabranu njihovog prinudnog vraćanja na ognjišta gdje im je život ugrožen. Težak položaj izbjeglica i migranata u praksi se dodatno otežava zloupotrebom njihovog trenutnog statusa, pa se iskorišćava njihova radna snaga, neophodne životne namirnice im se prodaju skuplje, uskraćuje im se zaštita osnovnih prava i diskriminirani su. Međunarodna zajednica apeluje da se mora sačuvati njihovo ljudsko dostojanstvo, jer je ljudsko dostojanstvo neodvojivo od ličnosti i materijalni je izvor svih ljudskih prava. Ne može se govoriti o demokratiji i vladavini prava ako se prevashodno ne zaštiti ljudsko dostojanstvo.

Ocijenila je da u svijetu nije dobra situacija po pitanju poštovanja prava migranata. Ukazala je da je samo osam država potpisalo i ratifikovalo, 18 njih potpisalo, a 31 država nije ni potpisala ni ratifikovala Međunarodnu konvenciju o pravima radnika migranata i članova njihovih porodica. Uglavnom su je potpisale i ratifikovale države iz Afrike i Latinske Amerike, a ne države gdje migranti idu. Crna Gora je potpisala ovu Konvenciju, ali je nije ratifikovala, pa je Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava Ujedinjenih nacija u svom Mišljenju nakon prvog dijaloga sa Crnom Gorom i podnošenja Inicijalnog izvještaja preporučio Crnoj Gori da razmotri ratifikovanje ove međunarodne konvencije.

Profesorica Jelić je zaključila da Evropska unija mora naći mjere u okviru spoljne politike kojima će poboljšati položaj ovih lica i uticati da im se poboljša položaj u matičnim državama kako bi se migracije smanjile. Mediji moraju odgovorno pristupiti u izvještavanju u ovim pitanjima, a profesionalna novinarska odgovornost koja je u kriznim trenucima dodatno u izazovu mora biti na visokom nivou.

Tokom diskusije učesnicima Konferencije se obratio predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković koji je saopštio da Crna Gora kao mala država ima prilično iskustva u izbjegličkoj krizi, jer se s tim suočila početkom 1990-ih kada su se dešavali ratni sukobi na prostorima bivše Jugoslavije. Činjenica da je od tada do danas Crna Gora pružala utočište svima, bez obzira odakle dolazili, koje nacije i vjere bili treba da bude ponos svima koji u Crnoj Gori žive, a time treba da se ponose i sve buduće generacije. Iako već više od 15 godina nema ratnih dešavanja na ovim prostorima, značajan broj izbjeglica je ostao u Crnoj Gori jer im Crna Gora pruža mnogo veću sigurnost nego zemlje porijekla.

Predsjednik Duković je naglasio da je Crna Gora mnogo uradila na rješavanju položaja ovih lica, a o tome najbolje svjedoče riječi bivše šefice Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori Indumathi Mohandas, koja je prilikom završetka misije u septembru 2014. godine ocijenila da se Crna Gora može smatrati primjerom u regionu kada je riječ o nacionalnom angažovanju i posvećenosti pitanjima rješavanja statusa izbjeglica i raseljenih lica, kao i njihove integracije u crnogorsko društvo.

Takođe, podsjetio je da je Parlamentarna skupština Savjeta Evrope, prepoznajući napore Crne Gore na rješavanju statusa raseljenih i interno-raseljenih lica, Rezolucijom 2030 (2015) ukinula obavezu detaljnog praćenja ove oblasti.

Predsjednik Odbora je zaključio da je Crna Gora uradila puno na rješavanju statusa raseljenih i interno-raseljenih lica posebno ako se realno sagledaju kapaciteti kojima naša država raspolaže.

Ukratko je upoznao učesnike Konferencije i sa aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode u ovoj oblasti. Počev od posjete članova Odbora za ljudska prava i slobode Kampu Konik I i II (3. jun 2011.), preko razmatranja Informacije o aktivnostima Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II (27. jul 2011.) i razmatranja Izvještaja Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope (ECRI) o Crnoj Gori (7. mart 2012.) do održavanja Kontrolnog saslušanja odgovornih lica iz izvršne vlasti (25. jun 2012.), Odbor je u kontinuitetu pratio stanje u ovoj oblasti i donosio zaključke kojima je obavezivao nadležne organe izvršne vlasti da preduzimaju dalje mjere na planu rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori.

Radi praćenja stanja u ovoj oblasti, Odbor je u skladu sa Planom aktivnosti za 2013. godinu, održao Kontrolna saslušanja Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, (17. maj 2013.) i Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II (25. septembar 2013.).

Predsjednik Odbora je naglasio da se danas obilježava Međunarodni dan ljudskih prava, kao podsjećanje na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima kojom je svim ljudima priznato pravo na život, slobodu i sigurnost bez ikakvih razlika. Ocijenio je da je danas sigurnost mnogih ljudi ugrožena, prvenstveno zbog ratnih dešavanja, a kao posledica svega pojavila se izbjeglička kriza. Izbjeglice zahtijevaju ono što im Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima garantuje, a to je sigurnost koja se ne smije zanemariti iako se sve zemlje suočavaju sa dodatnim problemima uzrokovanim ekonomskom krizom.

Predsjednik je istakao da je siguran da imamo dovoljno snage, mudrosti i senzibiliteta da se i ovaj problem riješi onako kako priliči ljudskoj humanoj prirodi.

Boris Raonić, predsjednik NVO "Građanska alijansa" je saopštio da Crna Gora u različitim oblastima dobija kritike od međunarodne zajednice, ali je ovo tema gdje naša država može "održati lekciju" Evropskoj uniji i međunarodnoj zajednici. Podsjetio je da su u jednom trenutku 20% stanovništva Crne Gore bile izbjeglice. Naveo je da se sa najviših evropskih adresa ukazuje da nema novca za rješavanje izbjegličke krize, a ima za seljenje birokratije Evropskog parlamentu iz Brisela u Strazbur i obratno, pa je apelovao na ambasadore zemalja Višegrada i drugih zemalja da porade više u kreiranju slike Evrope koja se šalje svim građanima. Istakao je da Evropa treba da pokaže svoje pravo lice, a zemlje EU koje su se nehumano ponašale prema izbjeglicama treba da promijene svoju politiku.

Dušica Živković, šefica Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori je navela da tu organizaciju zabrinjava odluka Evropske unije da prima samo državljane Sirije, Iraka i Avganistana i upitala šta će se raditi sa onima koji su na granicama, naglašavajući da je činjenica da postoje djelovi Sudana gdje je jednako opasno kao i u Siriji. Misli da je donešena odluka koja ne nudi rješenje za dalje djelovanje. Saopštila je da im svako veče stižu statistike sa cijelog Balkana po kojima dnevno 30% izbjeglica koji putuju u Grčku ostanu na granici između Grčke i Makedonije. Ovo je problem kojim će se sve države morati baviti duži vremenski period i tražiti rješenje za izbjeglice, jer će se one teško vratiti u zemlje porijekla.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mitja Drobnič je saopštio da je u početku postojalo veliko razumijevanje zemalja Evropske unije za izbjeglice, nakon čega je došlo do straha od toga kako oni mogu uticati na kulture i države u socijalnom, ekonomskom i bezbjednosnom pogledu. Istakao je da Crna Gora ima ogromni moralni kapital u tom pogledu i zaslužuje samo čestitke, a poželio joj da nikad ne dođe u situaciju u kojoj bi usled masovnog priliva izbjeglica mogao da se promijeni odnos javnosti prema njima.

Lela Šćepanović iz Radija Slobodna Evropa je zamolila paneliste da prokomentarišu koja su prava, po njihovom mišljenju, najviše ugrožena u Crnoj Gori.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je ocjenio da je u 2015. ostvaren određen napredak u poštovanju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori i to u legislativi, usaglašavanju zakonodavstva sa tekovinama Evropske unije i u primjeni temeljnih prava. Međutim, posmatrano u cjelini, stanje ljudskih prava u Crnoj Gori i pored određenog napretka ne može se ocijeniti zadovoljavajućim naročito kada su u pitanju ranjive grupe, osobe sa invaliditetom, stara i nemoćna lica, žene, pripadnici LGBT populacije i posebno pripadnici romske i egipćanske zajednice, zaključio je Zaštitnik.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je uputio na Izvještaj EU o Crnoj Gori za 2015. godinu gdje je njihovo mišljenje o ljudskim pravima u Crnoj Gori jasno saopšteno.

Blanka Radošević- Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava je najavila da će u narednih nekoliko dana imati precizne podatke s obzirom da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava svake druge godine sprovodi istraživanje na opštoj populaciji kojim mjeri stepen zaštite ljudskih prava i stepen diskriminacije u crnogorskom društvu. Istakla je da je po podacima romska populacija najdiskriminisanija u Crnoj Gori, a nakon toga su LGBT osobe, osobe sa invaliditetom, žene, starija lica, osobe zavisne od psihoaktivnih supstanci, oboljeli od AIDS-a, HIV pozitivni i oboljeli od hepatitisa C. Saopštila je da je najveći pomak napravljen kod osoba sa invaliditetom koje su u značajnoj mjeri manje diskriminisane. Oni su i dalje diskriminisani u pogledu pristupačnosti i to ne samo zbog fizičkih barijera i nemogućnosti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi, već i u pogledu pristupačnosti medijima i komunikacijama. Naglasila je da se odnos opšte populacije u Crnoj Gori prema ovoj ranjivoj populaciji značajno promijenio.

Ivana Jelić, profesorica na Univerzitetu Crne Gore smatra da rodna ravnopravnost u Crnoj Gori nije dovoljno zastupljena, jer postoji na nivou principa, ali ne u praksi. Pitanje rodne ravnopravnosti je

pitanje koje se tiče svih nas i na tome treba raditi. Ukazala je i na odgovornost za kršenja ljudskih prava koja su se desila u prošlosti, odgovornost za zločine i obavezu države da u potpunosti istraži te slučajeve. Zaključila je da ukoliko jedna karika ne funkcioniše, onda cijeli sistem ima problem. Saopštila je da je ponosna što dolazi iz države koja se tokom izbjegličke krize dokazala u ljudskom smislu, ali je ocijenila da se u oblasti ljudskih prava mora još raditi i istakla važnost zajedničkog djelovanja.

Po završetku Konferencije, organizovana je posjeta Centru za azil u Spužu, a u popodnevним satima održana je fudbalska utakmica na kojoj je učestvovao i predsjednik Odbora dr Halil Duković. Sredstva prikupljena tokom utakmice biće opredijeljena djeci sa teškoćama u razvoju za hiporehabilitacioni tretman u Konjičkom klubu "Budućnost".

U večernjim satima u EU info centru održano je Donatorsko veče posvećeno pravima žena, a dio prikupljenih sredstava namijenjen je snaženju kapaciteta organizacija koje se bave pravima žena.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković